

Poyta kí Maji kí Ja ndàngi

Ta-je kí do Poyta kí Maji-ti kí Ja ndàngi

Ja ndàngi mbete kin kɔo kadi dow ndó ə adi-né mɛɛ-é kí Jeju to Kristi dow kí Lubə mbəti-é, to Ngon lə Lubə, adi dow adi-é mɛɛ-é rəmə, isi kəm kɪ ri-é ('Ndó 20:31). E ɔsi kagi do to-ti kí Jeju to Lubə, ngà e tɔji-é kí to dow kí oy do kagdəsi-ti kɔo kadi njéra majal-je d'isi-né kəm kisi kí sartagangi rəm to.

Ja to kí káre dan njéndó né-je-ti lə Jeju kí dɔgi gidi-é joo, adi né-je kí ra né kí ta-é tò mɛɛ mbete-ti kinlé, e a lo-é-ti. Né-je kinlé, e ɔsi go-nə-ti kɪ gangi-é gangi-é adi tò gay kɪ mbete-je kí mutə kí d'or poy kisi kɪ do taá lə Jeju. Ja ɔr poy nékɔji-je siri kɪ ta-je kí Jeju pa nja siri kí tɔji-né kí n'to Lubə: Jeju panè: «Ma ya m'to nékuso kí njəkadi dow-je d'isi kəm» (6:35,48), «m'to londógi lə dɔnangi» (8:12; 9:5), «m'to tarəbi» (10:7,9), «m'to njəkul bati-je kí maji» (10:11,14), «m'to njəkadi dow-je 'tɔsi ndəl rəm, m'to njəkadi dow-je d'isi kəm rəm» (11:25), «m'to rəbi, m'to ta kí tɔgrɔ-ti rəm, m'to kiskəm rəm» (14:6), «m'to kagi nduu kí tɔgrɔ-ti (15:1,5).»

Lo tum gin mbete-ti kinlé Ja panè «Ta isi nɔɔ» ə «Ta» lé to Jeju kí isi nati kɪ Lubə lo tum gin né-je-ti, adi kɪ takul-é b́a Lubə ra-né né-je lay. «Ta» kinlé, təl dow. Kadi Ja tɔl-né ta mbete liə kinlé, e ɔr poy né-je kí bəti-bəti kí ɔbi do koy Jeju kɪ tɔsi kí tɔsi ndəl ində lo tɛɛ, kɪ tɔji kí tɔji rɔ-é njéndó né-je liə go tɔsi-ti kí e tɔsi ndəl ində lo tɛɛ dan dɛ-ti kí d'oy.

Kulə gin ta

¹ Lo kulə gin né-je-ti ya, Ta isi nɔɔ ngá. Ta isi nati kì Lubə ə Ta lé to Lubə. ² Ta isi nati kì Lubə lo kulə gin né-je-ti nɔ. ³ Lubə ra né-je lay kì takul Ta ə né kí ɛ ra kì takul Ta al ya goto. ⁴ ə mɛɛ Ta-ti kinlé b́á kiskəm tð-ti ə kiskəm to londógi læ dow-je. ⁵ Lo kí ndógi ndógi londul-ti, ngà londul b́á uwə-é kì rɔ-é-ti al.

⁶ †Lubə ulə dow káre kí ri-é læ Ja. ⁷ Ja lé to njékoo né ə kidə dow-je ta kí dɔ-ti; adi ɛ ree kadi n'pa ta kí dɔ lo kí ndógi-ti, kdɔ kadi dow-je lay ya d'adi mɛɛ-dé kì takul n'è. ⁸ Ẹ́ b́á to lo kí ndógi lé al, ngà ɛ ree kdɔ pa ta kí dɔ-ti kadi dow-je. ⁹ Londógi kí tɔgrɔ-ti lé ree dɔnangi-ti ə ndógi adi dow-je lay d'oo-né lo. ¹⁰ Lubə ra dɔnangi kì takul Ta ə Ta lé ree dɔnangi-ti nè; rəmə dow-je kí dɔnangi-ti 'gə-é al. ¹¹ Ẹ́ ree rɔ dow-je-ti liə ya rəmə, 'mbati kuwə-é kì rɔ-dé-ti; ¹² ngà dɛ lay kí d'uwə-é kì rɔ-dé-ti ə d'adi-é mɛɛ-dé lé, ɛ adi-dé tarəbi kadi 'təl ngan læ Lubə. ¹³ Dɛ lé 'to ngan læ Lubə kí Lubə ya oji-dé, b́i koji kinlé to koji kí dow b́á oji-dé al, b́á to ndigi læ dow al rəm tɔ. ¹⁴ Ta lé, təl rɔ-é dow-ti ə ra b́e dan-ji-ti rəm, to njèra maji n̄a rəm, to njèta kí tɔgrɔ-ti rəm tɔ. J'oo né riɓa liə, kí to riɓa kí ɛ ingə kdɔ to kí to Ngon kàl kí j̄ rɔ Bɔbi-é-ti ya. ¹⁵ Ja pa ta kí dɔ-é-ti adi dow-je ə pa kì ndi-é kí boy panè: «To ɛ kinlé b́á m'pa ta kí dɔ-é-ti m'panè: Ẹ́ kí njèree go-m-ti lé to dow kí 'boy itə-m, kdɔ ɛ to dow kí kete n̄ɔ-m-ti.» ¹⁶ ə j̄əi lay ya ramaji liə kí al dɔ lo kinlé nduy dɔ-ji pitim, b́á j'ubəi maji-é kì kete-kete rəm tɔ. ¹⁷ Kdɔtalə Lubə adi ndukun kì kəm rəbi kí rɔ Moiyiji-ti ə ramaji, kì ta kí tɔgrɔ-ti b́á ree kì kəm rəbi kí rɔ Jeju Kristi-ti tɔ. ¹⁸ Lubə lé, dow oo-é nja káre al; ngà

---

† 1:6 1:6 Mat 3:1; Mar 1:4; Luk 3:1,2

Ngon kál kí to Lubə, njèkisi mbó Bəbi-é-ti lé ya b́a adi kə̀m dow-je ijə̀ dɔ̀ Bəbi-é-ti.

Kullə-je kí Jeju ra takə̀m dow-je-ti rəsi

Ta kí Ja pa dɔ̀ Jeju-ti

Mat 3:1-12; Mar 1:1-8; Luk 3:15-18; Jq 5:33-36

¹⁹ Nɔ̀ káre bə̀, jipi-je d'ulə̀ njégugnə̀-je lə̀ Lubə, kí dow-je kí gin koji-ti lə̀ Lebi kí 'to njéra sə̀-dé dɔ̀ kullə̀-ti, adi d'ì bəbo Jorijalə̀m-ti 'ree 'də̀ji ta Ja 'panè: I lé, 'to ná wa? Bəba Ja pa ta kí dɔ̀ né-ti kí ɛ̀ oo. ²⁰ Lokí 'də̀ji-é ta kin bə̀ lé, ɛ̀ naji al ya idə̀-dé rəsi panè: Mə̀ m'to Kristi *† al. ²¹ Də̀ 'təl 'də̀ji-é 'panè: Ngà i 'to ná wa? Sé i 'to Eli wa? Ẹ̀ ilə̀-dé-ti panè: M'to Eli al. Dow kí j'isi j'ngə̀bi-é kí to njèpata kí ta Lubə-ti lé, sé to i wa? Ẹ̀ ilə̀-dé-ti panè: Mə̀ m'to dowbé kinlé al. ²² Rəmə̀ 'təl 'də̀ji-é ya bə̀y 'panè: Ngà i lé 'to ná ya wa? I ya 'idə̀-ji ta kí dɔ̀-i-ti kadì j'ow j'idə̀ njékulə̀-ji-je lé bane. ²³ Ẹ̀ panè: Titi kí Ejay njèpata kí ta Lubə-ti pa-né lé, mə̀ m'to dow kí ndi-é b́a dilə̀lo-ti panè: 'Rai rə̀bi lə̀ 'Bəbə̀ adi ɔ̀ njururu-njururu.

²⁴ Dow-je kí d'ulə̀-dé rɔ̀ Ja-ti lé 'to Parisi-je†. ²⁵ Ja ɔ̀ ra dow-je batə̀m b́a də̀ 'də̀ji-é 'panè: Kinə̀ i 'to Kristi lé al rə̀m, 'to Eli al rə̀m, b́a 'to njèpata kí ta Lubə-ti lé al rə̀m, ngà kɔ̀ ri b́a 'ra dow-je batə̀m wa? ²⁶ Ja ilə̀-dé-ti panè: Mə̀ m'ra dow-je batə̀m mani; ngà dow káre isi dan-si-ti nɔ̀ɔ̀ ya é sə̀i 'gə̀i-é al. ²⁷ Dowbé lé à ree go-m-ti nɔ̀ɔ̀. ə̀ mə̀ kinlé kulə̀ saba liə̀ ya kàrè m'tuwə̀ kadì m'tuti al.

* 1:20 1:20 Kristi lé kɔ̀r mɛ̀ɛ̀-é to dow kí Lubə mbə̀ti-é.
† 1:20 1:20 Ja 1:41 † 1:24 1:24 Parisi-je, 'to kuti dow-je madi kí dan jipi-je-ti kí njékində̀ kə̀m-dé go ndukun-ti lə̀ Moiyiji kadì ngə̀ nɔ̀.

²⁸ Ta-je kinlé de 'pa kî nâ m̃ẽe ðe-ti kî Betani, ta ba Jurde-ti kəl-é-ti kî lokubə kàdî-ti kî Ja ra dow-je batəm-ti lé.

²⁹ Lo aa go-ti, Ja oo Jeju ɔw ree rɔ-é-ti ə panè: Ooi, Ngonbati lə Lubə kî njəkɔr majal dɔ dow-je-ti kî dɔnangi-ti lé ə ɔw ree ɔngi. ³⁰ To e kî ɔw ree kɔngi lé b́a m'pa ta kî dɔ-é-ti m'panè: Ẽ kî njèree go-m-ti lé to dow kî 'boy itə-m, kɔɔ e to dow kî kete n̄-m-ti. ³¹ Ə m̃a kàrè kete m'gə-é al, ngà m'ree m'ra dow-je batəm mani bè kɔɔ kadi Israyel-je 'gə-é-né tɔ. ³² Ja oo né ə pa ta dɔ-ti rəsi panè: M'oo Ndil kî aa njay i dɔrɔ-ti ree titi-n̄a kî dɔngɔdnda bè ree isi dɔ Jeju-ti; ³³ ə m̃a m'gə-é al, ngà njèkulə-m kadi m'ra dow-je batəm mani lé b́a idə-m panè: Ẽ kî Ndil kî aa njay à k̄i dɔrɔ-ti ree kisi dɔ-é-ti kadi 'oo-é kinlé, ẽ b́a à ra dow-je batəm k̄i Ndil kî aa njay. ³⁴ M̃a m'oo né-é k̄i kəm-m, b́a m'panè: Ẽ kî ɔw kɔngi lé b́a to Ngon lə Lubə.

Njéndó né-je kî dɔsɔy

Mat 4:18-22; Mar 1:16-20; Luk 5:1-11

³⁵ Lo aa go-ti kàrè, Ja k̄i dow-je joo dan njéndó né-je-ti liə d'isi lo-é-ti kinlé ya ðəy. ³⁶ Beɓa loki oo Jeju ɔw dəə lé e panè: Ooi, Ngonbati lə Lubə lé ə ɔw ɔngi. ³⁷ Loki njéndó né-je kî joo kin d'oo ta-je kinlé bè rəmə, de d'i d'un go Jeju. ³⁸ Jeju təl kəm-é ə oo-dé go-é-ti rəmə dəji-dé panè: Ri b́a 'sangi wa? De 'ba-é: Rabi adi kɔr m̃ẽe-é to njéndó dow-je né ə 'dəji-é panè: I 'isi rá wa? ³⁹ Jeju ilə-dé-ti panè: 'Reei ə a kooi. À to kàdî kî sɔ kî losɔlo je bè. Beɓa de d'ɔw d'oo lo kisi-é ə d'isi rɔ-é-ti ndo-é-ti kinlé.

⁴⁰ Dingəm-je kî joo kî d'oo ta-je lə Ja ə d'un go Jeju lé, e káre to Andre kî ngonkɔ Simɔ Piyər. ⁴¹ Ẽ ɔw ingə ngonkɔ-é Simɔ lé ya kete idə-é panè: J'ingə «Mesi» – kɔr

m̄ē-é to Kristi (dow kí Lubə mbəti-é). ⁴² Go-ti, ɔw k̄i Simɔ̄ lé rɔ Jeju-ti. Beba Jeju oo-é ya rəmə panè: I 'to Simɔ̄ kí ngon lə Jonasi. D'a ba-i Sepasi (kɔr m̄ē-é to ər).

⁴³ Lo aa go-ti, loki Jeju ɔji kad̄i n'ɔw dɔnangi Galile-ti lé ɛ ingə dow káre kí ri-é lə Pilipi ə idə-é panè: 'Un go-m. ⁴⁴ Pilipi d̄ē k̄i Andre, k̄i Piyər lé 'to dow-je kí bebo Betsayda-ti.

⁴⁵ Go-ti, Pilipi ingə dow káre kí ri-é lə Nataniyel ə idə-é panè: Dow kí ndukun lə Moiyiji, k̄i mbete-je lə njépata-je kí ta Lubə-ti 'pa ta liə lé j'ingə-é; to Jeju kí Najarəti-ti, ngon lə Jojepi. ⁴⁶ Nataniyel idə Pilipi lé panè: Né kí maji à k̄i m̄ē ɓe-ti kí Najarəti tɔ ɓan wa? ⁴⁷ Rəmə Pilipi təl idə-é panè: 'Ree 'oo. Loki Jeju oo kí Nataniyel isi ree rɔ-é-ti lé, ɛ pa ta kí dɔ-é-ti panè: Ooi, Israyel kí tɔgrɔ-ti kí kədkəm dow-je goto rɔ-é-ti ə ɔw ree ɔngi. ⁴⁸ Ə Nataniyel dəji-é panè: I 'gə-m rá wa? Jeju ilə-é-ti panè: Loki 'a-né gin kote-ti kin ya m'oo-i pá ɓá Pilipi ɓa-i ɓəy. ⁴⁹ Nataniyel təl ilə-é-ti panè: Njəndó dow-je né, i lé 'to Ngon lə Lubə rəm, ɓá 'to ngar lə Israyel-je rəm tɔ. ⁵⁰ Beba Jeju idə-é panè: Kidə kí m'idə-i m'panè m'oo-i gin kote-ti kin ɓá i adi-m-né m̄ē-i tin! Né-je kí tò ɓəl itə né-je kin ya 'a koo ɓəy. ⁵¹ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; a kooi ta dɔrɔ́ kí t̄ē ə a kooi malayka-je lə Lubə kí d'a k̄i dɔ Ngon lə dow-ti kɔɔ kɔw dɔrɔ́-ti rəm, ɓá d'a k̄i dɔrɔ́-ti təl ree dɔ-é-ti rəm tɔ.

2

Jeju ra man adi təl yibi nduu

¹ Ndo joo go-ti, taana tò m̄ē ɓe-ti kí Kana dɔnangi Galile-ti. Kɔ̄ Jeju a lo-é-ti nɔɔ rəm, ² ɓá Jeju k̄i njəndó né-je liə kàrè 'ɓa-dé lo-é-ti tɔ. ³ Yibi nduu tingə, rəmə kɔ

Jeju idə-é panè: «Yibi nduu goto ngá.» ⁴ Jeju ilə-é-ti panè: «Dené*, ta ri lə-ji jə səi wa?» Dɔkàdì lə-m asi al bəy. ⁵ Kɔ-é idə njérakullə-je panè: «Né lay kí à kidə-si ya 'rai.» ⁶ Lo-é-ti nɔɔ lé, jo ər kí boy-boy məkɛ tò-ti ə jo káre ya à kun man litir ɔu-je bè ə to jo-je kí man tò-ti kɔɔ kadi jipi-je 'togi-né rɔ-dé kadi d'aa njay takəm Lubə-ti. ⁷ Jeju idə-dé panè: «Ungi man rusi jo-je kinlé. Rəmə d'ungi man-ti adi rusi tənɛnɛ-tənɛnɛ.» ⁸ Təl idə-dé panè: «ɔdi ɔwiné adi njəkoo go nékuso» ə de d'ɔdi d'ɔw-né d'adi-é ya tɔ. ⁹ Lokì njəkoo go nékuso nɔ man kí 'təl-é yibi nduu-ti lé rəmə, ɛ gə lo kí i-ti al, ngà njérakullə-je kí d'ɔdi man lé b́á 'gə maji. ¹⁰ Njəkoo go nékuso ba njètaa dené lé ə panè: Dow-je lay lé, yibi nduu kí maji b́á 'ləbi kete-kete ə ɛ kí maji nɔ al b́á d'inə gogi adi yibi ra dow-je b́á 'ləbi bəy. Ngà i rəmə, yibi nduu kí maji b́á i inə gogi sar ngɔsnè bəy wa? ¹¹ Nékoji-je kí Jeju ra lé, ɛ kin b́á to kí dɔsay. E ra mɛɛ bə-ti Kana, dɔnangi Galile-ti toji-né tɔgi-é ndaa-ti rəsi ə njéndó né-je liə d'adi-é mɛɛ-dé. ¹² †Go né-je-ti kinlé, Jeju ɔw mɛɛ bə-ti kí Kapernayim nati k̀ kɔ-é-je k̀ ngankɔ-é-je, k̀ njéndó né-je liə, ngà kisi b́á d'isi-ti ndo nɔ al.

Jeju tubə njéragati-je takəy-ti lə Lubə

Mar 11:15-18; Mat 12:38-40; Luk 19:45,46

¹³ Lokì ndo ra nɔy Pakì lə jipi-je nɔy ngɔsi lé, Jeju ɔw mɛɛ bəbo Jorijaləm-ti. ¹⁴ Ə ɔw takəy-ti lə Lubə rəmə, ingə njéra gati bati-je, k̀ mangi-je, k̀ də-je k̀ njémbəl-

* 2:4 2:4 Ba kí Jeju ba kɔ-é «dené» lé to nədi b́á nədi-é al. Kɔɔ Jeju to njəkilə kujì b́i à nədi kɔ-é al. † 2:12 2:12 Mat 4:13

na là-je†. ¹⁵ Beba Jeju pəti kulə ndəy-ti tubə-né dow-je kin lay takəy-ti lə Lubə ə tubə-né batij-je, kɪ mangi-je, b́a sane ka là lə njémbəl-na là-je ə titə tablə-je lə-dé tilə. ¹⁶ Ə idə njéra gati də-je panè: «'Saai né-je kin rangi lo kin-ti. Kəy lə Bobi-m lé, 'rai-é ki kəy ra gati al!» ¹⁷ Məə njéndó né-je ole dɔ ta-ti kí mbete kí aa njay pa panè: «Kəy lə-i lé ta-é ɔ məə-m toki pər bə.» ¹⁸ Beba jipi-je 'pa siə 'panè: «Nékoji ri b́a 'a ra kadi j'oo b́a j'a gə-né kí to tó-é kadi i 'ra-né né kinlé bə wa?» ¹⁹ †Jeju təl ilə-dé-ti panè: «'Tɔɔi kəy lə Lubə kin ə ndɔ mutə ya ma kində gogi lay.» ²⁰ Jipi-je lé d'idə-é 'panè: «Kəy lə Lubə kin kí j'ində b́al kɔrsɔ gidi-é məkə lé ya i kan b́a 'panè ndɔ mutə-rə ya 'a kində gogi lay!» ²¹ Ngà ɛ lé, ɛ pa ta lə kəy lə Lubə kí to daji rɔ-é ɛ ya. ²² Ndɔ kí Jeju tɔsi ndəl ində lo tɛə ngá b́a məə njéndó né-je liə ole dɔ ta-ti kinlé ə də d'adi məə-dé mbete kí aa njay rəm, d'adi məə-dé ta kí Jeju pa lé rəm tɔ.

Jeju gə ta kí məə dow-je-ti

²³ Məə ndɔ-je-ti kí Jeju a-né lo ra nay Paki-ti məə bəbo Jorijaləm-ti kinlé, dow-je na ya d'adi-é məə-dé kɔɔ koo kí d'oo nékoji-je kí ɛ ra ra. ²⁴ Ngà Jeju nda məə-é rɔ-dé-ti al, kɔɔ ɛ gə məə dow-je lay. ²⁵ Ɛ ow ndoo kadi dow madi pa ta kí dɔ dow-ti adi-é al ngá, kɔɔ ɛ gə ta kí məə dow-je-ti lay.

---

† ^{2:14} ^{2:14} Jipi-je kí d'i dɔ bə-je-ti kí rangi b́a 'ree Jorijaləm lé 'ree kɪ là kí dɔ bə mba-ti adi d'a mbəl la-je lə-dé lé b́a d'a ndogi-né nékul-je kɔɔ pole-né Lubə rəm, kɔɔ kugə-né lambo-je kí sobi dɔ kəy lə Lubə rəm. † ^{2:19} ^{2:19} Mat 26:61; 27:40; Mar 14:58; 15:29

3

*Jeju k̀i Nikod̄em**Mat 18:3; J̄a 1:12-13; 1Pi 1:3,23*

¹ Ngà dow káre dan Parisi-je-ti* ḱi to káre dan 'boy-je-ti lə jipi-je ḱi ri-é lə Nikod̄em ² ree rɔ Jeju-ti ndɔɔ idə-é panè: Njèndó dow-je né, j̄e j'gə ḱi i lé, 'to njèndó dow-je né ḱi Lubə ya ulə-i; kdɔtalə dow ḱi Lubə n̄ay siə al lé, à kasi ra nékɔji-je ḱi i 'ra 'ra kin al. ³ Jeju ilə-é-ti panè: «'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; dow ḱi d'oji-é sigi al lé, à kasi koo kɔbe lə Lubə al.» ⁴ Rəmə Nikod̄em dəji-é panè: Dow bugə ngá lé, d'a təl koji-é sigi ban bəy wa? Se à təl kur m̄eɣ kɔ-é-ti gogi kadí d'oji-é nja joo bəy wa? ⁵ Jeju təl idə-é panè: «'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; kinə d'oji dow k̀i kəm rəbi lə man al rəm, k̀i kəm rəbi lə Ndil ḱi aa njay rəm al lé, dowbé à kɔw kɔbe-ti lə Lubə al. ⁶ Dow ḱi dow b́a oji-é lé, rɔ-é to dow ya tɔ; ngà dow ḱi Ndil b́a oji-é lé to ndil ya tɔ. ⁷ Ta ḱi m'idə-i m'panè: “D'a təl koji-si sigi gogi bane kinlé, adi ɔr ndil-i al.” ⁸ Yəl lé, lo ḱi ndigi kulə-ti ya ɣ ulə-ti ə i 'oo ká-é, ngà i 'gə lo ḱi i-ti al rəm, b́a 'gə lo ḱi isi ɔw-ti al rəm tɔ. Dow ḱi Ndil oji-é lé, to bè ya tɔ.» ⁹ Rəmə Nikod̄em təl dəji-é ya bəy panè: «Né-é kinlé, à ra né ban-ban wa?» ¹⁰ Bəba Jeju təl ilə-é-ti panè: «I ḱi 'to njèndó dow-je né dɔnangi Israyel-ti lé ya 'gə né kin al bəy wa! ¹¹ 'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; né ḱi j'gə b́a j'pa ta dɔ-ti, ə né ḱi j'oo k̀i kəm-ji b́a j'pa ta dɔ-ti, ngà s̄əi ooi ta lə-ji adi to ta ḱi tɔgrɔ-ti al. ¹² Né-je ḱi dɔnangi-ti nè ya m'pa-né sə-si ta ə s̄əi adi m̄eɣ-si al bè lé, lok̄i m'a pa sə-si ta dɔ né-je-ti ḱi dɔrɔ-ti lé, a kadi m̄eɣ-si ban wa?

* 3:1 3:1 Parisi-je, 'to kuti dow-je madi ḱi dan jipi-je-ti ḱi njékində kəm-dé go ndukun-ti lə Moiyiji kadí ngà n̄a.

¹³ Dow kɛ ɔw dɔra-ti goto, ngà Ngon lə dow [kɛ ɔ dɔra-ti]† ree dɔnangi-ti kin ya káre. ¹⁴ Titi kɛ ndɔki Moiyiji lɛ-né 'ningókasi adi to li ə un taá diləlo-ti lé, Ngon lə dow kàrè d'a kun-é taá bè ya tɔ ɓane, ¹⁵ kɔ kadi dow kɛ rá-rá kɛ adi-é mɛɛ-é rəmə, isi kəm ya sartagangi. ¹⁶ Kɔ Lubə ndigi dow-je kɛ dɔnangi-ti nè nɔ, ɓá adi-dé-né ngon kəl liə, kɔ kadi dow kɛ rá-rá kɛ adi-é mɛɛ-é rəmə oy al, ngà kadi isi kəm ya sartagangi. ¹⁷ Kɔ Lubə ulə Ngon-é dɔnangi-ti kɔ kadi-é gangta dɔ dow-je-ti kɛ dɔnangi-ti al, ngà kadi dow-je kɛ dɔnangi-ti nè d'aji kɛ takul-é. ¹⁸ Dow kɛ adi-é mɛɛ-é lé, ta kɛ gangi ɔr dɔ-é-ti; ngà dow kɛ adi-é mɛɛ-é al rəmə, 'gangi ta dɔ-é-ti ngá; kɔtalə ɛ adi mɛɛ-é Ngon kəl lə Lubə al. ¹⁹ Gin ta kɛ gangi lé ɔn: Lo kɛ ndógi ree dɔnangi-ti rəmə, londul ɓá dow-je 'ndigi ɓi 'ndigi lo kɛ ndógi lé al; kɔtalə kullə ra-dé-je maji al. ²⁰ Kɔ dow kɛ to njɛra majal lé, à kɔsi ta lo kɛ ndógi rəm, à kɔw lo kɛ ndógi-ti al rəm; ɛ à ɓəl panè, lo à ndógi dɔ kullə ra-n'è-je-ti kɛ maji al kin kadi dow-je d'oo. ²¹ Ngà dow kɛ njɛra né kɛ tɔgrɔ-ti lé, ɛ à kɔ lo kɛ ndógi-ti, kɔ kadi lo ndógi dɔ kullə ra-é-je-ti kɛ maji lé kadi dow-je d'oo, kɔ to kullə-je kɛ nəl Lubə.»

²² Go-ti, Jɛju dɛ kɛ njéndó né-je liə d'ɔw nati dɔnangi Jude-ti; ɛ isi sə-dé nɔɔ rəm, ɓá ra dow-je batɛm rəm tɔ.

²³ Ja kàrè ra dow-je batɛm Enɔ kɛ tò ngosi kɛ lo kɛ Salim-ti tɔ; kɔtalə to lo kɛ man nɔ-ti; dow-je nɔ d'ɔw rɔ-é-ti adi ra-dé batɛm. ²⁴ †Kɔ kaglo-é-ti kinlé, d'ilə Ja dangay-ti al ɓəy.

²⁵ Ngà njéndó né-je lə Ja, dɛ kɛ jipi káre 'naji-nɔ ta kɛ

† 3:13 3:13 Ta-je kɛ tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kɛ dɔsɔy kɛ dan-ti-je kɛ 'ndàngi kɛ ji-dé kɛ ta grɛki. † 3:24 3:24 Mat 14:3; Mar 6:17; Luk 3:19,20

sɔbi dɔ kəm rəbi togi rɔ kɔɔ kaa rɔ dɔ majal-ti. ²⁶ Go-ti, njéndó né-je lə Ja d'ow rɔ Ja-ti d'idə-é 'panè: Njéndó dow-je né, 'oo, dow kí ndɔki ɔ rɔ-i-ti gidi ba jurde-ti kí i 'pa ta kí dɔ-é-ti adi-ji lé, ɛ kàrè ɔ ra dow-je batəm tɔ; adi dow-je lay ya d'ow rɔ-é-ti. ²⁷ Beɓa Ja idə-dé panè: Kinə Lubə adi né dow al lé, né kí dow à kingə kì dɔ rɔ-é ya goto. ²⁸ †«Mə ɓá m'to Kristi‡ lé al, ngà Lubə ulə-m kete nɔ dowbé-ti.» Ta kinlé, m'pa m'adi sɔi ya ooi kì mbi-si. ²⁹ Njètaa dené lé, ɛ ya to ngow dené; ngà nam ngow dené lé, ɛ ɔ mbɔ-é-ti nè, ɔ oo ndi-é; loki oo ndi nam-é lé, rɔ-é nəl-é nɔ; mə kàrè rɔ-m nəl-m bè ya tɔ ə to rɔnəl kí nɔ. ³⁰ Jeju lé ɓá tò kadi ɔw kì kete-kete ə mə tá jè m'təl kì gogi. ³¹ Njèkì dɔrɔ-ti lé, ɛ ya ɔ be dɔ né-je-ti lay. Dow kí dɔnangi-ti nè lé, ɛ to 'lə dɔnangi adi ɛ pa ta titi kí ɛ to-né dow kí dɔnangi-ti nè tɔ. Njèkì dɔrɔ-ti lé, ɛ ya ɔ be dɔ né-je-ti lay, ³² ɛ pa ta dɔ né-je-ti kí oo kì kəm-é rəm, ta-je-ti kí oo kì mbi-é rəm, ngà dow kí oo ta liə adi to ta kí tɔgrɔ-ti ya goto. ³³ Beɓa dow kí oo ta liə kí ta kí tɔgrɔ-ti rəm, dowbé gə kí Lubə to njèpata kí tɔgrɔ-ti; ³⁴ kdotalə dow kí Lubə ulə-é lé, ɛ pa ta-je kí ta Lubə-ti, kɔɔ Lubə adi Ndil-é rusi mɛɛ-é. ³⁵ †Lubə kí Bɔbi ndigi Ngon-é adi inə né-je lay mɛɛ ji-é-ti. ³⁶ Dow kí adi mɛɛ-é Ngon lə Lubə lé, isi kəm ya sartangani. Dow kí təl rɔ-é go ta-ti lə Ngon al lé, à kisi kəm nda al, ngà wɔngi à ra Lubə dɔ-é-ti bè-bè ya.

4

Jeju kì dené kí Samari

† 3:28 3:28 Ja 1:20 ‡ 3:28 3:28 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é. † 3:35 3:35 Mat 11:27; Luk 10:22

¹ Jeju gə kí dow-je d'idə Parisi-je 'panè n'ow kì njéndó né-je n̄a n'itə Ja rəm, b́a n'ra-dé batəm n̄a n'itə-é rəm tɔ. ² Kí tɔgrɔ-ti lé, Jeju ya kì dɔ-é ra dow-je batəm al; ngà to njéndó né-je liə b́a 'ra dow-je batəm. ³ Lokì Jeju oo ta kin bè lé, ɛ inə dɔnangi Jude təl isi ɔw dɔnangi Galile-ti gogi. ⁴ Ə tò kadi à kində dɔnangi Samari gangi b́a à kɔw. ⁵ Beba ɛ ree tɛɛ mɛɛ bebo-ti káre kí 'ba-é Sikar, dɔnangi Samari-ti; Sikar lé tò ngosi kì londɔr kí ndɔki Jakobi adi ngon-é Jojepi. ⁶ Lo-é kin b́a bole man lə Jakobi tò-ti. Kɔ rəbi ra Jeju adi isi nangi ta bole man-ti lé ə à to ta kí kàdì à k̄a jam dɔ be-ti-je bè.

⁷ Dené káre kí dɔnangi Samari-ti ree kɔ kɔdì man ə Jeju dəji-é panè: «'Adi-m man m'ay sə-i.» ⁸ Ə njéndó né-je liə rəmə d'ow mɛɛ bebo-ti kɔ sangi nékuso. ⁹ Dené kí Samari lé idə Jeju panè: «Ban b́a i kí 'to jipi ya 'dəji-m man k̄ay m̄a kí m'to dené kí Samari bè wa?» Ɛ pa bè kɔ jipi-je lé 'ndigi kadi dɛ kì dow-je kì Samari d'uwə-n̄a noji al.

¹⁰ Jeju ilə-é-ti panè: «Kinə 'gə kadkare lə Lubə rəm, 'gə dow kí a pa sə-i ta panè: 'Adi-m man m'ay kinlé rəm, rəmə lé i b́a 'a dəji-é man k̄ay ə ɛ à kadi-i man kiskəm.» ¹¹ Beba dené lé idə-é panè: «'Babe, bole lé uu n̄a rəm, b́a i 'ow kì kuləman al rəm, ngà 'a k̄i k̄i man kiskəm lé rá wa? ¹² Se i 'oo rɔ-i k̄i dow kí boy itə ka-ji Jakobi wa? Ɛ b́a adi-ji bole man kin ə ɛ ya kì dɔ-é ay man-é rəm, b́a ngan-é-je k̄i nékul-je liə kàrè d'ay rəm tɔ.» ¹³ Jeju ilə-é-ti panè: «Dow kí rá-rá kí ay man kinlé kundə à ra-é gogi b̄ay; ¹⁴ ngà dow kí ay man kí m'a kadi-é lé, kundə à ra-é gogi nd̄a al ə man kí m'a kadi-é lé à təl man k̄en̄en̄e kí à k̄ay mɛɛ-é-ti bul-bul kɔ kiskəm kí sartagangi.» ¹⁵ Beba dené lé idə-é panè: «'Babe, 'adi-m man-é kinlé, kɔ kadi kundə ra-m gogi al ya sar rəm, b́a kadi m'təl

m'ree lo kin-ti m'odi man gogi al ya sar rəm to.» ¹⁶ Jeju idə-é panè: «'Ōw 'ba ngobi-i ə 'təl 'ree.» ¹⁷ Dené lé ilə-é-ti panè: M'to njəngow al. Jeju idə-é panè: To tó-é kadi 'panè: «M'to njəngow al.» ¹⁸ Kdo 'taa ngow gin m̩ ə ɛ k̩ í is̩ siə ɓone bè kinlé to ngobi-i al. Adi ta k̩ 'pa lé to tó-é ya. ¹⁹ Dené lé idə-é panè: «'Babe, mə m'gə k̩ í i lé 'to njəpata k̩ í ta Lubə-ti. ²⁰ Ka-ji-je d'osi do-dé nangi n̩ Lubə-ti do mbal-ti kin, rəmə səi 'painè dow-je d'a kosi do-dé nangi n̩ Lubə-ti m̩ ɛ bebo Jorijaləm-ti.» ²¹ Jeju ilə-é-ti panè: «Dené, ta k̩ m'ow k̩ í kidə-i kinlé, 'oo k̩ í ta k̩ í togrɔ-ti. Ndo madi à ree n̩ ɔ lé, à to do mbal-ti kin ɓá a kosi do-si nangi n̩ ɓɔbi-ji Lubə-ti al rəm, ɓá à to m̩ ɛ bebo Jorijaləm-ti al rəm to. ²² Səi ɔsi do-si nangi n̩ né-ti k̩ í səi 'gəi al, ngà j̩ lé, j̩ j'osi do-ji nangi n̩ né-ti k̩ í j'gə, kdo kaji j̩ ro jipi-je-ti. ²³ Ngà dokaglo-é à ree – ə ree rəm ngá – adi njékosi do-dé nangi-je k̩ í togrɔ-ti d'a kosi do-dé nangi n̩ ɓɔbi-ji-ti m̩ ɛ ndil-ti,* k̩ í m̩ ɛ ta k̩ í togrɔ-ti, kdo njékosi do-dé nangi-je k̩ í bè kin ɓá ɓɔbi-m ge-dé. ²⁴ Lubə to ndil, adi njékosi do-dé nangi n̩-é-ti-je d'a kosi do-dé nangi m̩ ɛ ndil-ti, k̩ í m̩ ɛ ta k̩ í togrɔ-ti ɓane.» ²⁵ Beba dené lé idə Jeju panè: «M'gə k̩ í tò kadi Mesi à ree ə ɛ ɓá 'ba-é Kristi† lé. Loki à ree lé, à kor-ji m̩ ɛ né-je lay.» ²⁶ Jeju ilə-é-ti panè: «Mesi lé to mə k̩ í mə m'pa sə-i ta kin ya.» ²⁷ Dokaglo-é-ti kin ya njéndó né-je liə lé 'təl 'ree rəmə ndil-dé t̩ ɛ say kdo Jeju a pa ta k̩ í dené. Bè ya kàrè, dow kàre ya kàrè dəji-é panè: «To ri ɓá i a 'dəji-é əse ta ri ɓá i a 'pa siə wa al rəm.» ²⁸ Beba dené lé inə gum liə lo-é-ti ya ə ɔsi təl ɔw m̩ ɛ bebo-ti idə dow-je panè: ²⁹ «'Reei ooi dingəm k̩ í idə-m né-je lay

* ^{4:23 4:23} Kosi do nangi m̩ ɛ ndil-ti lé, kor m̩ ɛ-é to kosi donangi n̩ Lubə-ti m̩ ɛ-ji-ti kəy. † ^{4:25 4:25} Kristi lé kor m̩ ɛ-é to dow k̩ í Lubə mbəti-é.

kí m'ra kin; dɔmaji à to Kristi lé je bè al wa?» ³⁰ Beɓa dow-je d'i mɛɛ ɓebo-ti d'ɔw ki rɔ Jeju-ti. ³¹ Dɔgangi-é-ti kinlé, njéndó né-je liə 'ra ndoo ta-é-ti panè: «Njéndó dow-je né, uso né ɓane.» ³² Ngà ɛ idə-dé panè: «Nékuso kí sɛi 'gəi al ya tò nè kadi m'uso.» ³³ Beɓa njéndó né-je 'pa ta dan-dé-ti 'panè: «Dow madi à kadi-é né uso je bè.» ³⁴ Jeju idə-dé panè: «Ra ndigi lə njèkulə-m rəm, tɔl ta kullə liə rəm kin ya ɓá to nékuso-m.» ³⁵ Sɛi kɪ dɔ-si 'painè: «Nay sɔ ɓəy ɓá ko à to kijə.» Ngà mə m'idə-si m'panè: «Uni kəm-si kɪ taá ə ooi ko-je kí mɛɛ ndɔr-ti kí ɔr adi tò kijə kin. ³⁶ Njèkijə ko ingə nékugə dɔji-é rəm, ɓá ɛ mbɔ kandi né kɔo kiskəm kí sartagangi rəm tɔ. Bè kɔo kadi njèdubi ko dɛ kɪ njèkijə ko 'ra rɔnəl nati. ³⁷ Gin-é kin ɓá gosta kí panè: “Njèdubi ko dubi ə dow kí rangi ɓá ijə lé to ta kí tɔgrɔ-ti.” ³⁸ Lo kí sɛi 'rai kullə-ti al ya, mə m'ulə-si m'adi ijəi ko-ti. Dow-je kí rangi 'ra kullə rəmə, sɛi ɓá ubəi maji-é.»

³⁹ Mɛɛ ɓebo-é-ti kinlé, dow-je kí dɔnangi Samari-ti nɔ ya d'adi mɛɛ-dé Jeju, kɔo ta kí dené pa rəsi panè: «E idə-m né-je lay kí m'ra.» ⁴⁰ Lokɪ dow-je kí Samari lé 'ree rɔ Jeju-ti rəmə, 'ra ndoo ta-é-ti kadi isi sə-dé, adi ɛ isi nɔɔ ndɔ joo. ⁴¹ Ə dow-je kí 'tò nduy-nduy ya d'adi-é mɛɛ-dé kɔo ta-je liə, ⁴² rəmə d'idə dené lé 'panè: «Jɛ j'adi mɛɛ-ji kɔo ta-je lə-i al ngá; kɔɔtalə jɛ ya j'oo ta-je liə kɪ mbi-ji ə j'gə kí tɔgrɔ-ti ɛ to njəkaji dow-je kí dɔnangi-ti ya.»

Jeju adi lapiya ngon lə dow kí boy

Mat 8:5-13; Luk 7:1-10

⁴³ Go ndɔ-ti kí joo lé Jeju inə lo kí tin kin ə ɔw dɔnangi Galile-ti lé. ⁴⁴ †Kɔo ɛ ya pa rəsi panè: «Njèpata

† 4:44 4:44 Mat 13:57; Mar 6:4; Luk 4:24

5

Njèrɔkoy kí Betesda ingə lapiya

Ja 7:19-24; 9:1-17

¹ Go né-je-ti kinlé, ndɔ ra nay madi lə jipi-je asi, adi Jeju ɔw ɓebo Jorijalɛm-ti.

² Ə mɛɛ ɓebo Jorijalɛm-ti, ngɔsi kɪ tarəbi kí bati-je d'andi-né mɛɛ ɓebo-ti lé, dangi madi tò-ti nɔɔ, 'ɓa-é kɪ ta əbrə 'panè Betesda. Lo-é kinlé pal ra-ti mɪ. ³ Gin pal-je-ti kinlé njémɔy-je 'tò-ti nduy-nduy, adi to njékəmtɔ-je, njəməti-je, njèrɔkoy-je [njèrɔkoy mburuki-je 'tò 'ngəbi kadɪ man lé ləngi. ⁴ Kɔ taá-taá ya malayka káre ree usi kəm man-ti lé ə ra adi ləngi-ləngi. Ə dow kí man ləngi ɓá ɟ usi kəm-ti kete lé, lé mɔy liə to mɔy kí ban-ban ya kàrè dowbé ingə lapiya.]*

⁵ Dingəm káre kí mɔy ra-é ɓal kɔrmutə gidi-é jinày joo tò ta man-ti lé nɔɔ tɔ. ⁶ Jeju oo-é kí tò nangi ə gə kí ɛ tò lo kin-ti low nɟ. Beɓa dəji-é panè: 'Ndigi kingə lapiya wa? ⁷ Rəmə njèmɔy lé ilə-é-ti panè: 'Babe, loki man ləngi lé, dow kí à kun-m kilə-m kəm-ti ya goto ə loki mɔ ya m'isi m'ndɔr jan-jan kadɪ m'ɔw m'usi-ti kàrè, dow kí rangi ɟ usi-ti kete nɔ-m-ti rəm. ⁸ Beɓa Jeju idə-é panè: 'ɟ taá, 'un né tò-i ə 'nɟiyə. ⁹ Ə tajinati nè ya dingəm lé ingə lapiya adi un né tò-é ə nɟiyə.

Ndɔ-é-ti kinlé to ndɔ taakoo lə jipi-je, ¹⁰ adi 'boy-je lə jipi-je 'pa kɪ njèkingə lapiya lé 'panè: To ndɔ taakoo adi kuti kí uti né tò-i kinlé to tó-é al! ¹¹ Ɛ ilə-dé-ti panè: Njèkadɪ-m lapiya lé ya ɓá idə-m panè: 'Un né to-i ə nɟiyə. ¹² Dɛ 'təl dəji-é 'panè: Nɔ ɓá idə-i kadɪ 'un né

* 5:4 5:4 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsɔy kí dan-ti-je kí 'ndàngi kɪ ji-dé kɪ ta grɛki.

tò-i ə 'njiyə wa? ¹³ Ngà njèkingə lapiya lé, gə dowbé al. Kdɔtalə Jeju lé, ur dan kosi dow-je-ti kí d'a lo-é-ti kinlé.

Jipi-je 'tilə ta do Jeju-ti ə Jeju ilə-dé-ti

¹⁴ Go-ti, Jeju ingə dingəm lé takəy-ti lə Lubə ə idə-é panè: Yən, i lé 'ingə lapiya ngá é 'ra majal al nè né kí nga itə ɛ kin a kɪ tɛɛ do-i-ti. ¹⁵ Dingəm lé ɔsi təl ɔw idə 'boy-je lə jipi-je lé panè: Dow kí adi-m lapiya lé to Jeju. ¹⁶ Gin-é kin bá jipi-je d'ilə-né ta do Jeju-ti, kdɔtalə ɛ adi lapiya dingəm lé ndo taakoo-ti.

¹⁷ Ngà Jeju ilə-dé-ti panè: Bɔbi-m ra kullə sar ɓone. Mə kàrè m'isi m'ra kullə tɔ. ¹⁸ Loki ɛ pa ta kin bè ɓəy lé, jipi-je 'sangi kəm lo tɔl-é kɪ rɔ tungə-dé itə kí kete-je ya ɓəy; kdɔtalə ndo taakoo kí ɛ ilə kuji do-ti al kin par al, ngà kɔ pa kí ɛ panè Lubə bá to Bɔbi-n'è kí oji-n'è, adi ɛ ya kɪ do-é oo rɔ-é kí njəkasi kɪ Lubə tɔ.

Tógi lə Jeju

¹⁹ Beɓa Jeju təl un ta idə-dé panè: Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; Ngon lé né kí à kasi ra kɪ do rɔ-é ya goto. Ngà né kí Bɔbi-é ra adi-é oo bá ɛ ra. ə né lay kí Bɔbi Ngon ra lé, Ngon kàrè à ra ya tɔ. ²⁰ Kdɔtalə Bɔbi Ngon lé ndigi ngon-é adi né-je lay kí ɛ isi ra ya oji-é. Né-je kí tɔ ɓəl-ɓəl itə né-je kin kàrè Bɔbi Ngon à kɔji-é, kɔ kadi ɔr ndil-si. ²¹ M'pa bè kɔ, titi kí Bɔbi Ngon isi adi dow-je 'tɔsi-né 'ndəl d'ində lo 'tɛɛ d'isi kəm kinlé, gangi-é kin ya dow kí Ngon ndigi kadi-é isi kəm lé à kadi-é isi kəm ya tɔ. ²² Rəm bá Bɔbi Ngon gangta do dow-ti al. Ngà ɛ təl kɪ ta kí gangi lay ya adi Ngon-é, ²³ kɔ kadi dow-je lay d'un ta Ngon-é titi kí d'un-né ta Bɔbi ngon kin bè tɔ. Adi dow kí un ta Ngon al rəmə to Bɔbi-é kí njèkulə-é kin ya dowbé un ta-é al tɔ. ²⁴ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow kí taa ta lə-m ə adi mɛɛ-é njèkulə-m lé isi kəm ya

sartagangi, adi ta kí gangi goto dɔ-é-ti; dowbé lé, isi kəm ði oy al ngá. ²⁵ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kaglo madi à ree nɔɔ – ə ree ngá rəm – adi to kaglo kí dɛ kí d'oy d'a koo ndi Ngon lə Lubə ə loki d'oo ndi-é rəmə d'a kisi kəm. ²⁶ Kɔɔtalə titi kí Bɔbi Ngon to-né njəkadi dow-je d'isi kəm lé, gangi-é kin ya ɛ adi-né tógi Ngon-é kadi-é to njəkadi dow-je d'isi kəm rəm, ²⁷ ɛ adi-é tógi kadi-é gangta dɔ dow-je-ti, kɔɔ ɛ to Ngon lə dow. ²⁸ Adi ta-je kin ɔr ndil-si al, kɔɔ dɔkàdi kí kadi dɛ kí 'to ðe nin-ti d'a koo-né ndi-é asi ngá. ²⁹ Beba dɛ kí 'ra né kí maji lé, d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ kɔɔ kisi kəm ə dɛ kí 'ra né kí maji al lé, d'a tɛɛ kɔɔ ta kí gangi tɔ. ³⁰ Mə lé, né kí m'a ra kɔ dɔ rɔ-m ya goto. Adi m'gangi ta kɔ gangi-é kí Bɔbi-m idə-m-né ya. Ə ta kí gangi lə-m tɔ njururu, kɔɔ né kí mɛɛ njəkulə-m ndigi bá m'sangi ði m'sangi né kí mɛɛ-m mə bá ndigi al.

³¹ Kinə to mə bá m'idə dow-je ta kí dɔ-m-ti rəmə, à to ta kí d'a ndigi al kare. ³² Ngá to dow kí rangi bá idə dow-je ta kí dɔ-m-ti ə m'gə kí ta kí dɔ-m-ti kí ɛ idə-dé lé, to ta kí tɔgrɔ-ti ya. ³³ †Səi ya uləi dow-je rɔ Ja-ti ə ɛ idə-si ta sobi dɔ ta kí tɔgrɔ-ti. ³⁴ Kí sobi dɔ-m mə lé, dow bá à kidə dow-je ta kí dɔ-m-ti al. Ngá ta kinlé, m'pa bè kɔɔ kadi aji-né. ³⁵ Ja lé toki lampi kí d'ində pər-ti adi ndógi ə səi 'ndigi ra-i rɔnəl-é asi dɔkaglo madi. ³⁶ Mə lé, ta kí toki pa dɔ-m-ti adi uwə dingəm n̄a itə 'lə Ja kin ya tɔ nè. Kɔɔtalə kullə-je kí Bɔbi-m adi-m kadi m'ra kinlé, kullə-é-je kin ya tɔji ndaa-ti rəsi-rəsi adi dow-je 'gə kí Bɔbi-m ya ulə-m. ³⁷ †ə Bɔbi-m kí ulə-m lé, ɛ ya idə dow-je ta kí dɔ-m-ti. Səi ooi ndi-é nja káre al rəm, bá ooi-é nja káre al rəm tɔ. ³⁸ Ta liə kí ra ðe mɛɛ-si-ti al kinlé bá səi

† 5:33 5:33 Ja 1:19-27; 3:27-30 † 5:37 5:37 Mat 3:17; Mar 1:11; Luk 3:22

adi-mi-né m̄ēē-si ma kí ē ulə-m lé al tin. ³⁹ Sə̄i isi 'ndəri gin ta-je kí m̄ēē mbete-je-ti kí aa njay, kɔ̄ s̄ə̄i 'giri kí a kingə̄i ta kí s̄ə̄bi dɔ̄ kiskəm kí sartagangi m̄ēē mbete-é-je-ti. Mbete-é-je kinlé b́á isi pa ta kí dɔ̄-m-ti adi dow-je. ⁴⁰ Rəmə̄ kadi 'reei rɔ̄-m-ti kɔ̄ kadi isi kəm lé, s̄ə̄i 'ndigi al!

⁴¹ Ma lé m'sangi kadi dow-je b́á 'piti-m al. ⁴² Ngà m'gə̄-si kí s̄ə̄i lé 'ndigi Lubə̄ al. ⁴³ Ma m'ree k̄i ri Bə̄bi-m é s̄ə̄i uwə̄i-mi k̄i rɔ̄-si-ti al; kin ya dow kí rangi ree k̄i ri-é ē ya rəmə̄, ē b́á a kuwə̄i-é k̄i rɔ̄-si-ti. ⁴⁴ S̄ə̄i kí s̄ə̄i ya 'piti-nə̄ b̄i 'sangi kadi Lubə̄ ya káre-rè b́á piti-si al kinlé, a rai ban b́á a kadi m̄ēē-si wa? ⁴⁵ Ooi nè a giri kí m'a kilə̄ ta dɔ̄-si-ti n̄ə̄ Bə̄bi-m-ti. Dow kí à kilə̄ ta dɔ̄-si-ti to Moiyiji kí s̄ə̄i ində̄i m̄ēē-si dɔ̄-é-ti kin. ⁴⁶ Kɔ̄tə̄lə̄ kinə̄ ooi ta lə̄ Moiyiji k̄i ta kí tɔ̄grɔ̄-ti lé, ma kàrè a kooi ta lə̄-m k̄i ta kí tɔ̄grɔ̄-ti ya tɔ̄; kɔ̄ to ta-je kí s̄ə̄bi dɔ̄-m b́á ndə̄ki Moiyiji ndàngi. ⁴⁷ Ngà kinə̄ ta-je kí Moiyiji ndàngi kin ya ooi k̄i ta kí tɔ̄grɔ̄-ti al lé, a rai ban ngá b́á a kooi ta-je lə̄-m k̄i ta kí tɔ̄grɔ̄-ti wa?

6

Jeju adi nékuso dow-je b̄udɔ̄gi lo m̄j

Mat 14:13-21; Mar 6:30-44; Luk 9:10-17

¹ Go-ti, Jeju ɔ̄w gidi babo Galile-ti kí 'b́a-é babo Tiberiadi tɔ̄. ² Rəmə̄ kosi dow-je n̄a ya d'un go-é, kɔ̄ kɔ̄w koo né-je kí tò b̄əl-b̄əl kí ē ra adi-né lapiya njémɔ̄y-je. ³ Jeju ɔ̄w isi dɔ̄ mbal-ti nati k̄i njéndó né-je liə̄.

⁴ Gangi-é-ti kinlé, ndɔ̄ Paki kí to ndɔ̄ ra n̄ay lə̄ jipi-je n̄ay ngosi.

⁵ Loki Jeju un kəm-é oo kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy kí d'ɔ̄w 'ree k̄i rɔ̄-é-ti kin bè rəmə̄, d̄ə̄ji Pilipi panè: «J'a ndogi mbè rá b́á j'a kadi dow-je kan d'uso wa?» ⁶ Jeju

dəji-é bè kɔɔ n̄a-né m̄ēe-é koo, kdɔtalə ɛ̄ gə né kí n'a ra b̄əti. ⁷ Pilipi idə-é panè: «Lé dow un là kullə kí ndo bujoo ya ndogi-né mbə kàrè, à kasi kadì ɔdì rɔ ta dow-je kin s̄e-s̄e lay al.» ⁸ Beba káre dan njéndó né-je-ti liə kí ri-é lə Andre, kí to ngonkɔ Simɔ Piyər idə Jeju panè: ⁹ «Ngon kí dingəm káre ɔ k̄i mbə “ɔrj̄i” m̄i, k̄i kanj̄i joo nè; ngà ɔay ra-é kinlé à kasi dow-je kí n̄a kin rá wa?» ¹⁰ Jeju idə njéndó né-je liə panè: «Adi dow-je lé d'isi nangi.» Lo-é kinlé, to lo kí wale kí mbəl n̄a-ti. Beba dow-je d'isi nangi. ə dan dow-je-ti kí d'isi nangi lé, dingəm-je d'a ra buɔɔgi lo m̄i je bè. ¹¹ Go-ti, Jeju ɔy mbə lé, ra oiyo Lubə ə ləbi dow-je kí d'isi nangi lé; ɛ̄ ra oiyo Lubə bè ya tɔ b̄a ləbi-dé kanj̄i lé adi d'uso kí m̄ēe-dé ndigi. ¹² Loki dow-je lay d'uso né 'ndan lé, Jeju idə njéndó né-je liə panè: «ɔyi dɔdum-é-je kí n̄ay, kɔɔ kadì né káre ya kàrè n̄ay kɔɔgi al.» ¹³ Beba mbə kí m̄i lé, dow-je d'uso asi-dé adi njéndó né-je d'ɔy dɔdum-é-je kí n̄ay kàrè dɔɔgi gidì-é joo. ¹⁴ Loki dow-je d'oo nékɔji kí Jeju ra lé, 'panè: «Tɔgrɔ-ti ya, ɛ̄ kanlé, to njèpata kí ta Lubə-ti kí tò kadì à ree dɔnangi-ti nè lé ya.» ¹⁵ Jeju gə kí d'a ree kuwə-é kɔw siə kɔɔ kində-é ngar; beba ɛ̄ təl ɔr rɔ-é k̄i kár-é ɔw dɔ mbal-ti gogi b̄əy.

Jeju njiyə dɔ man babo-ti

Mat 14:22-34; Mar 6:45-52

¹⁶ Ta ji losɔl-ti lé, njéndó né-je liə d'ɔw njal ta babo-ti, ¹⁷ ə d'ɔw d'al m̄ēe tò-ti kɔɔ kɔw ɔbebo Kapernayim-ti gidì babo-ti. Ndo il ya ngà kàrè Jeju ingə-dé al ya b̄əy. ¹⁸ Rəmə, yəlbo ulə dɔ babo-ti adi man tal bum-bum. ¹⁹ Loki njéndó né-je 'nəl tò d'ɔw à kasi kilomɛtrə m̄i əse mɛkɛ-je bè rəmə, d'un kəm-dé d'oo Jeju kí ɔw njiyə dɔ man babo-ti isi ree k̄i ta tò-ti adi b̄əl ində bandi-dé gangi. ²⁰ Ngà Jeju idə-dé panè: «To m̄a b̄əy é 'b̄əli al!»

²¹ De 'ndigi kadi Jeju al mɛɛ tò-ti, rəmə tajinatì nè ya, tò ɔsi nangì lo kí d'isi d'ow-ti lé.

Jeju to nékuso kiskəm

Ja 3:14-16; 1Ja 5:10-13; 1Kɔ 11:23-26

²² Lo aa go-ti rəmə, kosi dow-je kí 'này gogi gidi babo-ti d'oo kí lo-é-ti kinlé tò ra káre-rè rəm, bá d'oo kí Jeju al mɛɛ tò-ti natì kì njéndó né-je liə al rəm, adi njéndó né-je ya bá d'ow kì kar-dé. ²³ Ngà dow-je 'ree kì tò-je kí rangì kí d'i-né babo Tiberiadi-ti kí tò ngɔsi kì lo kí ndɔki 'Babe ra oiyo dɔ mbə-ti bá adi dow-je d'uso lé. ²⁴ Loki kosi dow-je 'gə kí Jeju goto rəm, bá njéndó né-je liə kàrè 'goto rəm lé, de ya d'al mɛɛ tò-je-ti kinlé d'ow bebo Kapernayim-ti kɔ ndole Jeju. ²⁵ Loki d'ingə Jeju gidi babo-ti lé, 'dəji-é 'panè: Njéndó dow-je né, 'ree 'tɛɛ nè kàdì ban wa? ²⁶ Jeju idə-dé panè: Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; səi lé, 'sangi-mi kdɔtalə né kí usoi 'ndani bi 'sangi-mi kdɔtalə nékɔji-je kí m'ra m'adi ooi kin al. ²⁷ 'Rai kullə kdɔtalə nékuso kí à ndum kin al, ngà 'rai kullə kɔ nékuso kí tò kì dɔ bal-bal kɔ kiskəm kí sartagangi kí to nékuso kí Ngon lə dow à kadi-si. Kdɔtalə Ngon lə dow lé, ɛ bá Bɔbi-é Lubə ɔsi-é kì pɔ. ²⁸ Kosi dow-je lé, 'dəji Jeju 'panè: J'a ra ri bá j'a ra kullə-je kí mɛɛ Lubə ndigi wa? ²⁹ Beba Jeju idə-dé panè: Né kí Lubə sangi rɔ-si-ti lé, ɛ ndigi kadi adi-mi mɛɛ-si mə Ngon-é kí ɛ ulə-m lé. ³⁰ De 'təl 'dəji-é 'panè: «Ngà i lé, ri bá to nékɔji kí 'a ra kɔ kadi j'oo ə j'adi-i-né mɛɛ-ji wa? Kullə lə-i to ri wa? ³¹ Ndɔki kaji-je d'uso né kí 'ba-é maan diləlo-ti titi kí 'ndangi-né mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè: Adi-dé nékuso kí i dɔra-ti d'uso.» ³² Jeju ilə-dé-ti panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; nékuso kí i dɔra-ti lé, ndɔki to Moiyiji bá adi-si al, ngà Bɔbi-m bá adi-si nékuso kí tɔgrɔ-ti kí i

dora-ti. ³³ Kdotalə nékuso lə Lubə lé, to njèkɿ dora-ti ree kí adi dow-je kí donangi-ti nè d'isi kəm.»

³⁴ Beba de d'idə Jeju 'panè: «'Babe, 'adi-ji nékuso kinlé kì ndo-é ndo-é ya.»

³⁵ Jeju idə-dé panè: «Ma ya m'to nékuso kí njèkadi dow-je d'isi kəm. Dow kí ree rɔ-m-ti lé bo à ra-é al ya sar rəm, bá dow kí adi-m meɛ-é kàrè kundə à ra-é al ya sar rəm tɔ. ³⁶ Ngà lé m'idə-si m'panè: “Səi ooi-mi ya, ngà səi adi-mi meɛ-si al.” ³⁷ Dow-je lay kí Bɔbi-m adi-m-dé lé, d'a ree rɔ-m-ti ə dow kí ree rɔ-m-ti lé, m'a tubə-é al; ³⁸ Kdotalə ma lé m'ɿ dora-ti m'ree kɔ ra né kí meɛ-m ma bá ndigi al, ngà Lubə kí ulə-m lé bá m'ree kɔ ra né kí meɛ-é ndigi. ³⁹ ə Lubə kí ulə-m lé, ndigi kadi dow-je lay kí n'adi-m-dé kinlé, m'adi dow káre dan-dé-ti nà y kɔgi al, ngà kadi m'adi-dé 'tosi 'ndəl d'ində lo 'teɛ dɔbɔy ndo-ti.»

⁴⁰ «Né kí Bɔbi-m ndigi ən: Kadi dow kí oo Ngon ə adi-é meɛ-é rəmə, isi kəm sartagangi ə m'a kadi-é tɔsi ndəl ində lo teɛ dɔbɔy ndo-ti.» ⁴¹ Jipi-je 'yun ta dɔ-é-ti, kɔ pa kí e panè: «Ma ya m'to nékuso kí ɿ dora-ti lé, ⁴² adi de 'panè: “E kanlé, e ya to Jeju kí ngon lə Jojepi, kí j'gəi kɔ-é-je kì bɔbi-é-je maji lé ya al wa? Ngà ra ban bá e panè n'ɿ dora-ti wa?”»

⁴³ Jeju idə-dé panè: 'Yuni ta dan-si-ti al. ⁴⁴ Dow kí Bɔbi-m kí njèkulə-m ndor-é ree siə rɔ-m-ti al lé, dowbè à kasi ree rɔ-m-ti kì dɔ rɔ-é al; ə dow kí ree rɔ-m-ti lé, m'a kadi-é tɔsi ndəl ində lo teɛ dɔbɔy ndo-ti. ⁴⁵ Meɛ mbete-ti lə njépata-je kí ta Lubə-ti lé, 'ndàngi 'panè: «Dow-je lay ya Lubə à ndó-dé né.» Dow kí rá-rá kí oo ta kí ta Bɔbi-m Lubə-ti ə təl rɔ-é go-ti lé, à ree rɔ-m-ti. ⁴⁶ Dow kí oo Bɔbi-m ya goto; njèkɿ rɔ Lubə-ti ya káre-rè ə oo Bɔbi-m. ⁴⁷ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow kí adi-m

m̄ē-é lé, isi k̄əm ya sartagangi. ⁴⁸ M̄a lé, m'to nékuso kí njèkadì dow-je d'isi k̄əm. ⁴⁹ Né kí 'ḡa-é maan lé, ka-si-je d'uso diləlo-ti ya, ngà d'oy. ⁵⁰ Nékuso kí ȷ d̄ora-ti kadì dow uso ə à koy al lé ón: ⁵¹ M̄a ḡá m'to nékuso kiskəm kí ȷ d̄ora-ti ree. Dow kí uso né-é kinlé rəmə, à kisi k̄əm ya sartagangi. ə nékuso kí m'a kadì lé, to d̄a-m ya ḡá m'a kadì, kd̄o kadì dow-je kí d̄onangi-ti nè d'isi-né k̄əm.

⁵² Ta kinlé ra adi jipi-je 'naji-n̄a ta dan-dé-ti 'panè: Dow kanlé à ra ban ḡá à kadì-ji d̄a-é j'uso wa? ⁵³ Beḡa Jeju idə-dé panè: Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə usoi d̄a Ngon lə dow al rəm, ḡá kinə ayi məsi-é al rəm lé, à kisi k̄əm nd̄a al. ⁵⁴ Dow kí uso d̄a-m rəm ḡá ay məsi-m rəm lé, isi k̄əm sartagangi ə m'a kadì-é t̄osi ndəl ində lo t̄ēə dobəy nd̄o-ti rəm t̄o. ⁵⁵ Kd̄otalə d̄a-m to nékuso kí t̄ogr̄o-ti rəm, ḡá məsi-m to nékay kí t̄ogr̄o-ti rəm t̄o. ⁵⁶ Dow kí uso d̄a-m rəm, ḡá ay məsi-m rəm lé, dowbé isi m̄ēe-m-ti rəm, ḡá m̄a k̄àrè m'isi m̄ēe-é-ti rəm t̄o. ⁵⁷ «B̄obi-m kí ulə-m lé to njèkisi k̄əm, adi m̄a m'isi k̄əm k̄i takul-é; bè ya t̄o, dow kí uso d̄a-m lé, à kisi k̄əm k̄i takul-m t̄o.» ⁵⁸ ȷ ḡá to nékuso kí ȷ d̄ora-ti lé. To ḡà nékuso kí nd̄oki ka-si-je d'uso ya, ngà d'oy kin al. Nékuso-é kinlé, dow kí uso rəmə, à kisi k̄əm ya sartagangi.

⁵⁹ ȷ ḡá to ta-je kí Jeju pa ndó-né dow-je né m̄ēe k̄əykəwn̄a-ti lə jipi-je ḡebo Kap̄ernayim-ti.

⁶⁰ Njéndó né-je liə n̄a ya, loki d'oo ta-je kin bè lé, 'panè: «Ta kinlé nḡa n̄a! N̄á ḡá à ndigi d̄o-ti siə wa?» ⁶¹ Jeju gə m̄ēe-é-ti kí njéndó né-je 'yun ta d̄o ta-ti liə lé, adi d̄əji-dé panè: «Ta kí m'pa lé tugə-si jigi-ti wa? ⁶² ə kinə lé ooi Ngon lə dow kí ȷ isi ɔw k̄i lo-ti kí nd̄oki isi-ti kete lé ə a painè ri nḡa wa?» ⁶³ Ndil kí aa njay ḡá to njèkadì dow isi k̄əm. To né kí dow à kasi ra nd̄a al. Ta-je kí m'idə-si kinlé ḡá à kadì dow Ndil kí aa njay rəm, à kadì dow isi

kəm rəm. ⁶⁴ Ngà dow-je madi d'a dan-si-ti nè ya d'adi mœœ-dé al. Jeju pa bè kdotalə dow-je kí dan-ti-je kí d'adi mœœ-dé al lé, ɛ gə-dé lo kulə gin-é-ti ya rəm, bá dow kí à kun dɔ-é kàrè, ɛ gə-é lo kulə gin-é-ti ya rəm tɔ. ⁶⁵ Jeju ilə dɔ-ti panè: «Gin-é kin bá m'idə-si-né m'panè: Dow kí Bɔbi-m inə tarəbi adi-é kadi ree rɔ-m-ti al lé, dowbé à kasi ree rɔ-m-ti kì dɔ rɔ-é al.»

⁶⁶ Dɔkaglo-é-ti kinlé, njéndó né-je liə n̄a d'ɔr rɔ-dé kɔgi rɔ-é-ti 'mbati kun go-é. ⁶⁷ Beba Jeju dəji njéndó né-je liə kí dɔgi gidi-é joo panè: «ə səi ə 'ndigi kɔwi sə-dé al wa?» ⁶⁸ †Simɔ Piyər ilə-é-ti panè: «'Babe, je j'a kow go ná-ti bəy wa? I ya bá ta-je kí dow à kisi-né kəm sartagangi lé tɔ rɔ-i-ti. ⁶⁹ Beba je j'adi mœœ-ji rəm, je j'gə kí i bá 'to njèkaa njay kí Lubə mbəti-i rəm.» ⁷⁰ Jeju ilə-dé-ti panè: «Səi kí dɔgi gidi-é joo lé, to mə ya m'mbəti-si lay ya al wa? Ngà dow káre dan-si-ti bá to dow lə Sú!» ⁷¹ Jeju pa ta kinlé sɔbi-né dɔ Judasi ngon lə Simɔ Iskariyoti. Kdotalə Judasi kí to kí dan njéndó né-je-ti kí dɔgi gidi-é joo kinlé ya bá à kun dɔ Jeju.

7

Mœœnga lə ngankɔ Jeju
Ja 5:44; 15:18-19; Mat 10:16

¹ Go-ti, Jeju njiyə gəki lo kí dɔnangi Galile-ti gəki-gəki. ɛ ndigi kɔw dɔnangi Jude-ti al, kdotalə 'boy-je lə jipi-je 'sangì tɔl-é.

² Ndo kí kadi jipi-je 'ra-né n̄ay kəykam-je† lə-dé n̄ay ngɔsi. ³ Beba ngankɔ Jeju d'idə-é 'panè: 'Inə lo kí nè kin ə 'ɔw dɔnangi Jude-ti kdɔ kadi njéndó né-je lə-i d'oo né-je kí isi 'ra ra lé tɔ bane. ⁴ Dow kí ndigi tɔji rɔ-é kadi

† 6:68 6:68 Mat 16:16; Mar 8:29; Luk 9:20 † 7:2 7:2 Mbl 23:34-44; Kni 29:12-39; Det 16:13-16; Jkr 14:16-19

dow-je 'gə-é lé, ɓoyɔ rɔ-é ra né al. Titi kɪ 'isi 'ra-né né-je kinlé, 'tɔji rɔ-i adi dow-je lay 'gə-i. ⁵ Ngankɔ-é-je lé 'pa bè kdɔtalə də ya kàrè d'adi-é mɛɛ-dé al rəm tɔ. ⁶ Ɛ idə-dé panè: Mə lé dɔkaglo-é lə-m nàɣ ɓəy; ngà səi rəmə, dɔkaglo lə-si to kɪ ndɔ-je lay. ⁷ Səi lé, dow-je kɪ dɔnangi-ti nè d'a kɔsi-si kɪ ta al; ngà mə rəmə d'a kɔsi-m kɪ ta. Kdɔtalə kullə ra-dé-je kɪ maji al maji al lé m'pa ta dɔ-ti m'adi dow-je d'oo. ⁸ Səi ə ɔwi lo ra nɔy-ti lé. Ngà mə ɓá m'a kɔw al, kdɔtalə kaglo kɔw-é lə-m asi al ɓəy. ⁹ Loki idə-dé ta-je kin bè lé, ɛ təl isi-né dɔnangi Galile-ti nɔɔ ya.

Ka Jeju ɓebo Jorijalɛm lo ra nɔy kəykan-je-ti

¹⁰ Loki ngankɔ Jeju-je d'ɔti d'ɔw lo ra nɔy-ti lé rəmə, ɛ kàrè ɔti njɔy ya ɔw-ti tɔ.

¹¹ Ndɔ-je-ti kɪ d'isi 'ra-né nɔy kinlé, jipi-je 'sangi-é ə 'dəji 'panè: Ɛ lé ɔ rá wa? ¹² Kɔsi dow-je 'yun ta dan-dé-ti nɔ 'sɔbi-né dɔ-é. Də kɪ nɔ-je 'panè: Ɛ to dow kɪ maji ə də kɪ dan-ti-je 'panè: Kay! Ɛ to njəkur kɔsi dow-je wale. ¹³ Bè ya kàrè, ta kɪ sɔbi dɔ-é lé, dow kɪ pa rəsi ya goto, kɔ 'ɓəl 'boy-je lə jipi-je.

¹⁴ 'Ra nɔy lé d'ɔ danɔ ngá ɓá Jeju ɔti ɔw takəy-ti lə Lubə ə ndó dow-je né. ¹⁵ Néndó liə ɔr ndil jipi-je adi 'panè: Dow kanlé, ingə néndó al rəm, ngà ra ban ɓá ɛ gə mbete lə Lubə bè wa? ¹⁶ Jeju ilə-dé-ti panè: Né kɪ m'ndó dow-je lé, to né kɪ mə ɓá m'un kɪ dɔ-m al. Ngà to Lubə kɪ njəkulə-m ɓá adi m'ndó-dé. ¹⁷ Dow kɪ ge ra né kɪ mɛɛ Lubə ndigi lé, kinə to Lubə ɓá adi-m m'ndó né kinlé dow-je kàrè dowbé à gə rəm əse to né kɪ mə ya m'un kɪ dɔ-m ɓá m'ndó-dé kàrè dowbé à gə rəm tɔ. ¹⁸ Dow kɪ un ta kɪ dɔ-é ya pa pa lé, to dow kɪ isi sangi rɪɓa kɪ sɔbi dɔ-é ɛ ya. Ngà dow kɪ isi sangi rɪɓa lə njəkulə-é lé, ɛ

bá to njèra né kí tɔgrɔ-ti ɔ né ra kí njururu al goto rɔ-é-ti. ¹⁹ Moiyiji adi-si ndukun ya al wa? Ngà dow káre-rè kí kadi təl rɔ-é go-ti ya goto. Rəmə kɔɔ ri bá 'sangi kadi 'tɔli-mi wa? ²⁰ Beba kosi dow-je d'ilə-é-ti 'panè: I lé 'ɔw kì ndil kí maji al mɛɛ-i-ti nɔɔ. Ná bá sangi kɔɔ tɔl-i wa? ²¹ Jeju təl ilə-dé-ti panè: M'ra né káre-rè bəy ya é sɔi lay ya ndil-si tɛɛ say. ²² Moiyiji un ndu adi-si kadi ijəi ngan-si-je ganjangi ɔ to né kí d'ulə gin-é dɔ Moiyiji-ti nè al, ngà to ka-ji-je kí low bá d'ulə gin-é. ɔ ndɔ taakoo ya sɔi ijəi dow ganjangi. ²³ †Sɔi ijəi dow ganjangi ndɔ taakoo-ti bè, kɔɔ kadi ali-né dɔ ndukun lə Moiyiji al. Ngà kɔɔ ri bəy bá daji rɔ dow bikti ya m'adi-é lapiya ndɔ taakoo-ti rəmə, sɔi adi wɔngi ra-si dɔ-m-ti bəy wa? ²⁴ Ooi rɔ dow kí ndaa-ti nè bá 'gangi-né ta al; ngà 'gangi ta gangi kí njururu bane.

²⁵ Dow-je kí dan-ti-je kí bebo Jorijaləm-ti 'panè: Dow kí 'boy-je lə jipi-je d'isi 'sangi-é kɔɔ tɔl-é lé ya ban al wa? ²⁶ Ooi, ɛ ɔ pa ta ndaa-ti rəsi takəm dow-je-ti ɔ ta káre ya kàre dow pa siə dɔ-ti al rəm. Adi 'boy-je lə-ji 'ndigi dɔ-ti kí ɛ kan bá to Kristi* lé ya tɔgrɔ-ti wa? ²⁷ Loki Kristi à ree lé, dow kí à gə lo kí i-ti ya goto. Ngà dow kanlé, jəi j'gəi lo kí i-ti. ²⁸ Jeju ɔ ndɔ dow-je né takəy-ti lə Lubə ya rəmə ɛ pa ta kì ndi-é kí boy panè: Adi 'painè 'gəi-mi rəm, 'gəi lo kí m'i-ti rəm al ban! Mə lé, m'ree kì dɔ rɔ-m al. Njèkulə-m lé to njèra né kí tɔgrɔ-ti, ngà gə bá sɔi 'gəi-é al. ²⁹ Mə m'gə-é kɔɔ m'i rɔ-é-ti bá m'ree mə tin rəm, bá to ɛ bá ulə-m rəm tɔ. ³⁰ Beba dɛ 'sangi kadi d'uwə-é, ngà dow kí asi kadi uwə-é goto, kdɔtalə dɔ gangi lo kuwə-é nà y bəy.

³¹ Dow-je nɔ dan kosi dow-je-ti d'adi mɛɛ-dé Jeju lé

---

† 7:23 7:23 Ja 5:9 * 7:26 7:26 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

ə 'panè: Loki Kristi lé, à ree rəmə, ɛ̀ à ra nékoji-je ɲa kitə dow kanlé ɓəy ɓan wa? ³² Ta-je kí dow-je 'pa ɲɔm-ɲɔm 'sɔbi-né dɔ Jeju lé, usi mbi Parisi-je-ti. Beɓa njékun dɔ njégugné-je, kɪ Parisi-je d'ulə njéngəm takəy lə Lubə kadi d'ow d'uwə-é.

³³ Beɓa Jeju panè: «M'a kisi sə-si nde ɓəy ɓá m'a təl kow rɔ njékulə-m-ti. ³⁴ Loki m'a kow lé, a sangi-mi ngà a kingəi-mi al rəm, ɓá lo kí m'a kow-ti lé kàrè a kasi kowi-ti al rəm tɔ.» ³⁵ Rəmə jipi-je 'pa-ɲa ta dan-dé-ti 'panè: «Kow ə ɛ̀ à kow rá ya ɓá j'a kingəi-é-né al lé wa? ɛ̀ à kow rɔ ngankɔ-ji-je-ti kí 'sane-ɲa d'isi ɓe lə greki-je, kdɔ kadi n'ndó né greki-je wa? ³⁶ ɛ̀ panè: “A sangi-mi, ngà a kingəi-mi al. Lo kí m'a kow-ti lé kàrè a kasi kowi-ti al. Ta kinlé kɔr mɛɛ-é tò ban wa?”»

³⁷ Sɔy ndo ra ɲay kəykam-je, adi to ndo kí boy ɲa kin ɓá Jeju j̄ a taá, pa ta kɪ ndi-é kí boy panè: Dow kí kundə man ra-é rəmə, kadi-é ree rɔ-m-ti ay man. ³⁸ Dow kí adi-m mɛɛ-é lé, man ba-je kí à kadi dow-je kiskəm ya à kɪ mɛɛ-é-ti lo bul-bul titi kí mbete kí aa njay pa-né bə. ³⁹ Ta kinlé, Jeju pa sɔbi-né dɔ Ndil kí aa njay kí de kí d'adi-n'è mɛɛ-dé d'a kingə. Dɔkaglo-é-ti kinlé Lubə adi Ndil kí aa njay al ɓəy, kdɔ Lubə tɔji riɓa lə Jeju ndaa-ti rəsi al ɓəy.

⁴⁰ Loki dow-je kí dan-ti-je dan kosi dow-je-ti d'oo ta-je kinlé rəmə 'panè: Dow kanlé to njèpata kí ta Lubə-ti ya tɔgrɔ-ti. ⁴¹ De kí ɲa-je 'panè: Dow kanlé to Kristi. Rəmə de kí rangi 'panè: Kristi lé à kɪ dɔnangi Galile-ti ɓan wa? ⁴² Mbete kí aa njay panè: Kristi lé, à tɛɛ gin koji-ti lə Dabidi mɛɛ ɓe-ti kí Bɛtlekɛm kí to ɓe lə Dabidi. ⁴³ Beɓa ta kí sɔbi dɔ Jeju lé, ta dow-je asi-ɲa dɔ-ti al adi 'gángi-né-ɲa. ⁴⁴ Dow-je kí dan-ti-je dan-dé-ti 'ndigi kuwə Jeju ya, ngà dow kí asi kadi uwə-é goto. ⁴⁵ Njéngəm takəy lə

Lubə lé, 'təl d'ow rɔ njékun dɔ njégugné-je-ti, kɪ Parisi-je lé rəmə, 'dəji-dé 'panè: Kdɔ ri b́á uwəi-é 'reei siə al wa? ⁴⁶ Njéngəm takəy lə Lubə lé, d'ilə-dé-ti 'panè: Ta-je kí dingəm kin pa lé to ta kí dow pa nja káre al ya bəy! ⁴⁷ Rəmə Parisi-je lé d'li sə-dé dɔ-ti 'panè: Səi lé ya kàrè adi-é ur-si wale bəy tɔ al b́an! ⁴⁸ Dow káre-rè kí dan 'boy-je-ti əse dan Parisi-je-ti adi-é mɛɛ-é adi ooi nɔɔ b́an wa? ⁴⁹ Ngà kosi dow-je kanlé, to gə b́á 'gə ndukun lə Lubə al. Dɛ 'to dow-je kí ndɔl uwə dɔ-dé. ⁵⁰ †Nikodəm kí to káre dan 'boy-je-ti kí ndɔki ree ingə Jeju lé idə-dé panè: ⁵¹ Kí go ndukun-ti lə-ji ya lé, 'a koo ta ta dow-ti al rəm, 'a gə né kí dowbé lé ra al rəm ya 'a gangta dɔ-é-ti wa? ⁵² Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: I 'ow kɪ to dow kí dɔnangi Galile-ti tɔ ngá wa? 'Ndó ndukun maji 'oo ə 'a gə kí njèpata kí ta Lubə-ti à kɪ dɔnangi Galile-ti al. ⁵³ [Go-ti, ńá-ńá ya ɔti ɔw b́e liə-liə.

8

Ta kí sɔbi dɔ dené kí d'uwə-é dɔ kaya-ti

¹ Jeju ɔw dɔ mbal kə kagi Olibiye-je-ti. ² Ngà kɪ ndɔge ratɪ ya ɛ təl ree takəy-ti lə Lubə gogi ə dow-je lay 'ree rɔ-é-ti. Beba ɛ isi nangɪ isi ndó-dé né. ³ Rəmə njéndó dow-je ndukun-je, kɪ Parisi-je d'uwə dené káre dɔ kaya-ti 'ree siə rɔ Jeju-ti d'adi-é a dan dow-je-ti dana. ⁴ Ngà b́á d'idə Jeju 'panè: «Njéndó dow-je né, dené kanlé j'uwə-é dɔ kaya-ti. ⁵ ə mɛɛ ndukun-ti lé, Moiyiji un ndu adi-ji, kdɔ kadɪ ko dené-je kí bè kinlé j'tilə-dé kɪ ər j'tɔl-dé kɔgi. Ngà i ə 'a pa ta dɔ-ti panè ri wa?» ⁶ Dɛ 'dəji-é ta kinlé bè kdɔ kingə-né ta madi ta-é-ti, kdɔ kadɪ d'ilə-né ta dɔ-é-ti. Ngà Jeju ulə dɔ-é nangɪ ə isi tijə né nangɪ kɪ ngon ji-é. ⁷ Loki 'dəji-é ta kəm-dé kete-kete lé, ɛ ɔr dɔ-é

† 7:50 7:50 Ja 3:1,2

taá idə-dé panè: «Dow kí dan-si-ti kí ra majal nja káre al ðəy ya ə un ər ilə-né dené lé dɔsəy.» ⁸ Ə Jeju təl ulə dɔ-é nangi gogi ə isi tijə né nangi ya ðəy. ⁹ Loki d'oo ta-je kin bè lé [mɛɛ-dé uwə-dé kɪ ta]* adi d'i káre-káre, i dɔ dɛ-ti kí 'tɔgi nɔ-ti ya [sar dɔ sɔy-dé-je-ti.] Beba Jeju kɪ dené lé ya par 'nəy danɔ dan kosi-je-ti. ¹⁰ Rəmə Jeju ɔr dɔ-é taá ə dəji dené lé panè: Dené, njékilə ta dɔ-i-ti-je lé d'ow rá wa? Dow káre ya kàrè gangta dɔ-i-ti al wa? ¹¹ Ə dené lé ilə-é-ti panè: 'Babe, dow gangta dɔ-m-ti al. Beba Jeju idə-é panè: «Mə kàrè m'gangi ta dɔ-i-ti al ya tɔ ə ɔw, ngà majal b́a gogi rangi 'ra al ngá.»†

Jeju pa ta rəsi dɔ kullə-ti liə adi dow-je

¹² †Jeju pa ta kí rangi ya ðəy adi dow-je panè: Mə lé, m'to londógi lə dɔnangi. Dow kí un go-m lé à njiyə lo kí ndul-ti al, ngà à kingə lo kí ndógi kí to kiskəm. ¹³ †Rəmə Parisi-je pa siə 'panè: Ta kí sobi dɔ-i b́a i ya 'a 'pa adi dow-je kin ya rəmə tɔji kí to ta kí tɔgrɔ-ti al. ¹⁴ Beba Jeju ilə-dé-ti panè: Lé mə ya m'pa ta kí sobi dɔ-m m'adi dow-je kàrè, ta kí m'pa lé to ta kí tɔgrɔ-ti ya. Kdɔ mə m'gə lo kí m'i-ti rəm, m'gə lo kí m'isi m'ow-ti rəm tɔ. Ngà sɔi rəmə, 'gəi lo kí m'i-ti al rəm, b́a 'gəi lo kí m'a kɔw-ti al rəm tɔ. ¹⁵ Səi 'gangi ta kí go lo koo-ti lə dow. Ngà mə, m'gangi ta dɔ dow-ti al. ¹⁶ Ə kinə mə m'gangi ta kàrè, ta kí gangi lə-m ɔw nati kɪ ta kí tɔgrɔ-ti. Kdɔ mə m'a kɪ kár-m al. Bɔbi-m kí njèkulə-m lé a sə-m nati. ¹⁷ Mɛɛ ndukun-ti lə-si lé, 'ndàngi 'panè né kí dow-je joo

* 8:9 8:9 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndàngi kɪ ji-dé kɪ ta grɛki. † 8:11 8:11 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndàngi kɪ ji-dé kɪ ta grɛki. † 8:12 8:12 Mat 5:14; Ja 9:5 † 8:13 8:13 Ja 5:31

'pa ta do-ti kinlé, né-é to tó-é. ¹⁸ M̄a m'pa ta kí s̄obi do-m m̄a ya m'adi dow-je r̄əm, b̄á B̄obi-m kí ul̄o-m lé k̄àrè pa ta kí s̄obi do-m adi dow-je r̄əm t̄o. ¹⁹ R̄əm̄ə 'd̄əji-é 'panè: B̄obi-i lé a rá wa? Ə Jeju il̄ə-dé-ti panè: S̄əi 'ḡəi-mi al r̄əm, b̄á 'ḡəi B̄obi-m al r̄əm. Kin̄ə 'ḡəi-mi r̄əm̄ə a ḡəi B̄obi-m t̄o. ²⁰ Jeju a tak̄əy-ti l̄ə Lub̄ə nḡosi k̄ì lo kil̄ə kadkare kad̄i Lub̄ə a ndó né dow-je b̄á pa-né ta-je kinlé. Dow ya k̄àrè uw̄ə-é al, kd̄otal̄ə d̄ək̄ad̄i līə asi al b̄əy. ²¹ Jeju t̄əl id̄ə-dé b̄əy panè: M'a k̄ow, s̄əi a sangi-mi ə s̄əi a koyi dan majal-je-ti l̄ə-si. Lo kí m'a k̄ow-ti lé, s̄əi a kasi k̄owi-ti al. ²² Jipi-je 'panè ɛ ɔw k̄ì t̄əl r̄o-é ɔbi. Kd̄o ɛ panè: Lo kí m'a k̄ow-ti lé s̄əi a kasi k̄owi-ti al. ²³ Jeju il̄ə-dé-ti panè: S̄əi 'toi kí d̄onangi-ti nè, nḡà m̄a m'to kí taá d̄ora-ti. S̄əi 'toi kí 'l̄ə d̄onangi, nḡà m̄a m'to kí 'l̄ə d̄onangi al. ²⁴ Gin-é kin b̄á m'id̄ə-si-né m'panè a koyi dan majal-je-ti l̄ə-si. Kd̄o kin̄ə adi m̄eɛ-si kí m̄a m'to nj̄əkisi[‡] lé al r̄əm̄ə, a koyi dan majal-je-ti l̄ə-si ya. ²⁵ Ə d̄ə 'd̄əji-é 'panè: I 'to ná? R̄əm̄ə Jeju il̄ə-dé-ti panè: Ta kinlé lo kul̄ə gin-é-ti n̄u ya m'id̄ə-si! ²⁶ M'ɔw k̄ì ta-je n̄a kí s̄obi do-si kad̄i m'pa r̄əm, kad̄i m'gangta do-ti r̄əm. Nḡà nj̄ekul̄ə-m lé to nj̄epata kí t̄ogro-ti ə ta kí m'oo ta-é-ti b̄á m'pa m'adi dow-je kí d̄onangi-ti nè. ²⁷ Ta kí Jeju id̄ə-dé lé d̄ə 'ḡə kí to ta kí s̄obi do B̄obi-é Lub̄ə al. ²⁸ Beba Jeju id̄ə-dé panè: «Lok̄i a kuni Ngon l̄ə dow kí taá b̄á a ḡəi kí m̄a lé m'to nj̄əkisi r̄əm, m'ra né k̄ì do r̄o-m al r̄əm. Nḡà né kí B̄obi-m ndó-m b̄á m'id̄ə dow-je. ²⁹ Nj̄ekul̄ə-m lé a s̄ə-m nati. ɛ̄ in̄ə-m k̄ì k̄ár-m al. Kd̄otal̄ə m̄a m'ra né-je kí n̄əl-é k̄ì nd̄o-je lay.»

³⁰ Lok̄i Jeju pa ta-je kin bè lé, dow-je n̄a d'adi-é m̄eɛ-dé. ³¹ Beba ɛ̄ id̄ə jipi-je kí d'adi-é m̄eɛ-dé lé panè: «Kin̄ə

[‡] 8:24 8:24 Jipi-je 'ḡir kí Lub̄ə ya k̄ár-é à panè: M̄a m'to nj̄əkisi (T̄et 3:14).

ai do ta-ti læ-m njángi rəmø, səi 'toi njéndó né-je læ-m kí tɔgrɔ-ti. ³² Səi a gəi ta kí tɔgrɔ-ti ə ta kí tɔgrɔ-ti à taa-si kilə-si taá.» ³³ †Dɛ d'ilə-é-ti panè: «Jɛ j'to nganka Abrakam ə jɛ j'to bə-je læ dow nja káre al, ngà ban bá i 'panè ta kí tɔgrɔ-ti à taa-ji kilə-ji taá bəy wa?» ³⁴ Jeju ilə-dé-ti panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow kí rá-rá kí ra majal lé to bə læ majal. ³⁵ ə bə lé ɛ à kisi mɛɛ kəy-ti læ 'bá-é sar al, ngà ngon læ njékəy bá à kisi-ti sartagangi. ³⁶ Bəba kinə mə Ngon læ Lubə ya m'taa-si m'ilə-si taá rəmø, a toi bə-je al ya tɔgrɔ-ti. ³⁷ M'gə kí səi 'toi nganka Abrakam ya ngà səi 'sangi kɔɔ tɔli-mi, kɔɔtalə 'mbati ta læ-m. ³⁸ Mə m'pa ta do né-ti kí m'oo rɔ Bɔbi-m-ti ə səi kàrè ta kí ooi ta bɔbi-si-ti bá 'rai-né né tɔ.» ³⁹ Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: «Jɛ j'to kí gin ka-ti læ Abrakam.» ə Jeju idə-dé panè: Kinə 'toi kí gin ka-ti læ Abrakam rəmø, 'rai kullə ra Abrakam tɔ bane[§]. ⁴⁰ Ngà kí ngosnè kinlé səi 'ndigi 'tɔli-mi, mə kí m'idə-si ta kí tɔgrɔ-ti kí m'oo ta Lubə-ti. Né-é kin to né kí Abrakam ra al. ⁴¹ Ngà səi lé 'rai kullə ra bɔbi-si. Dɛ d'idə-é panè: «Jɛ 'to ngan-je kí bɔbi-ji goto al. Bɔbi-ji ra káre-rè ə to Lubə.» ⁴² Jeju idə-dé panè: «Kinə Lubə ya to Bɔbi-si rəmø lé a ndigi-mi, kɔɔ m'j rɔ Lubə-ti bá m'ree; m'ree kɔ do rɔ-m al, ngà to ɛ bá ulə-m. ⁴³ Kɔɔ ri bá səi 'gəi mɛɛ ta læ-m al wa? Kɔɔ səi asi ndigi do ta-ti læ-m al. ⁴⁴ Səi lé, bɔbi-si to Sú, adi səi 'ndigi rai né-je kí mɛɛ bɔbi-si ndigi. ɛ to njétɔl dow-je lo kulə gin-é-ti nu ə ɛ a do ta kí tɔgrɔ-ti al, kɔɔ ta kí tɔgrɔ-ti goto ta-é-ti. Loki ɛ ədi ta lé, to ta-je liə kí mɛɛ-é-ti ya bá ɛ tɛɛ-né tin; kɔɔ ɛ to njékəɔta rəm, bá to bɔbi

† 8:33 8:33 Mat 3:9; Luk 3:8 § 8:39 8:39 Ta kinlé, mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kɔ ji-dé kɔ ta grɛki lé 'panè: Kinə 'toi kí gin ka-ti læ Abrakam rəmø lé, a rai kullə ra Abrakam tɔ bane.

njèkædta-je ræm tɔ. ⁴⁵ Ngà m̄a lé, s̄əi adi-mi m̄ēe-si al kɔɔ m'pa ta kí tɔgrɔ-ti. ⁴⁶ Ná dan-si-ti asi tɔji kí m'ra majal wa? Kinə m'pa ta kí tɔgrɔ-ti lé, kɔɔ ri b́a s̄əi adi-mi m̄ēe-si al wa? ⁴⁷ Dow kí to kí lə Lubə lé oo ta lə Lubə. S̄əi ooi ta lə Lubə al, kɔɔ s̄əi 'toi kí liə al.»

⁴⁸ Jipi-je d'ilə Jeju-ti 'panè: «Pa kí j'panè i 'to dow kí dɔnangi Samari-ti ræm, 'ɔw k̄i ndil kí maji al m̄ēe-i-ti ræm kinlé to tó-é ya al wa?» ⁴⁹ Beba Jeju ilə-dé-ti panè: «M'ɔw k̄i ndil kí maji al m̄ēe-m-ti al. Ngà m̄a m'to dow kí m'un ta Bɔbi-m, ngà s̄əi b́a uni ta-m al. ⁵⁰ M̄a m'sangi riɓa lə-m al; dow káre kí njèsangi riɓa lə-m k̄i njèkadì naji ya isi nɔɔ. ⁵¹ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə dow təl rɔ-é go ta-ti lə-m lé, à koy nda al.» ⁵² Beba jipi-je d'idə-é 'panè: «Kí nè kinlé, j'gə kí ɔw k̄i ndil kí maji al m̄ēe-i-ti nɔɔ. Abrakam oy, njépata-je kí ta Lubə-ti kàrè d'oy tɔ ə i panè: “Kinə dow təl rɔ-é go ta-ti lə-m lé, à koy nda al.” ⁵³ Sé i 'boy itə ka-ji Abrakam kí oy lé wa? Njépata-je kí ta Lubə-ti kàrè d'oy ræm, ngà i oo rɔ-i k̄i ná ya wa?» ⁵⁴ Jeju ilə-dé-ti panè: «Kinə m̄a ya m'ɔsi gajì rɔ-m rəmə, kɔsi gajì rɔ lə-m to né kí kɔgì kare. To Bɔbi-m b́a ɔsi gajì-m ə ɔ b́a s̄əi 'painè to Lubə lə-si! ⁵⁵ ə s̄əi 'gəi-é al; ngà m̄a m'gə-é. Kinə m'panè m'gə-é al rəmə, m'a to njèkædta madì-si tɔ. Ngà m'gə-é ræm, b́a m'təl rɔ-m go ta-ti liə rəm. ⁵⁶ Ka-si Abrakam ra rɔnəl n̄a, loki ɔ gir kí n'a koo ndɔ ree lə-m. ɛ̄ oo ndɔ ree lə-m ə ra-né rɔnəl.» ⁵⁷ Rəmə jipi-je 'pa siə 'panè: «I kan, 'ra b́al kɔrm̄ al b̄əy ya rəmə i 'ba rɔ-i njèkoo Abrakam al b́an wa!» ⁵⁸ Jeju idə-dé panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kete b́a kadì Abrakam isi lé, m̄a m'isi nɔɔ ngá.» ⁵⁹ Rəmə d̄ə 'kote ər-je kɔɔ tilə-é-né, ngà Jeju ɔti b̄ɔyɔ rɔ-é ə ɔti rangi takəy-ti lə Lubə.

9

Jeju adi dingəm kí kəm-é tɔɔ lo koji-é-ti oo lo
Mar 8:22-25; 10:46-52

¹ Jeju isi dəə rəmə, oo dingəm kí kəm-é tɔɔ lo koji-é-ti. ² Beba njéndó né-je liə 'dəji-é 'panè: Njéndó dow-je né, dingəm kanlé, njékoji-é-je b́á 'ra majal əse to daji rɔ-é ya b́á ra majal b́á kəm-é tɔɔ-né lo koji-é-ti bè wa? ³ Jeju idə-dé panè: To ta lə majal liə əse majal lə njékoji-é-je b́á kəm-é tɔɔ-né tin al; ngà tò bè kɔɔ kadi Lubə ɔji-né tógi-é ndaa-ti rəsi takəm dow-je-ti k̀ takul-é. ⁴ Kada nè kin ya adi j'rai kullə-je lə njèkulə-m; kɔɔ kinə ndo il rəmə, dow à kasi ra kullə al ngá. ⁵ †Loki m'isi dɔnangi-ti nè b̄əy lé, m'to londógi lə dɔnangi.

⁶ Jeju pa ta kin bè ngá b́á tubə man ta-é nangi lɔy-né nangi, ɔr kəm njèkəmto-ti lé ⁷ ə idə-é panè: 'ɔw 'togi kəm-i man dangi-ti ḱ 'ba-é Silowe ḱ kɔr m̄e-é to: Ngonnjèkullə. Beba njèkəmto lé ɔw dangi Silowe-ti lé ɔw togi kəm-é; ə loki isi təl rəmə, oo lo. ⁸ Beba njétakəy-je liə k̀ dow-je ḱ kete d'oo-é ḱ to njèkisi kɔy né lé 'panè: Ē kan ya b́á to njèkisi kɔy né lé al wa? ⁹ D̄e ḱ ná-je 'panè: To ē ya. D̄e ḱ dan-ti-je 'panè: To dow ḱ tanə siə b̄i to ē al. ə ē ya panè: To m̄a ya. ¹⁰ Beba d̄e 'dəji-é 'panè: Ra ban b́á kəm-i lé oo lo wa? ¹¹ Njèkəmto lé ilə-dé-ti panè: Dingəm ḱ 'ba-é Jeju b́á lɔy nangi ɔr kəm-m-ti ə idə-m panè: 'ɔw 'togi kəm-i man dangi-ti ḱ 'ba-é Silowe. Beba m'ɔw m'togi kəm-m ya rəmə kəm-m oo lo. ¹² D̄e 'dəji-é 'panè: Dingəm lé a rá wa? Ē ḱ kete to njèkəmto lé panè: M'oo lo ḱ ɔw-ti al. ¹³ Rəmə d̄e d'ɔr ē ḱ kete to njèkəmto lé d'ɔw siə rɔ Parisi-je-ti. ¹⁴ ə to ndo taakoo-ti lə jipi-je b́á Jeju lɔy-né nangi ɔr kəm-é-ti adi-é oo-né lo tin. ¹⁵ Beba Parisi-je lé k̀rè 'dəji ē ḱ

† 9:5 9:5 Mat 5:14; Ja 8:12

kete to njèkəmtɔ lé se ra ban b́á kəm-é lé oo lo wa? E idə-dé panè: E lɔy nangi ɔr kəm-m-ti ə m'ow m'togɪ rəmə m'oo lo. ¹⁶ Loki e pa ta kin bè rəmə, Parisi-je kí nǎ-je 'panè: To dow kí i rɔ Lubə-ti al, kdɔtalə ilə kuji dɔ ndɔ taakoo-ti al. Ngà dɛ kí dan-ti-je 'panè: Dow kí to njèramajal lé, à ra ban b́á à ra nékɔji-je kí titi-nǎ bè kin wa? ¹⁷ Ra adi gángi-nǎ tɔ dan-dé-ti. Beba dɛ 'təl 'dɔji-é b̄əy 'panè: I ya bè lé, ta ri b́á i pa dɔ dow-ti kí adi kəm-i oo lo lé wa? Njèkəmtɔ lé ilə-dé-ti panè: E to njèpata kí ta Lubə-ti. ¹⁸ 'Boy-je lə jipi-je lé 'mbati ndigi dɔ-ti kí dingəm kinlé kete to njèkəmtɔ b́á ngosnè təl oo lo, adi dɛ 'b̄a njékoji-é-je d'adi 'ree. ¹⁹ Beba 'dɔji-dé 'panè: E kanlé to ngon-si kí s̄əi 'painè kəm-é tɔɔ lo koji-é-ti lé ya b̄an wa? Ngà ra ban b́á kí nè kin oo lo wa? ²⁰ Njékoji-é-je lé 'panè: Jɛ j'gə kí to ngon-ji ə kəm-é tɔɔ lo koji-é-ti nɔ ya. ²¹ Ngà kəm rəbi kí e oo-né lo ngá kin kàrè j'gə al rəm, b́á dow kí adi kəm-é oo lo kin kàrè, j'gə-é al rəm tɔ. S̄əi ya 'dɔji-é ooi. Tɔgi gangi asi pa ta dɔ rɔ-é-ti. ²² Njékoji-é-je lé 'pa bè kdɔ dɛ 'b̄əl 'boy-je lə jipi-je. Kdɔtalə ta-dé asi-nǎ kadi kinə dow kí rá-rá ya panè Jɛju to Kristi* rəmə, kadi 'tubə-é kɔgi kəykəwnǎ-ti lə-dé. ²³ Gin-é kin b́á njékoji-é-je 'pa-né 'panè: To dow kí tɔgi gangi ɔn é 'dɔji-é ooi. ²⁴ Beba dingəm kí kete to njèkəmtɔ lé, Parisi-je 'təl 'b̄a-é b̄a kí nja joo ə d'idə-é 'panè: 'Pa ta kí tɔgrɔ-ti 'ɔsi-né gaji Lubə. Jɛ j'gə kí dingəm kinlé to njèramajal. ²⁵ E ilə-dé-ti panè: Lé e to njèramajal ya kàrè, mǎ m'gə al. Ngà né káre kí m'gə ɔn: Kete m'to njèkəmtɔ ə ngosnè m'oo lo. ²⁶ Dɛ 'dɔji-é 'panè: Ri b́á e ra sə-i wa? E ra ban b́á adi kəm-i lé oo lo wa? ²⁷ E idə-dé panè: Ta kinlé m'pa kete ya s̄əi ooi al; ngà kdɔ ri b́á s̄əi 'ndigi kadi m'təl

* 9:22 9:22 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

m'idə-si ya bəy wa? Səi kàrè 'ndigi təli njéndó né-je liə tɔ wa? ²⁸ Dɛ 'taji-é ə 'panè: I b́á 'to njéndó né liə; jɛ j'to njéndó né-je lə Moiyiji. ²⁹ Moiyiji lé, jɛ j'gə kí Lubə pa siə ta; ngà dow kanlé, jɛ j'gə lo kí tɛɛ-ti al. ³⁰ Ɔ ilə-dé-ti panè: Ooi, né kí tò bəl ɛn: Jeju lé, səi 'gəi lo kí i-ti al ə ɛ b́á adi kəm-m oo lo tin. ³¹ Jəi j'gəi kí Lubə oo ta lə njəramajal-je al. Ngà dow kí rá-rá kí ilə kuji dɔ Lubə-ti ə ra né kí mɛɛ Lubə ndigi lé, dowbé kin b́á Lubə oo ta liə. ³² Dow kí kəm-é tɔɔ lo koji-é-ti ya dow adi kəm-é oo lo adi j'oo ta-é nja káre al ya bəy. ³³ Dingəm kí adi kəm-m oo lo kinlé, kinə i rɔ Lubə-ti al lé, né káre ya kàrè à kasi ra al. ³⁴ 'Boy-je lə jipi-je d'ilə-é-ti 'panè: I kí 'to njəramajal kí koji kəy kin ya b́á 'ba rɔ-i njéndó-ji né al ban! Bəba 'tubə-é lo kəwna-ti lə-dé kɔgi. ³⁵ Jeju oo ta tubə kí 'tubə-é lé ə loki ingə-é rəmə dəji-é panè: 'Adi mɛɛ-i Ngon lə dow wa? ³⁶ Ɔ dəji Jeju panè: 'Babe, Ngon lə dow ə to ná b́á kadi m'adi-é mɛɛ-m wa? ³⁷ Jeju idə-é panè: Ngon lə dow lé, i oo-é ngá, to mə kí mə m'pa sə-i ta nè kin ya. ³⁸ Bəba ɛ panè: M'adi-i mɛɛ-m, 'Babe, ə ɔsi dɔ-é nangi nɔ-é-ti. ³⁹ Go-ti, Jeju panè: M'ree dɔnangi-ti nè kdɔ gangta. Kdɔ kadi njékəmtɔ-je d'oo lo ə njékoo lo-je 'təl njékəmtɔ-je tɔ. ⁴⁰ Loki Parisi-je kí dan-ti-je kí d'a siə nati d'oo ta-je kin bè lé, 'pa siə 'panè: Jɛ kàrè j'to njékəmtɔ-je tɔ wa? ⁴¹ Jeju ilə-dé-ti panè: Kinə 'toi njékəmtɔ-je rəmə, lé majal lə-si à goto. Ngà kí ngɔsnè-ti kin səi 'painè: Jɛ j'to njékoo lo-je. Bəba majal lə-si tò lo tò-é-ti tɔ.

10

Njèkul bati-je kí maji

¹ «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə dow andi go bati-je-ti k̀ tarəbi gali al, ngà al k̀ dɔ gali kəl-é-ti kí rangi lé

dowbé to njèɓogi, to bɔkaya. ² Ngà dow kí andi kà tarəbi gali lé to njèkul bati-je. ³ Njèngəm takəy tɛɛ tarəbi adi-é ə bati-je d'oo ndi-é. Rəmə bati-je kí 'to 'liə lé, ɛ ɓa-dé kà ri-dé ri-dé, ə ɔr nɔ̄-dé tɛɛ sə-dé ndaa-ti. ⁴ Loki ɛ adi bati-je liə 'tɛɛ ndaa-ti lay rəmə, ɛ njiyə nɔ̄-dé-ti, ə bati-je lé 'ndole go-é kɔ̄ de 'gə ndi-é. ⁵ Dow kí to mba lé, bati-je d'a kəy-é kə ngərəngi ɓi d'a ndole go-é al; kɔ̄ de 'gə ndi mba-je al.» ⁶ Dow-je 'gə mɛɛ gosta kí Jeju pa sə-dé kinlé al. ⁷ Beɓa Jeju təl pa ɓəy panè: «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; mə m'to tarəbi kəy lə bati-je. ⁸ De lay kí 'ree nɔ̄-m-ti kete lé, 'to njèɓogi-je kà bɔkaya-je, adi bati-je d'oo ta lə-dé al. ⁹ Mə m'to tarəbi, adi kinə dow andi kà tarəbi kí rɔ-m-ti rəmə, à kaji; ɛ à kandi rəm, à tɛɛ rəm, ɓá à kingə nékuso rəm tɔ. ¹⁰ Ngà njèɓogi lé, ɛ ree kɔ̄ ɓogi né rəm, təl né rəm, ɓá tujɪ né rəm. Ngà mə m'ree kɔ̄ kadɪ dow-je d'isi kəm ə kadɪ kiskəm lə-dé kinlé maji-é al dɔ lo rəm tɔ. ¹¹ Mə m'to njèkul bati-je kí maji. Njèkul bati-je kí maji lé, ilə rɔ-é kɔ̄gi kɔ̄ bati-je liə. ¹² Ngà njèrakullə là kí to njèkul bati-je kí tɔgrɔ-ti al, adi 'to bati-je liə al rəm lé, loki ɛ oo jagim isi ree rəmə, tusi bati-je inə-dé ay adi jagim ree tuwə-dé ə sane ndəgi-é-je kati-kati. ¹³ Dow kinlé ra bə kɔ̄ ɛ to njèrakullə là adi usi-é dɔ bati-je-ti al. Mə m'to njèkul bati-je kí maji. ¹⁴ †M'gə bati-je lə-m rəm, bati-je lə-m kàrè 'gə-m rəm tɔ. ¹⁵ Titi kí ɓɔbi-m gə-m-né lé, mə kàrè m'gə ɓɔbi-m tɔ ə m'ilə rɔ-m kɔ̄gi kɔ̄ bati-je lə-m. ¹⁶ M'ɔw kà bati-je kí rangi nɔ̄ɔ, ngà goto ɓá 'goto mɛɛ gali-ti nè ɓəy. De kinlé tɔ kadɪ m'ree sə-dé; de d'a koo ndi-m ə d'a to nékul-je kí kàre-rè rəm, njèkul-dé à 'ra kàre-rè rəm tɔ. ¹⁷ ɓɔbi-m ndigi-m kɔ̄ kilə kí m'ilə rɔ-m kɔ̄gi kɔ̄ kadɪ m'təl m'isi kəm gogi. ¹⁸ Mə ya m'ilə rɔ-m kɔ̄gi kà mɛɛ

---

† 10:14 10:14 Mat 11:27; Luk 10:22

ndigi lə-m ɓi dow à tɔl-m kɪ dɔ rɔ-é al. M'ow kɪ tɔgi kadɪ m'ilə rɔ-m kɔgi rəm, ɓá m'ow kɪ tɔgi kadɪ m'təl m'isi kəm gogi rəm; ɛ ɓá to ndu kɪ m'ingə rɔ Bɔbi-m-ti.»

¹⁹ Ta-je kinlé ra adi gángi-nə tɔ dan jipi-je-ti rangi ya ɓøy. ²⁰ Dow-je nə dan-dé-ti ya 'panè: «E ɔw kɪ ndil kɪ maji al mɛɛ-é-ti rəm, to mbé rəm. Ngà kɔɔ ri ɓá ooi ta liə wa?» ²¹ Dɛ kɪ madi-je 'panè: «Ta-je liə to ta lə dow kɪ ɔw kɪ ndil kɪ maji al mɛɛ-é-ti al. Sé dow kɪ ɔw kɪ ndil kɪ maji al mɛɛ-é-ti lé à kasi kadɪ njəkəmtɔ oo lo tɔ wa?»

Jipi-je 'mbati ta lə Jeju

²² Nɔ káre bè 'ra nəy kəy lə Lubə mɛɛ ɓebo Jorijaləm-ti nəy kul-ti. ²³ Jeju njiyə ndó rɔ-é takəy-ti lə Lubə gin pal-ti lə Salomɔ. ²⁴ Rəmə 'boy-je lə jipi-je d'ilə-nə 'gəə dɔ-é ə dəji-é 'panè: «Kàdɪ ban ɓá i a kadɪ mɛɛ-ji usi nangi wa? Kinə i ya 'to Kristi* lé rəmə 'idə-ji rəsi.» ²⁵ Jeju ilə-dé-ti 'panè: «Mə m'idə-si ya ngà səi ooi kɪ ta kɪ tɔgrɔ-ti al. Kullə-je kɪ m'ra kɪ ri Bɔbi-m kin ya asi kadɪ 'gəi-mi-né. ²⁶ Ngà səi adi mɛɛ-si al kɔɔ səi 'toi kɪ dan bati-je-ti lə-m al. ²⁷ Bati-je lə-m d'oo ndi-m 'gə; mə m'gə-dé ə dɛ 'ndole go-m. ²⁸ Mə m'adi-dé kiskəm kɪ sartagangi; dɛ d'a koy ndə al rəm, ɓá dow à kasi taa-dé ji-m-ti al rəm tɔ. ²⁹ Bɔbi-m kɪ adi-m-dé lé, tɔgi-é itə tɔgi-je lay ə dow kɪ asi taa-dé ji Bɔbi-m-ti ya goto. ³⁰ Mə lé, jɛ kɪ Bɔbi-m j'to dow-je kɪ káre-rè.»

³¹ Nja káre ya ɓøy, jipi-je d'oy ər-je kɔɔ tilə-é-né tɔl-é. ³² Bɛɓa ɛ idə-dé panè: «M'ra kullə-je kɪ maji-maji nə kɪ j rɔ Bɔbi-m-ti m'adi ooi. Dan kullə-je-ti kɪ m'ra kinlé ɛ kɪ rá ɓá 'ndigi 'tiləi-mi kɪ ər kɔɔ wa?» ³³ ə 'boy-je lə jipi-je lé d'ilə-é-ti 'panè: «Jɛ j'ndigi tɔl-i kɔɔ kullə-je kɪ

* 10:24 10:24 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kɪ Lubə mbəti-é.

maji-maji kin al; ngà kdo i kí 'to dow ya rəmə 'ɓa rɔ-i Lubə, adi ta kin to takɔbi!»³⁴ Jeju ilə-dé-ti panè: «Mɛɛ ndukun-je-ti lə-si lé 'ndangi panè: “Mɔ Lubə m'panè səi 'toi lubə-je.”³⁵ Dow-je kí Lubə pa sə-dé ta ya ɓá ndukun ɓa-dé lubə-je lé al wa! ə ta kí mbete kí aa njay pa lé dow à kɔr kɔgi al rəm to!»³⁶ Mɔ lé, Bɔbi-m ɔr-m ində-m tagay ə ulə-m dɔnangi-ti nè, rəmə səi 'painè: “M'pa ta kɔbi dɔ Lubə-ti.” Kdo pa kí m'panè: “M'to Ngon lə Lubə.”³⁷ Kinə m'ra kullə-je lə Bɔbi-m al rəmə, adi-mi mɛɛ-si al!»³⁸ Ngà kinə kullə-je kí m'ra lé to kullə-je lə Bɔbi-m ya, ə kinə mɔ ɓá lé adi-mi mɛɛ-si al kàrè rəmə, adi mɛɛ-si kullə ra-m-je kinlé ɓəl ɓane. Beɓa a gəi maji yéréré kí Bɔbi-m to kí lə-m ə mɔ m'to kí lə Bɔbi-m to.»³⁹ Dɛ 'təl 'sangi kadi d'uwə-é, ngà ɛ tɛɛ ji-dé-ti.⁴⁰ †Beɓa Jeju təl ɔw gidi ba Jurɔ-ti gogi, lo-ti kí Ja ulə gin ra dow-je batɛm-ti ə ɛ isi-ti.⁴¹ Dow-je nɔ ya 'ree rɔ-é-ti ə 'panè: «Nékɔji káre ya kàrè Ja ra al, ngà ta-je lay kí Ja pa dɔ dow-ti kinlé to ta kí tɔgrɔ-ti.⁴² Lo-é-ti kinlé dow-je nɔ ya d'adi mɛɛ-dé Jeju.»

11

Koy lə Lajar

¹ †Dingəm káre bè kí ri-é lə Lajar ɓá rɔ-é to-é. Ɖ to dow kí mɛɛ ɓe-ti kí Betani kí to ɓekoji Mari dɛ kɔ ngonkɔ-é Marti.² †Mari kinlé ɓá ndɔki ur ubi dɔ 'Baɓe-ti ə uwə bəl dɔ-é bɔr-né nja-é lé. Ɖ to kɔnan Lajar kí rɔ-é to-é lé.³ Ngankɔ-nɔ-je kí dené kí joo kinlé d'ulə kullə d'idə Jeju 'panè: «'Baɓe, ɛ kí i 'ndigi-é lé, rɔ-é to-é.»⁴ Loki Jeju oo ta kinlé rəmə panè: Mɔy kinlé à tɛɛ koy al. To mɔy kí à ra kadi ri Lubə ɓa-né rəm, ɓá kɔ takul

† 10:40 10:40 Ja 1:28 † 11:1 11:1 Luk 10:38,39 † 11:2 11:2 Ja 12:3

mɔy kinlé ya dow-je d'a kɔsi-né gajɪ Ngon læ Lubə rəm tɔ. ⁵ Marti kɪ ngonkɔ-é Mari, kɪ kɔnan-dé Lajar lé 'to dow-je kí Jeju ndigi-dé. ⁶ Loki Jeju oo ta rɔto læ Lajar lé, ɛ isi lo kí isi-ti lé ya ra ndɔ joo go-ti bɔy; ⁷ ngà b́a idə njéndó né-je liə panè: «J'təli j'ɔwi dɔnangi Jude-ti gogi.» ⁸ Rəmə njéndó né-je liə d'idə-é 'panè: Njéndó dow-je né, i kí ngɔsnè bɔy é jipi-je 'sangi kɔɔ tilə-i kɪ ər tɔl-i lé ya 'ge təl kɔw dɔnangi Jude-ti gogi bɔy wa! ⁹ Jeju ilə-dé-ti panè: Lo kí kada lé, kàdì ra-ti dɔgi gidì-é joo ya al wa? Kinə dow ɔw njiyə kada lé, à dar né al, kɔɔ lo ndógi dɔnangi-ti adi dowbé oo lo. ¹⁰ Ngà kinə dow njiyə ndɔɔ rəmə, à dar né, kɔɔ lo ndógi nɔ-é-ti al. ¹¹ Jeju pa ta-je kinlé bè ngà b́a idə njéndó né-je liə panè: Nam-ji Lajar lé tò bi é m'a kɔw ndəl-é bane. ¹² Ə njéndó né-je 'panè: 'Babe, kinə tò bi lé à kingə lapiya. ¹³ Jeju lé pa ta koy læ Lajar, ngà njéndó né-je 'gir kí ɛ pa ta læ bi kí tò kare. ¹⁴ Bəba Jeju idə-dé rəsi panè: Lajar lé oy. ¹⁵ Ə kí sɔbi dɔ-si sɔj rəmə rɔ-m nəl-m kɔɔ goto kí m'goto siə nɔ. Né kin à ra kadì adi-mi-né mɛɛ-si. Ngà adi j'ɔwi kɪ rɔ-é-ti nɔɔ. ¹⁶ Rəmə Tomasɪ kí 'ba-é Ndongə lé, idə ndəgi njéndó né-je panè: Jəi kàrè j'ɔwi, kɔɔ kadì j'oyi kɪ Jeju lé tɔ. ¹⁷ Loki Jeju ɔw tɛɛ rəmə, ɛ oo kí 'dubi Lajar ra ndɔ sɔ ngá. ¹⁸ Ə kɪ Betani kɔw Jorijalɛm lé, à kasɪ kulə mətər mutə je bè. ¹⁹ Jipi-je nɔ ya 'ree rɔ Marti-ti kɪ Mari 'ree 'sɔl mɛɛ-dé kɔɔ koy læ kɔnan-dé lé. ²⁰ Loki Marti oo kí Jeju ɔw ree nɔɔ rəmə, ɛ j ɔw tilə kəm-é, ngà Mari b́a isi nangi mɛɛ kəy-ti. ²¹ Marti idə Jeju panè: 'Babe, kinə ndɔ-é-ti isi nè lé, kɔnan-m à koy al. ²² Ngà kí ngɔsnè-ti kin ya kàrè m'gə kí né lay kí i 'dəji Lubə lé, Lubə à ra kadì-i. ²³ Jeju idə-é panè: Kɔnan-i lé, à tɔsi ndəl kində lo tɛɛ. ²⁴ Ə Marti ilə-é-ti panè: M'gə kí dɔbɔy ndɔ-ti kí dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lé, ɛ à tɔsi ndəl

kində lo tɛɛ to. ²⁵ Jeju ilə-é-ti panè: Mə lé m'to njèkadi dow-je 'tosi ndəl d'ində lo 'tɛɛ rəm, b́a m'to njèkadi dow-je d'isi kəm rəm to. Dow kí adi-m mɛɛ-é lé, lé oy ya kàrè dowbé à kisi kəm rəm, ²⁶ ná-ná kí isi k̀i dɔ-é taá ə adi-m mɛɛ-é lé, à koy nda al. Ta kinlé 'oo kí ta kí togrɔ-ti wa? Marti ilə-é-ti panè: ²⁷ Oiyó, 'Babe, m'adi mɛɛ-m kí i 'to Ngon lə Lubə, 'to Kristi kí tò kadi à ree dɔnangi-ti. ²⁸ Loki ɛ pa ta kinlé rəmə, ɛ ɔsi təl ɔw ba ngonkɔ-é Mari k̀i kár-é b́a idə-é ta nɔm-nɔm panè: Njèndó dow-je né ree a nɔɔ é ba-i. ²⁹ Loki Mari oo ta kinlé taá ya rəmə, ɛ ɔsi nangi rati ɿ taá ɔw ki rɔ Jeju-ti. ³⁰ ə Jeju lé ya kàrè ree tɛɛ mɛɛ bɛ-ti al bɔy. Ngà ɛ a lo-ti kí kete Marti tilə kəm-é ingə-é-ti lé. ³¹ Loki jipi-je kí d'isi k̀i Mari mɛɛ kəy-ti d'isi 'sol mɛɛ-é lé d'oo kí ɛ ubi nangi rati ɿ taá tɛɛ ndaa-ti rəmə, 'gir kí isi ɔw dɔbadi-ti kɔɔ kow nɔ, adi d'ɿ d'un go-é. ³² Loki Mari ree tɛɛ lo-ti kí Jeju a-ti b́a oo-é rəmə usi nangi nja-é-ti ə panè: 'Babe, kinə ndɔ-é-ti isi nè lé, kɔnan-m à koy al. ³³ Loki Jeju oo kí Mari a nɔ rəm, b́a jipi-je kí 'ree siə kàrè d'a 'nɔ rəm lé mɛɛ-é ɿ puu adi dɔ-é təl wəksə. ³⁴ Bəba ɛ dəji-dé panè: Iləi-é lo kí rá-ti wa? ə dɛ d'ilə-é-ti 'panè: 'Babe, 'ree ə 'a koo. ³⁵ Jeju nɔ. ³⁶ Rəmə jipi-je lé 'panè: Ooi ndigi kí ɛ ndigi Lajar tana kin! ³⁷ Ngà dɛ kí ná-je dan-dé-ti 'panè: «E kí ndɔki adi njèkəmtɔ oo lo lé, ra ban b́a adi dingəm kin isi kəm to al wa?» ³⁸ Mɛɛ Jeju təl ɿ puu rangi ya bɔy ə ɛ ɔti ɔw dɔbadi-ti. Badi lé to bole mbal b́a d'uti ta-é k̀i ər. ³⁹ Jeju panè: 'Ndubri ər lé kí rangi. Rəmə Marti kí kɔnan njègoto lé idə-é panè: 'Babe, nin lé ra ndɔ sɔ adi ətɿ ngá. ⁴⁰ ə Jeju idə-é panè: Kete m'idə-i m'panè kinə 'adi-m mɛɛ-i lé 'a koo tógi lə Lubə ya al wa? ⁴¹ Bəba dow-je 'ndubru ər lé ki rangi ə Jeju itə kəm-é ki taá b́a panè: Bɔbi-m, m'ra-i oiyó, kɔɔ ta kí m'pa sə-i lé oo ndi-

m. ⁴² Mə rəmə, m'gə kí ndo-je lay ya i oo ta kí m'pa sə-i ya, ngà to ta lə kosi dow-je kí 'gəə do-m kin b́a m'pa ta kin b̀e, kdo kadi 'gə kí togrɔ-ti, mə lé, to i ya b́a ulə-m. ⁴³ Loki Jeju pa ta-je kin b̀e lé, ɛ ilə b́obi ndi-é nangi panè: Lajar, 'tɛɛ ndaa-ti. ⁴⁴ Beba njègoto lé ində lo tɛɛ ə nja-é-je k̀i ji-é-je t̀o k̀i gangi-é kí 'b́indi-né rəm, b́a ta kəm-é to k̀i kubi kí 'ndəm-né lé rəm tɔ. Jeju idə-dé panè: 'Tuti né-je kí rɔ-é-ti ə iŋəi-é adi-é ɔw.

'Boy-je lə jipi-je 'sangi tɔl Jeju

Mat 26:1-5; Mar 14:1-2; Luk 22:1-2

⁴⁵ Jipi-je n̄a kí ree rɔ Mari-ti b́a d'oo né kí Jeju ra lé b̀e rəmə, d'adi-é mɛɛ-dé. ⁴⁶ Ngà dɛ kí n̄a-je kí dan-dé-ti 'təl d'ɔw d'ingə Parisi-je ə 'pa ta lə né kí Jeju ra lé d'adi-dé. ⁴⁷ Beba njékun do njégugné-je, k̀i Parisi-je kí 'to 'boy-je kí njénganta-je lə jipi-je lé d'ingə-n̄a ə 'panè: Ri b́a j'a rai wa? Dingəm kinlé ra nékɔji-je n̄a. ⁴⁸ Kinə j'iŋəi-é j'adi-é ra par-par rəmə, dow-je lay ya d'a kadi-é mɛɛ-dé ə dow-je kí Rɔm d'a ree tuj̄i lo lə-ji kí aa njay kin rəm, b́a d'a tuj̄i gin dow-je lə-ji rəm tɔ. ⁴⁹ Dow káre dan 'boy-je-ti kí ri-é lə Kayipi kí to burə do njégugné-je b́al-é-ti kinlé, idə-dé panè: Səi lé, né káre ya k̀arè 'gəi-ti al! ⁵⁰ Dow káre-rè kí kadi oy ə jipi-je lay d'oy-né al rəm, b́a b̀e lə-si k̀i ta tati-é lay tuj̄i-né al rəm kinlé to né kí maji n̄a kdo-si. Səi 'gəi kí b̀e kin al wa? ⁵¹ Ta kinlé, to Kayipi ya k̀i do-é b́a ɔji mɛɛ-é-ti pa al. Ngà to kí ɛ to burə do njégugné-je b́al-é-ti kinlé b́a Lubə ində-né ta kí sobi do Jeju ta-é-ti adi-é pa-né ta lə koy kí Jeju à koy gangi-né do jipi-je tin. ⁵² Ə ɛ à koy kdo jipi-je par al, ngà à koy kdo kəw-né ngan lə Lubə kí 'sane-n̄a kin k̀i nati, təl-dé-né daji rɔ kí káre-rè. ⁵³ Ndo-é-ti kí d'ingə-né-n̄a kinlé, d'un ndu-dé kadi 'tɔl Jeju. ⁵⁴ Ə gangi-é-ti kin ya Jeju njiyə-né ndaa-ti dan jipi-je-ti al, adi ɛ ɔw k̀i njéndó né-je liə

adi d'isi mɛɛ ɓebo-ti kɪ 'ɓa-é Eprayim, donangi-ti kɪ tò ngɔsi kɪ dilɔlo. ⁵⁵ Nɔɔ ra nɔy Paki lə jipi-je nɔy ngɔsi, adi dow-je nɔ d'i mɛɛ ɓe-je-ti lə-dé tin 'ree ɓebo Jorijalɛm-ti kete nɔɔ ndɔ Paki-ti, kɔɔ kaa rɔ-dé dɔ majal-je-ti. ⁵⁶ Dɛ 'sangi Jeju, adi 'dɔji-nɔ ta takɔy-ti lə Lubə 'panè: Ɔ lé, sɔi 'giri kɪ à ree lo ra nɔy-ti lé əse à ree al wa? ⁵⁷ Ə njékun dɔ njégugnɛ-je, kɪ Parisi-je d'un ndu kadi kinə dow madi gə lo kɪ Jeju lé isi-ti rəm, nane dɔ-é kadi d'uwə-é.

12

Kɔw Jeju mɛɛ ɓe-ti kɪ Betani

Mat 26:6-13; Mar 14:3-9; Luk 7:36-38

¹ Loki nɔy ndɔ mɛkɛ ɓɔy ɓá ndɔ ra nɔy Paki à kasi lé, Jeju ɔw mɛɛ ɓe-ti kɪ Betani kɪ to ɓe lə Lajar kɪ ndɔki oy adi 'dubi-é ɓá Jeju adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé. ² Lo-é-ti nɔɔ lé, 'ra nékuso d'adi-é 'ra-é-né mba. Marti ɓá to njèkoo go-dé ə Lajar isi kɪ mba-je nati ta nékuso-ti. ³ †Beɓa Mari un ubi wale kɪ 'ɓa-é nár kɪ yórórə adi əti maji rəm, là-é nɔ rəm ya ree ur nja Jeju-ti ɓá bɔr kɪ bəl dɔ-é; ə bay ubi lé taa mɛɛ kəy pəl-pəl. ⁴ Ngà Judasi Iskariyoti kɪ to kɪ káre dan njéndó né-je-ti lə Jeju kɪ ɛ ɓá à to njèkun dɔ-é lé panè: ⁵ Ubi kinlé kɔɔ ri ɓá toki taa-né là kɪ à kasi kəm kullə kɪ ndɔ ɓumutə ə ree ləbi njéndoo-je al wa? ⁶ Ɔ pa bè lé, to ta ɓá ɔ mɛɛ-é kɔɔ njéndoo-je al, ngà kɔɔtalə ɛ lé to njèbogi; adi mbu là kɪ tò ji-é-ti lé, taá-taá isi bogi là mɛɛ-é-ti uso. ⁷ Beɓa Jeju panè: 'Inə dené lé jeke; ɛ ra né kin bè ngəbi-né ndɔ dubi-m. ⁸ Njéndoo-je lé d'a kisi sə-si kɪ ndɔ-je lay, ngà mɔ lé, m'a kisi sə-si kɪ ndɔ-je lay al. ⁹ Loki kosi jipi-je kɪ 'tò nduy-nduy d'oo poy Jeju kɪ isi mɛɛ ɓe-ti kɪ Betani nɔɔ lé, dɛ 'ree kɔɔ kadi d'oo Jeju rəm, kɔɔ kadi d'oo-né Lajar kɪ ndɔki oy ɓá ɛ

† 12:3 12:3 Luk 7:37,38

adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé rəm tɔ. ¹⁰ Beɓa njékun dɔ njégugné-je d'un ndu-dé kadi 'tɔl Lajar tɔ. ¹¹ Kdɔ ta liə ɓá jipi-je n̄a ya d'inə-dé-né ə d'adi-né mɛɛ-dé Jeju.

Kɔw Jeju ɓebo Jorijalɛm-ti

Mat 21:1-11; Mar 11:1-10; Luk 19:29-44

¹² Lo aa go-ti lé, kosi dow-je kí 'tò nduy-nduy kí 'ree lo ra n̄ay Paki-ti, d'oo poy Jeju kí isi ɔw ki mɛɛ ɓebo Jorijalɛm-ti. ¹³ Beɓa 'tɔti balkəm tan-je ji-dé-ti 'tilə-né kəm-é ə 'pa ta k̄i ndi-dé kí boy-boy 'panè:

«Kɔsgaji k̄i dɔ-i-ti!

Kadi Lubə tɔr ndi-é dɔ dow-ti

kí njèree k̄i ri 'Baɓe kí to ngar lə Israyel-je.»

¹⁴ Jeju ingə ngon koro, ə al isi dɔ-é-ti titi kí 'ndangi-né mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè:

¹⁵ Ngonmandi kí ɓebo Siyɔ-ti,* 'ɓəl al.

'Oo, ngar lə-i isi dɔ ngon koro-ti isi ree.

¹⁶ Dɔkaglo-é-ti kinlé, njéndó né-je liə 'gə mɛɛ né-je kí ra né kinlé al ɓəy; ngà loki Lubə ulə riɓa dɔ-é-ti ɓəy ɓá mɛɛ-dé ole dɔ-ti titi kí né-je kinlé, 'ndangi ta-é mɛɛ mbete-ti 'sɔbi-né dɔ-é adi né-je kinlé, 'ra kdɔ ta liə.

¹⁷ Kosi dow-je kí ndɔki d'a k̄i Jeju nati ɓá ɓa-né Lajar ɓe nin-ti adi-é tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé, d'ɔr poy-é d'adi dow-je. ¹⁸ Gin-é kin ɓá kosi dow-je 'tilə-né kəm Jeju; kdɔtalə koo kí d'oo poy nékɔji kí ndɔki ɛ ra lé. ¹⁹ Beɓa Parisi-je d'idə-n̄a 'panè: Ooi, s̄əi ɔi kare ngá ɓan al! Dow-je lay ya d'un go-é.

Jeju pa ta kí sɔbi dɔ koy-é

²⁰ Grɛki-je madi d'ɔw dan dow-je-ti kí d'ɔw Jorijalɛm ndɔ ra n̄ay Paki-ti kdɔ kosi dɔ-dé nangi n̄ə Lubə-ti.

* ^{12:15} ^{12:15} Ngonmandi kí ɓebo Siyɔ-ti lé tɔji dow-je kí ɓebo Jorijalɛm-ti (Jkr 9:9).

²¹ Beḅa d'ow rɔ Pilipi-ti kɪ to dow kɪ Betsayda, dɔnangi Galile-ti 'dɔji-é 'panè: «'Ba-ji, j'ndigi koo Jeju.» ²² Beḅa Pilipi ow idə Andre, adi dɛ joo lay d'ow d'idə Jeju.

²³ Jeju idə-dé panè: Dɔkaglo asi kadi Lubə ulə riḅa dɔ Ngon lə dow-ti ngá. ²⁴ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; kinə dow un kaa ko dubi nangi adi oy al lé, à ra káre-rè; ngà kinə 'dubi nangi d'adi oy rəmə, à kubə kɔo kandi na.

²⁵ †Dow kɪ ta rɔ-é to-é na rəmə à tuji rɔ-é, ngà dow kɪ ta rɔ-é to-é al dɔnangi-ti nè lé, à kaji rɔ-é kaji kɪ sartagangi tɔ. ²⁶ Kinə dow ndigi ra kullə kadi-m rəmə, kadi dowbé un go-m ə loki ma m'isi-ti lé, lo-é ya ngonnjəkullə lə-m à kisi-ti tɔ. Kinə dow ra kullə adi-m lé, Bɔbi-m à kulə riḅa dɔ-é-ti tɔ. ²⁷ Kɪ nè kinlé, dɔ-m təl wəksə. əjè m'panè ri ngá wa? Kadi m'panè Bɔbi-m, 'aji-m dɔkaglo-ti kin wa? Ngà kɔ kin ya ḅa ma m'ree kɔo ḅa m'tɛɛ-né sar dɔkaglo-ti kin tin. ²⁸ Bɔbi-m, 'adi ri-i ḅa!

Rəmə ndi dow ḅa mɛɛ dɔra-ti panè: M'adi ri-m ḅa ə m'a təl kadi ri-m ḅa ya ḅəy.

²⁹ Kosɪ dow-je kɪ d'a lo-é-ti kɪ d'oo ndi dow lé, 'panè to ndi ḅa ndangi. Dɛ kɪ dan-ti-je 'panè: To malayka ḅa pa siə ta. ³⁰ Beḅa Jeju təl un ta panè: Ndi dow kinlé ḅa kɔo ta lə-m al ngà ḅa kɔo ta lə-si. ³¹ Kɪ ngɔsnè-ti kinlé, to dɔkaglo gangta dɔ dow-je-ti kɪ dɔnangi-ti nè ngá; kɪ nè kinlé to dɔkaglo tubə njəkɔbɛ† kɪ dɔnangi-ti nè kɔgi ngá. ³² Ngà ma rəmə, loki d'a kun-m dɔnangi-ti nè ki taá lé, m'a kɔr dow-je lay go-m-ti. ³³ Jeju pa bè kɔo tɔji-né kəm rəbi koy kɪ ɛ à koy. ³⁴ Beḅa kosɪ dow-je 'panè: Ndukun lə-ji ndó-ji kɪ Kristi‡ lé à kisi kəm sartagangi; ngà ban ḅa i 'panè: Tò kadi d'a kun Ngon lə dow ki taá

† 12:25 12:25 Mat 10:39; 16:25; Mar 8:35; Luk 9:24; 17:33 † 12:31 12:31

Njəkɔbɛ kɪ dɔnangi-ti nè kinlé to Sú. ‡ 12:34 12:34 Kristi lé kɔr mɛɛ-é to dow kɪ Lubə mbəti-é.

Ɔɔy wa? Nǎ bǎ to Ngon lə dow lé wa? ³⁵ Jeju idə-dé panè: Lo kí ndógi tò dan-si-ti nè ki mbɔr sɛ Ɔɔy. Lo kí ndógi kí ingəi kinlé, 'nɔjiyɔ-ti kɔɔ kadi londul ubə-si nangi busi al. Kɔɔtalə dow kí nɔjiyə londul-ti lé, ɛ gə lo kí isi ɔw-ti al. ³⁶ Loki lo kí ndógi tò dan-si-ti nè Ɔɔy lé, adi-é mɛɛ-si kɔɔ kadi 'təli-né ngan-je lə lo kí ndógi.

Jeju pa ta kin bè rəmə ɔti ɔw Ɔɔyɔ rɔ-é ngərəngi sə-dé.

Ta kí sɔbi dɔ mɛɛngə lə kosi dow-je

³⁷ Jeju ra nékɔji-je nǎ takəm-dé-ti ya ngà, dɛ d'adi-é mɛɛ-dé al, ³⁸ bè kɔɔ kadi ta kí Ejay kí njèpata kí ta Lubə-ti pa lé, né-é ra né; ndɔki Ejay panè: 'Babe, ta-je kí j'idə-dé kinlé, nǎ bǎ oo adi to ta kí tɔgrɔ-ti wa? Ə nǎ bǎ 'Babe tɔji-é tógi liə adi-é oo wa? ³⁹ Lo kadi d'adi mɛɛ-dé goto, titi kí ndɔki Ejay pa-né Ɔɔy panè: ⁴⁰ Lubə uti kəm-dé kɔɔ kadi d'oo lo al rəm, bǎ Lubə adi mɛɛ-dé ngə kɔɔ kadi lé d'oo ta kàrè 'gə mɛɛ-é al rəm; nè d'a ki kinə panɔjiyə-dé-je kí maji al kɔgi kɔɔ kadi n'i n'aji-dé. ⁴¹ Ejay lé oo né riɓa lə Jeju kete bǎ ɛ pa ta kin bè sɔbi-né dɔ-é. ⁴² Bè ya kàrè, dan 'boy-je-ti lə jipi-je lé, dow-je nǎ ya d'adi mɛɛ-dé Jeju tɔ; ngà bəl bǎ 'bəl kidə dow-je, kɔɔtalə Parisi-je kí d'a tubə-dé kɔgi kəykəwnǎ-ti lə-dé. ⁴³ Kɔɔtalə Parisi-je lé, nəl-dé nǎ kadi dow-je 'piti-dé tɔy kadi Lubə bǎ piti-dé. ⁴⁴ Jeju ilə ɔɔbi ndi-é nangi panè: Dow kí adi-m mɛɛ-é lé, to mə bǎ dowbé adi-m mɛɛ-é al, ngà to njèkulə-m bǎ ɛ adi-é mɛɛ-é tin. ⁴⁵ Ə dow kí oo-m rəmə, oo njèkulə-m tɔ. ⁴⁶ Mǎ lé, m'to lo kí ndógi kí m'ree dɔnangi-ti nè, kɔɔ kadi dow kí adi-m mɛɛ-é ə isi londul-ti al ngà. ⁴⁷ Kinə dow kí oo ta lə-m bǎ təl rɔ-é go-ti al lé, mə bǎ m'a gangta dɔ-é-ti al; kɔɔtalə mə m'ree kɔɔ gangta dɔ dow-je kí dɔnangi-ti al, ngà m'ree

kdo kaji-dé. ⁴⁸ Dow kí mbati-m rəm, təl rɔ-é go ta-ti lə-m al rəm lé, njègangta dɔ-é-ti ya isi nɔɔ. Ta-je kí m'pa kin ya à gangta dɔ-é-ti dɔbɔy ndɔ-ti. ⁴⁹ Kdotalə ta-je kí m'pa lé, m'un kɪ dɔ-m b́á m'pa al, ngà to ta-je kí Bɔbi-m kí njèkulə-m b́á un ndu adi-m m'idə dow-je rəm, m'pa rəm. ⁵⁰ Mə m'gə kí ndukun lə Bɔbi-m lé, adi dow-je kiskəm kí sartagangi. Beɓa ta kí mə m'pa lé, m'pa titi kí Bɔbi-m idə-m-né ya.

Sɔy ta-je kí Jeju oji kɪ njéndó né-je liə

13

Jeju togi nja njéndó né-je liə

Mat 26:19-20; Mar 10:35-45; Luk 22:14-18,24-27

¹ Ndo ra nay Paki nay ngosi ə Jeju gə kí dɔkàdì asi kadi n'a kinə dɔnangi kdo təl kɔw rɔ Bɔbi-nè-ti gogi. Jeju kí to njèndigi dow-je liə kí dɔnangi-ti nè lé, ndigi-dé ndigi kí ɔr njuti. ² Kete b́á kadi d'isi ta nékuso-ti ya rəmə Sú ulə ta mɛɛ Judasi-ti kí to ngon lə Simɔ Iskariyoti kadi un dɔ Jeju. ³ Jeju gə kí Bɔbi-n'è inə né-je lay ji-n'è-ti ə n'è n'i rɔ Bɔbi-n'è Lubə-ti adi n'a təl kɔw rɔ-é-ti gogi. ⁴ Jeju i ta nékuso-ti, tɔr kubi-je kí rɔ-é-ti ə un takubi dɔ-né b́ədi-é. ⁵ Go-ti, ungi man mɛɛ bay-ti ə togi-né nja njéndó né-je liə, rəmə bɔr kɪ takubi kí dɔ-né b́ədi-é lé. ⁶ Loki ree tɛɛ dɔ Simɔ Piyər-ti rəmə Simɔ idə-é panè: «Dé! 'Babe, kadi i b́á 'togi nja-m?» ⁷ Jeju ilə-é-ti panè: «Né kí m'isi m'ra kinlé, i a gə gin-é kí ngɔsnè-ti kin al, ngà 'a ree gə b́əy.» ⁸ Piyər ilə-é-ti panè: «Bè al, 'a togi nja-m nda al.» Jeju ilə-é-ti panè: «Kinə m'togi nja-i al lé, i a to 'lə-m al.» ⁹ Simɔ Piyər idə-é panè: «'Babe, kinə tò bè rəmə, 'togi nja-m par al, ngà 'togi ji-m rəm, b́á dɔ-m rəm tɔ!» ¹⁰ Jeju ilə-é-ti panè: «Dow kí ndogi man lé, rɔ-é lay ya aa njay ngá, adi [ɔw ndoo kadi togi

nja-é ya par.] Səi kàrè rɔ-si aa njay tɔ; ngà to səi lay al.»
¹¹ Kdɔtalə Jeju gə dow kí à kun dɔ-é bəti. Gin-é kin bá
 ɛ pa-né panè: «To səi lay bá aai njay al.» ¹² †Ngà loki
 Jeju togi nja njéndó né-je liə lay ə təl tulə kubi-je liə
 rɔ-é-ti gogi lé, ɛ təl isi ta tablə-ti ə idə-dé panè: «Né kí
 m'ra sə-si kinlé 'gəi mɛɛ-é ban wa? ¹³ Ba kí səi 'bài-mi
 “Njéndó dow-je né” rəm, “'Babe” rəm lé, to tó-é ya kɔ
 m'to njéndó dow-je né rəm, bá m'to 'Babe rəm. ¹⁴ Bəba
 kinə mə kí m'to 'Babe rəm, m'to Njéndó dow-je né rəm
 ya m'togi nja-si lé, səi ya kàrè tò kadi a togi nja-nə tɔ.
¹⁵ Kdɔtalə m'ra néndaji kin bè kɔ kadi səi kàrè 'rai titi
 kí m'ra-né sə-i kin bè tɔ. ¹⁶ †Ooi maji, m'a kidə-si rəsi;
 ngonnjəkullə à to 'boy kitə 'ba-é al rəm, bá njəkɔwkulə
 à kitə njəkulə-é al rəm tɔ. ¹⁷ Kinə 'gəi mɛɛ né kin ə
 'təli rɔ-si go-ti rəmə, 'toi njénékumə-je. ¹⁸ M'pa ta kin
 kɔ ta lə-si lay al; dɛ kí m'mbəti-dé lé, m'gə-dé. Ngà
 ta kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé, tò kadi né-é
 à ra né ya. Mbete kí aa njay panè: “Njəkuso sə-m né ya
 à təl gidi-é kadi-m.” ¹⁹ Ngà kí nè-ti kin ya m'idə-si kete
 bá kadi né-é ra né bəy. Bəba loki né-é à ra né rəmə,
 səi a kadi-mi mɛɛ-si kí M'to njəkisi ya. ²⁰ †Ooi maji, m'a
 kidə-si rəsi; dow kí uwə dow kí m'ulə-é ki rɔ-é-ti lé, ɛ
 uwə-m ki rɔ-é-ti tɔ ə dow kí uwə-m ki rɔ-é-ti kin rəmə,
 to njəkulə-m bá dowbé uwə-é ki rɔ-é-ti tɔ.»

Ta lə kun kí Judasi à kun dɔ Jeju

Mat 26:21-25; Mar 14:18-21; Luk 22:21-23

²¹ Go ta-je-ti kí Jeju pa kinlé, mɛɛ-é i puu adi panè:
 «Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow káre dan-si-ti à kun dɔ-
 m.» ²² Rəmə njéndó né-je 'gɔ-nə ə 'dəji-nə ta, se to ná bá

† 13:12 13:12 Luk 22:27 † 13:16 13:16 Mat 10:24; Luk 6:40; Ja 15:20

† 13:20 13:20 Mat 10:40; Mar 9:37; Luk 9:48; 10:16

Jeju pa ta kin sɔbi-né dɔ-é wa? ²³ Káre dan njéndó né-je-ti kí Jeju ndigi-é, isi mbó Jeju-ti ngɔsi ta nékuso-ti. ²⁴ Simɔ Piyər pa siə kɪ dɔ kəm-é panè: «'Dəji Jeju adi j'oo sé ɛ pa ta kinlé sɔbi-né dɔ nǎ wa?» ²⁵ Beba njéndó né kinlé tò kàdì Jeju-ti ə dəji-é panè: «'Bafə, dowbé lé to nǎ wa?» ²⁶ Jeju ilə-é-ti panè: «Dow kí m'a gangi mbè danɔ kulə dan náy-ti kadi-é kin bá à to njèkun dɔ-m.» Rəmə Jeju ulə mbè kí gangi danɔ lé dan náy-ti ə adi Judasi kí to ngon lə Simɔ Iskariyoti. ²⁷ Loki Judasi taa mbè lé rəmə, tajinati nè ya Satə ur mɛɛ-é-ti. Ngá bá Jeju idə Judasi lé panè: «Né kí ɔw kɪ ra lé 'ra kalangi.» ²⁸ Ngà njéndó né-je kí d'isi ta nékuso-ti kɪ Jeju lé 'gə né kí Jeju pa ta-é lé al. ²⁹ Ə Judasi lé bá to njèngəm là, adi dɛ kí madi-je dan-dé-ti 'gír kí Jeju à kidə-é panè: «'ɔw 'ndogi né kí j'a rai-né nɔy», al rəmə à kidə-é panè: «'ɔw adi né njèndoo-je.» ³⁰ Judasi taa mbè kí gangi danɔ lé rəmə, tajinati nè ya ɛ tɛɛ ndaa-ti. ə to ta kí ndɔɔ ngá.

Ndukun kí sigi

³¹ Loki Judasi tɛɛ ndaa-ti rəmə Jeju panè: «Kí ngɔsnè-ti kin ya Ngon lə dow ingə riɓa ə Lubə tɔji riɓa liə kɪ takul Ngon lə dow tɔ. ³² Kinə ri Lubə ɓa kɪ takul Ngon lə dow rəmə, Lubə à kadi ri Ngon lə dow ɓa kɪ takul-é tɔ ə à kadi ɓa kí tajinati nè ya. ³³ †Ngan-m-je, m'a kisi sə-si dɔkaglo sɛ bə par ə go-ti rəmə a sangi-mi. Ngà titi kí ndɔki m'idə-né jipi-je m'panè: Lo kí m'isi m'ɔw-ti lé dɛ d'a kasi kɔw-ti al kinlé, sɔi kàrè, m'idə-si bə ya tɔ. ³⁴ †M'adi-si ndukun kí sigi: 'Ndigi-nɔ. Titi kí mɔ m'ndigi-si-né lé, 'ndigi-nɔ bə tɔ. ³⁵ Kinə 'ndigi-nɔ rəmə, dow-je lay ya d'a gə kí sɔi 'toi njéndó né-je lə-m ya.»

† 13:33 13:33 Ja 7:34 † 13:34 13:34 Ja 15:12,17; 1Ja 3:23; 2Ja 1:5

Jeju idə Piyər panè n'a naji kí n'gə-n'è al

Mat 26:31-35; Mar 14:27-31; Luk 22:31-34

³⁶ Simɔ Piyər dəji Jeju panè: «'Babə, i a kow rá wa?»
 Jeju ilə-é-ti panè: «Loki m'a kow-ti lé, i a kasi kun go-
 m kí ngosnè-ti kin al, ngà ndo madi bá 'a kun go-m
 bəy.» ³⁷ Rəmə Piyər idə-é panè: «'Babə, m'a kun go-i
 kí ngosnè-ti kin al kdo ri wa? M'a kilə rɔ-m kɔgi kdo
 ta lə-il!» ³⁸ Bəba Jeju ilə-é-ti panè: «Adi 'a kilə rɔ-i kɔgi
 kdo ta lə-m wa! 'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; 'a naji panè
 'gə-m al, 'gə-m al nja mutə bá kunjə à nɔ bəy.»

14

¹ Adi mɛɛ-si gangi man al. Adi mɛɛ-si Lubə ə adi-mi
 mɛɛ-si tɔ. ² Lokisi tò nɔ mɛɛ kəy-ti lə Bɔbi-m. Kinə lé
 goto rəmə m'a kidə-si. M'a kow ra lo kete kdo ta lə-si.
³ Bəba loki m'ow m'ra lo lé, m'a təl ree kɔy-si kow sə-si,
 kdo kadi lo kí m'isi-ti ya səi a kisi-ti tɔ. ⁴ Ə lo kí m'isi
 m'ow-ti lé səi 'gəi rəbi kí ɔw-ti gow. ⁵ Rəmə Tomasi
 idə-é panè: 'Babə, lo kí isi ɔw-ti lé kàrè j'gə al rəm, ngà
 j'a ra ban bá j'a gə rəbi-é wa? ⁶ Bəba Jeju ilə-é-ti panè:
 Mə ya m'to rəbi, m'to ta kí tɔgrɔ-ti, m'to kiskəm. Rəbi
 kí rɔ-m-ti ya par bi rəbi kí rangi kí dow à kun kow-né
 rɔ Bɔbi-m-ti goto. ⁷ Kinə 'gəi-mi rəmə, a gəi Bɔbi-m
 tɔ. Ə kí ngosnè-ti kin ya 'gəi-é rəm, ooi-é rəm. ⁸ Rəmə
 Pilipi idə-é panè: 'Babə, Bɔbi-i lé ya ɔji-ji ə ɛ kin ya asi-
 ji. ⁹ Bəba Jeju ilə-é-ti panè: Pilipi, adi kisi kí m'isi sə-
 si low nɔ kin ya, 'gə-m al bəy! Dow kí oo-m rəmə, oo
 Bɔbi-m tɔ ən. Ngà ra ban bəy bá i 'panè m'ɔji-si Bɔbi-m
 wa? ¹⁰ Adi kisi-m mɛɛ Bɔbi-m-ti ə kisi Bɔbi-m mɛɛ-m-
 ti kinlé i 'oo kí ta kí kare wa? Ta-je kí m'idə-si m'idə-si
 kinlé, to ta-je kí m'un kɛ dɔ rɔ-m bè bá m'idə-si al. Ngà
 to Bɔbi-m kí njəkisi mɛɛ-m-ti lé ya bá isi ra kullə-je liə
 tin. ¹¹ Adi-mi mɛɛ-si kí mə lé m'isi mɛɛ Bɔbi-m-ti ə

Bobi-m isi m̄e-m-ti tɔ. Lé gangi-é-ti kin al kàrè, né-je kí m'ra ra kin ya adi-mi-né m̄e-si b̄el b̄ane. ¹² Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; dow kí adi-m m̄e-é lé, ɛ kàrè à ra né-je kí m'ra ra kinlé rəm, b̄á à ra ɛ kí t̄ò b̄el it̄ə kin b̄əy, kɔɔ m'isi m'ow k̄i rɔ Bobi-m-ti. ¹³ Ə né lay kí 'd̄əji k̄i ri-m lé, m'a ra, kɔɔ kadi ri Bobi-m b̄a-né k̄i takul-m m̄ə Ngon-é. ¹⁴ Kinə 'd̄əji-mi* né k̄i ri-m lé, m'a ra né-é.

Kunmind̄i kí s̄obi d̄o Ndil kí aa njay

1Ja 5:3; 2:3-5; Ja 16:5-15,33

¹⁵ Kinə 'ndigi-mi lé, a t̄əli rɔ-si go ndukun-je-ti lə-m. ¹⁶ Ə m'a pa ta k̄i Bobi-m rəm̄ə, à kadi-si nj̄esɔlm̄e kí rangi kí à kisi s̄ə-si ya sartagangi. ¹⁷ Ad̄i to Ndil kí aa njay kí to nj̄ekadi dow-je 'ḡə ta kí t̄ɔgrɔ-ti†. Dow-je kí d̄onangi-ti nè d'a kasi ndigi kadi-é isi m̄e-dé-ti al, kɔɔ d̄ɛ d'oo-é al rəm, b̄á 'ḡə-é al rəm; ngà s̄əi lé, 'ḡəi-é kɔɔ isi s̄ə-si ngɔsi rəm, à kisi m̄e-si-ti rəm. ¹⁸ M'a kin̄ə-si titi ngan al-je bè al; m'a t̄əl ree rɔ-si-ti gogi. ¹⁹ D̄okaglo s̄ə b̄əy ə dow-je kí d̄onangi-ti nè d'a koo-m al ya sar ngá; ngà s̄əi b̄á a kooi-mi kɔɔ m̄ə m'isi kəm ə s̄əi kàrè a kisi kəm tɔ. ²⁰ M̄e ndo-é-ti kinlé b̄á a ḡəi kí m̄ə m'isi m̄e Bobi-m-ti rəm, s̄əi 'nami k̄adi-m-ti rəm, b̄á m̄ə kàrè m'isi m̄e-si-ti rəm tɔ. ²¹ Dow kí ɔw k̄i ndukun-je lə-m ə t̄əl rɔ-é go-ti lé, ɛ b̄á to dow kí ndigi-m. Ə dow kí ndigi-m lé, Bobi-m à ndigi-é rəm, m̄ə ya kàrè m'a ndigi-é rəm, b̄á m'a kadi-é ḡə-m maji rəm tɔ. ²² Rəm̄ə Jud̄i (b̄i Judasi Iskariyoti al) d̄əji-é panè: «'Babe, kɔɔ ri b̄á 'a kadi nd̄əgi dow-je 'ḡə-i al, rəm̄ə j̄ɛ b̄á 'a kadi j'ḡə-i wa?» ²³ Ə J̄əju il̄ə-é-ti panè: Kinə dow ndigi-m lé, à

* ^{14:14} ^{14:14} M̄e mbete-je kí dan-ti-je kí 'ndangi k̄i ji-dé d̄os̄ay k̄i ta gr̄eki lé kí madi-je 'panè: Kinə 'd̄əji né k̄i ri-m lé, m'a ra né-é. † ^{14:17} ^{14:17} To ta kí t̄ɔgrɔ-ti kí s̄obi d̄o ta lə Lub̄ə.

təl rɔ-é go ta-ti lə-m ə Bɔbi-m à ndigi-é. Jɛ j'a kɔw rɔ dowbé-ti rəm, j'a ra bɛ mɛɛ-é-ti rəm tɔ. ²⁴ Ngà dow kí ndigi-m al lé, à təl rɔ-é go ta-je-ti lə-m al. Ta kí sɔi ooi ta-m-ti kinlé to ta lə-m al, ngà to ta kí ɿ rɔ Bɔbi-m-ti kí njèkulə-m lé ya. ²⁵ Kí m'isi-né sə-si nè bɔy kin ya m'idə-si ta-je kinlé bè. ²⁶ Ngà njèsɔlmɛɛ, kí to Ndil kí aa njay kí Bɔbi-m à kullə-é kɿ ri-m lé, ɛ b́á à ree ndó-si né-je lay rəm, b́á à kole mɛɛ-si dɔ né-je-ti lay kí m'idə-si ta dɔ-ti lé rəm tɔ. ²⁷ M'ɪnə lapiya m'adi-si rəm, m'adi-si lapiya lə-m rəm. Mə m'adi-si lapiya titi kí dow-je kí dɔnangi-ti d'adi-né kin bè al. Adi mɛɛ-si gangi man al rəm, 'b́əli al rəm. ²⁸ Kdɔ lé m'idə-si m'panè: M'a kɔw ə m'a təl ree rɔ-si-ti nɔɔ. Kinə 'ndigi-mi rəmə, kɔw-m kɿ rɔ Bɔbi-m-ti kinlé à nəl-si. Kdɔ Bɔbi-m lé, to dow kí boy itə-m. ²⁹ Ngɔsnè-ti kin ya m'idə-si ta dɔ né-je-ti kinlé kete bè, kdɔ kadɿ lokɿ né-é-je ra né rəmə adi-né mɛɛ-si. ³⁰ M'a pa sə-si ta al ya sar ngá, kdɔ njèkɔbɛ‡ kí dɔnangi-ti ɔw ree nɔɔ. Tɔgi kí ndɛ bè ya kàrè ɔw-né dɔ-m-ti al. ³¹ Ngà kadɿ dow-je kí dɔnangi-ti nè 'gə kí mə m'ndigi Bɔbi-m, adi né kí ɛ un ndu kadɿ m'ra lé, m'a ra. ɿi taá adi j'ɔti kɿ rangi lo kin-ti.

15

Kagi nduu-je kɿ balkəm-é-je

¹ Mə m'to kagi nduu kí tɔgrɔ-ti ə Bɔbi-m b́á to 'b́a njènduu tɔ. ² Balkəm nduu kí rá-rá kí ubə dɔ-m-ti ə andi al lé, Bɔbi-m à tugə-é kilə-é kɔgi ə balkəm-é kí andi b́á ɛ à tɔr ngan balkəm-é-je kɔgi kdɔ kadɿ andi nɔ bɔy. ³ Ta-je kí m'ilə mbi-si-ti kin ya ra adi ngan balkəm-si-je tokɿ tɔr ngá. ⁴ 'Tɪnəi kàdɿ-m-ti titi kí m'tɪnə-né kàdɿ-si-ti tɔ.

‡ 14:30 14:30 Njèkɔbɛ kinlé to Sú.

Balkəm nduu lé, à kandi k̀i dɔ rɔ-é al. À kə dɔ kagi-é-ti ɓá à kandi. Bè ya tɔ, sɛi kàrè kinə 'tiŋəi kàd̀i-m-ti al lé, a kandi al tɔ. ⁵ Mə m'to kagi nduu ə sɛi 'toi balkəm-é-je. Dow ḱi tiŋə kàd̀i-m-ti ə m'tiŋə kàd̀i-é-ti tɔ lé, à kandi n̄a. Kdɔ k̀i takul-m al lé, a kasi rai né madi al. ⁶ Kinə dow tiŋə kàd̀i-m-ti al lé, d'a kilə-é kɔgi titi balkəm nduu bè ə à tuti. Balkəm nduu-je ḱi tuti lé, d'a saa kungi pərəə kadi pər ɔ. ⁷ Ngà kinə 'tiŋəi kàd̀i-m-ti ə ta lə-m tò mɛɛ-si-ti rəmə, 'dɔji né lay ḱi mɛɛ-si ndigi ya ə a kingəi. ⁸ Né ḱi ri Bɔbi-m à ɓa-né ɛn: Kadi andi n̄a, beɓa a 'toji ḱi 'toi njéndó né-je lə-m. ⁹ Titi ḱi Bɔbi-m ndigi-m-né lé, mə ya kàrè m'ndigi-si tɔ. Ai mɛɛ ndigi-ti ḱi m'ndigi-si kin ya. ¹⁰ Kinə 'təli rɔ-si go ndukun-je-ti lə-m rəmə, a kai mɛɛ ndigi-ti ḱi m'ndigi-si, titi ḱi m'təl-né rɔ-m go ndukun-je-ti lə Bɔbi-m ə m'a-né mɛɛ ndigi-ti ḱi ɛ ndigi-m kin tɔ. ¹¹ M'pa ta-je kin bè kdɔ kadi ḡa rɔnəl lə-m kin ya tò mɛɛ-si-ti ə kadi rɔnəl lə-si ɔr njuti. ¹² †Ndukun lə-m ɛn: 'Ndigi-n̄a titi ḱi mə m'ndigi-si-né kin bè tɔ. ¹³ Dow ilə rɔ-é kɔgi kdɔ nam-é-je lé, ndign̄a ḱi rangi ḱi à kitə-é ya goto ngá. ¹⁴ Kinə 'rai né-je ḱi m'un ndu kadi 'rai kinlé rəmə, sɛi 'toi nam-m-je. ¹⁵ M'ɓa-si ngannjékullə-je al, kdɔ ngonnjékullə lé 'gə né ḱi 'ɓa-é isi ra al. M'ɓa-si nam-m-je, kdɔ né-je ḱi m'ndó rɔ Bɔbi-m-ti ya m'adi-si 'gəi. ¹⁶ Sɛi ɓá 'mbəti-mi al, ngà to mə ɓá m'mbəti-si ə m'ində-si kdɔ kadi ɔwi ə kadi andi, rəmə kadi kandi-si tò sartagangi, kdɔ kadi né-je lay ḱi a dɔji Bɔbi-m k̀i ri-m ə adi-si. ¹⁷ Né ḱi m'ndəji-si dɔ-ti ɛn: 'Ndigi-n̄a.

Dow-je ḱi dɔnangi-ti d'ɔsi ta Jeju k̀i njéndó né-je liə

¹⁸ Kinə dow-je ḱi dɔnangi-ti d'ɔsi-si k̀i ta rəmə, kadi 'gəi maji ḱi mə ya d'ɔsi-m k̀i ta kete n̄ɔ-si-ti. ¹⁹ Kinə 'toi

† 15:12 15:12 Ja 13:34; 15:17; 1Ja 3:23; 2Ja 1:5

kí lə dow-je kí dɔnangi-ti nè rəmə, lé d'a ndigi-si kɔɔ de lé dow-je lə-dé b́a ndigi-dé. Ngà ma m'mbətɪ-si dan dow-je-ti kí dɔnangi-ti nè adi səi 'toi kí lə-dé al, gin-é kin b́a d'osi-si-né kɪ ta tin. ²⁰ †Adi mɛɛ-si ole dɔ ta-ti kí ndɔki m'idə-si 'panè: «Ngonnjəkullə à to kí 'boy kitə 'ba-é al.» Ma ya d'ulə kəm-m ndoo kinlé, d'a kulə kəm-si ndoo ya tɔ. Ma ya 'təl rɔ-dé go ta-ti lə-m rəmə, d'a təl rɔ-dé go ta-ti lə-si ya tɔ. ²¹ Ngà d'a ra sə-si né-je kin lay bè kɔɔ ta lə-m, kɔɔ de 'gə dow kí njəkulə-m al. ²² Kinə lé m'ree al əse m'pa ta m'adi-dé al rəmə lé d'a to njéramajal-je al. Ngà kí ngɔsnè-ti kinlé, ta lə majal ɔr dɔ-dé-ti al. ²³ Dow kí ɔsi-m kɪ ta lé, ɔsi Bɔbi-m kɪ ta ya tɔ. ²⁴ Né-je kí dow kí rangi ra al ya m'ra dan-dé-ti kinlé, lé m'ra al rəmə majal lə-dé à goto. Ngà kí ngɔsnè-ti kinlé, de d'oo né-é-je lé ya, ngà d'osi-m kɪ ta rəm, d'osi Bɔbi-m kɪ ta rəm tɔ. ²⁵ Ngà tɔ bè kɔɔ kadi ta kí 'ndangi mɛɛ mbete ndukun-je-ti lə-dé lé né-é ra né. Kɔɔ 'ndangi 'panè: «De d'osi-m ta kɪ ndangi kare.» ²⁶ «Loki m'a kullə Njèsɔlmɛɛ, Ndil kí njəkadi dow-je 'gə ta kí tɔgrɔ-ti kí à kɪ rɔ Bɔbi-m-ti ree lé, ɛ b́a à pa ta kí dɔ-m-ti kadi dow-je. ²⁷ Ə səi kàrè a pai ta kí dɔ-m-ti kadi dow-je tɔ. Kɔɔ səi ai sə-m natɪ lo kulə gin-é-ti nu.»

16

¹ M'idə-si ta-je kin bè kɔɔ kadi né madi tugə-si jigi-ti al. ² D'a tubə-si kɔɔgi mɛɛ kəykəwna-je-ti lə jipi-je; ə ndɔ-je ɔw ree nɔɔ kí dow-je d'a tɔl-si rəmə, d'a gir kí to pole b́a d'isi 'pole Lubə tin. ³ D'a ra né-je kinlé bè, kɔɔtalə de 'gə Bɔbi-m al rəm, b́a 'gə-m al rəm tɔ. ⁴ Ngà m'idə-si

† 15:20 15:20 Mat 10:24; Luk 6:40; Ja 13:16

ta-je kin bè kɔɔ kadi, loki ndo-é ree rəmə jè mɛɛ-si ole-né do-ti kí ndoki m'idə-si kete ngá. Ta kinlé, m'idə-si lo kulə gin-é-ti al, kdotalə m'isi sə-si nati nè bəy.

Kullə ra Ndil kí aa njay

⁵ Kí ngosnè-ti kinlé, m'isi m'ow ki rɔ Njèkulə-m-ti ə dow káre dan-si-ti kí kadi dəji-m panè: 'Isi 'ow ki rá wa ya kàrè goto. ⁶ Ngà səi adi rɔ-si ati-si kanana kdotalə ta-je kí m'idə-si kinlé. ⁷ Bè ya kàrè, to ta kí tɔgrɔ-ti é m'ow kɔ kidə-si tin: M'ow b́á à maji sə-si, kdotalə kinə m'ow al lé, Njèsolmɛɛ à ree kɔɔ ta lə-si al; ngà kinə m'ow rəmə m'a kulə siə kadi-si. ⁸ ə loki ɛ à ree lé, à kuwə dow-je kí dɔnangi-ti nè kɔ ta sobi do majal rəm, sobi do né ra kí njururu rəm, à tɔji-dé kadi 'gə ta kí gangi lə Lubə rəm tɔ. ⁹ À kuwə-dé kɔ ta sobi do majal, kdotalə dɛ d'adi-m mɛɛ-dé al rəm; ¹⁰ sobi do né ra kí njururu, kdotalə m'a kow rɔ Bɔbi-m-ti adi səi a kooi-mi gogi al rəm; ¹¹ sobi do ta kí gangi, kdotalə njèkɔbe* kí dɔnangi-ti nè lé, 'gangi ta do-é-ti ngá. ¹² M'ow kɔ ta-je n̄a kadi m'idə-si ya ngà, to ta-je kí asi do tɔgi-si-ti kí nè-ti kin al bəy. ¹³ Loki Ndil kí njèkadi dow-je 'gə ta kí tɔgrɔ-ti à ree lé, à kɔr n̄ə-si kadi 'gəi ta kí tɔgrɔ-ti lay; kdotalə ɛ à kun ta madi kɔ do-é kɔ pa al, ngà ta-je kí ɛ à koo ya b́á à pa ə né-je kí à ra né lé, ɛ à kidə-si kete tɔ. ¹⁴ ɛ̄ à tɔji riɓa lə-m, kdotalə ta kí ɛ oo ta-m-ti b́á à kidə-si. ¹⁵ Né-je lə Bɔbi-m lay to kí lə-m tɔ. Gin-é kinlé b́á m'pa-né m'panè: Ta kí ɛ oo ta-m-ti b́á à kidə-si.

Ta kí sobi do kinə-nə ə təl kingə-nə gogi

¹⁶ Jeju panè: «Dɔkaglo sɛ bəy ə a kooi-mi al, rəmə dɔkaglo kí rangi sɛ bəy ə a təli kooi-mi gogi.» [Kdotalə

* 16:11 16:11 Njèkɔbe kinlé to Sú.

m'isi m'ow ro Bobi-m-ti.]† ¹⁷ Beba njéndo né-je liə kí dan-ti-je 'dəji-na ta 'panè: Ta ri bá e ndigi kidə-ji wa? E panè: «Dokaglo se bəy ə a kooi-mi al, rəmə dokaglo kí rangi se bəy ə a təli kooi-mi gogi.» Rəm panè: M'isi m'ow ro Bobi-m-ti. ¹⁸ De 'panè: Ta kí Jeju panè: «Dokaglo se bəy» kinlé, kor mee-é to ri wa? Ta kí e pa lé, j'gəi mee-é al.

¹⁹ Loki Jeju gə kí njéndo né-je 'ndigi dəji-é ta lé, idə-dé panè: Ta kí m'panè: «Dokaglo se bəy ə a kooi-mi al, rəmə dokaglo kí rangi se bəy ə a təli kooi-mi gogi» lé bá isi 'dəji-na kor mee-é wa? ²⁰ Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; a nɔi rəm, a ndingəi ro-si rəm, ngə dow-je kí donangi-ti nè d'a ra rənəl; a kisi kə rəkati kanəna ya, ngə rəkati lə-si bá à təl rənəl. ²¹ Loki dené ow kə koji ngon lé, ro-é ati-é kanəna, kdə to kaglo rəkati liə ya bá ree; ngə loki oji ngon rəmə, mee-é oy də rəkati-ti; ro-é nəl-é nə, kdətələ ngon kí oji-é donangi-ti. ²² Səi kàrè, kí ngəsnè-ti kinlé, ro-si ati-si kanəna; ngə loki m'a təl ree koo-si gogi lé, ro-si à nəl-si ə dow kí à kogi rənəl-é kin à goto. ²³ Ə mee ndə-é-ti kinlé, né kí a dəji-mi ta də-ti à goto ngá. Ooi maji, m'a kidə-si rəsi; né kí 'dəji Bobi-m kə ri-m lé, à ra kad-si. ²⁴ Sar bone kàrè, səi 'dəji né kə ri-m al ya bəy. 'Dəji ə a kingəi kdə kad rənəl lə-si or-né njuti.

²⁵ Beba mə m'un gosta bá m'idə-si-né ta ta. Ndə-je ow ree nɔɔ kí m'a pa sə-si ta kə gosta al, ngə né kí sobi də Bobi-m lé, m'a kidə-si rəsi-rəsi ya. ²⁶ Mee ndə-é-ti kinlé, səi a dəji né kə ri-m ə m'a kidə-si panè mə bá m'a pa ta kə Bobi-m kdə ta lə-si al. ²⁷ Kdə Bobi-m ya kə

† 16:16 16:16 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mee mbete-je-ti kí dəsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi kə ji-dé kə ta greki.

do-é ndigi-si, kdo səi 'ndigi-mi rəm, bá səi adi mɛɛ-si kí ma m'i rɔ Lubə-ti rəm tɔ. ²⁸ Ma lé, m'i rɔ Bɔbi-m-ti bá m'ree dɔnangi-ti nè; ngà kí ngɔsnè-ti kinlé, m'a kiŋə lo kí dɔnangi-ti ə m'a kɔw rɔ Bɔbi-m-ti gogi.

²⁹ Beɓa njéndó né-je lə Jeju lé 'panè: 'Oo, kí nè kinlé i idə-ji ta rəsi-rəsi bi i 'pa ta kì gosta al ngá. ³⁰ Kí ngɔsnè-ti kinlé, jɛ j'gə kí i 'gə né-je lay, adi i 'ɔw ndoo kadi dow bá dəji-i ta al. Gin-é kin bá jɛ j'adi-né mɛɛ-ji kí i lé i rɔ Lubə-ti ya. ³¹ Beɓa Jeju dəji-dé panè: Adi səi adi mɛɛ-si ngá ɓan...? ³² Ooi, ndɔ ɔw ree nɔɔ ə ndɔ-é lé ree rəm ngá; ndɔ-é-ti kinlé, a kayi-na lay do-m-ti, ná-ná ya à kɔw lo liə ə a kiŋəi-mi kì kár-m; ngà m'a kə kì kár-m al, kdotalə Bɔbi-m ə sə-m nati. ³³ M'idə-si ta-je kin bè, kdo kadi isiné kì lapiya kì takul-m. A kingəi kù dɔnangi-ti nè, ngà uwəi mɛɛ-si ngá; ma lé, m'təti rɔ né-je kí dɔnangi-ti nè.

17

Ta kí Jeju pa kì Lubə

əbr 7:24-28; 4:14-16

¹ Lokì Jeju pa bè lé, un kəm-é kì taá dɔra-ti ə panè: Bɔbi-m, dɔkàdì lé ree ngá. 'Adi ri Ngon-i ɓa kdo kadi Ngon-i kàrè adi ri-i ɓa tɔ. ² I 'adi-é tógi do dow-je-ti lay, kdo kadi də lay kí i adi-é lé, ɛ adi-dé d'isi kəm sartangani. ³ Ə kiskəm kí sartangani lé, to ta kadi 'gə-i kí i ya kì kár-i 'to Lubə kí tɔgrɔ-ti rəm, bá kadi 'gə Jeju Kristi kí i ulə-é rəm tɔ. ⁴ M'adi ri-i ɓa dɔnangi-ti nè; kullə kí 'adi-m kadi m'ra lé, m'ra m'tɔl ta-é. ⁵ Bɔbi-m, kí ngɔsnè-ti kin ya 'adi ri-m ɓa rɔ-i-ti, gangi-é-ti kí ndɔki ɓa-né rɔ-i-ti kete nù kində gin dɔnangi-ti kin ya. ⁶ Dow-je kí 'adi-m-dé dan dow-je-ti kí dɔnangi-ti nè lé, m'adi 'gə-i. Dɛ 'to dow-je lə-i bá 'adi-m-dé ə də 'təl rɔ-dé go ta-ti lə-i. ⁷ Bone bè kinlé, də 'gə kí né-je lay kí

'adi-m kinlé to né kí ì rɔ-i-ti ya. ⁸ Kdo ta-je kí i 'idə-m lé ya bá m'idə-dé ə də 'ndigi do-ti ə 'gə maji kí m'i rɔ-i-ti rəm, bá d'adi-m mɛɛ-dé kí to i ya bá ulə-m rəm tɔ. ⁹ Dɛ bá m'pa sə-i ta kdo-dé. M'pa sə-i ta kdo dow-je kí dɔnangi-ti nè al, ngà m'pa sə-i ta kdo də kí 'adi-m-dé, kdɔtalə 'to dow-je lə-i ¹⁰ – ə né lə-m lay to né lə-i; bá né lə-i kàrè to né lə-m tɔ – də lé, 'to dow-je kí d'adi ri-m ba. ¹¹ Mə m'to kí dɔnangi-ti nè al ngá; kdo m'isi m'ow ki rɔ-i-ti nɔɔ; ngà də bá d'isi dɔnangi-ti nè bəy. Bɔbi-m kí njèkaa njay, ri-i kí 'adi-m kin ya 'ngəm-dé-né, kdo kadi 'to dow-je kí kàre-rè toki jɛ sə-i bè. ¹² †Loki m'isi-né sə-dé bəy lé, ri-i kí 'adi-m kin ya bá m'ngəm-dé-né; ə m'ay ngangì-dé kər-kər, adi dow kàre ya kàrè tuji dandé-ti al. Ngà ɛ kí tò kadi tuji lé ya par ə tuji; bè kdo kadi ta kí mbete kí aa njay pa lé, né-é ra né. ¹³ Bone bè kinlé, m'isi m'ow ki rɔ-i-ti ə ta-je kinlé m'pa dɔnangi-ti nè bè, kdo kadi rɔnəl lə-m kí to rɔnəl kí ɔr njuti kin tòné mɛɛ-dé-ti. ¹⁴ M'adi-dé ta lə-i ə dow-je kí dɔnangi-ti d'osi-dé kɪ ta, kdɔtalə də 'to 'lə dow-je kí dɔnangi-ti al titi kí mə m'to-né 'lə dow-je kí dɔnangi-ti al kin bè tɔ. ¹⁵ M'dəji-i kadi 'oy-dé ki rangi dɔnangi-ti al, ngà ngəm bá kadi 'ngəm-dé kadi Njèmɛɛndul tuji-dé al. ¹⁶ Dɛ 'to kí dɔnangi-ti nè al, titi kí mə kàrè m'to-né kí dɔnangi-ti nè al kin bè tɔ. ¹⁷ I ya kadi 'ində-dé tagay kɪ takul ta kí tɔgrɔ-ti. ə Ta lə-i to ta kí tɔgrɔ-ti. ¹⁸ Mə kàrè m'ulə-dé dɔnangi-ti titi kí i 'ulə-m-né dɔnangi-ti kin bè tɔ. ¹⁹ Mə ya m'ɔr rɔ-m m'ində tagay kdo ta lə-dé, kdo kadi də kàrè tò tagay kɪ takul ta kí tɔgrɔ-ti tɔ. ²⁰ M'pa sə-i ta kdo ta lə-dé də kan ya par al, ngà kdɔtalə də kí d'a koo ta-je lə-dé ə d'a kadi-m-né mɛɛ-dé rəm tɔ. ²¹ M'dəji-i bè kdo kadi də lay ya 'to dow-je kí kàre-rè. Bɔbi-m, titi kí

---

† 17:12 17:12 Ja 13:18

i 'isi-né mɛɛ-m-ti rəm, mə m'isi-né mɛɛ-i-ti rəm kinlé, kadi dɛ kàrè ['to dow-je kí káre-rè]* ə d'isi mɛɛ-ji-ti to; kɔ kadi dow-je kí dɔnangi-ti nè 'gə-né kí to i b́á 'ulə-m. ²² ə ríba kí 'adi-m kin ya, mə m'adi-dé to; kɔ kadi 'to-né dow-je kí káre toki jɛ sə-i bè. ²³ – Mə m'isi mɛɛ-dé-ti ə i 'isi mɛɛ-m-ti to – kɔ kadi 'to dow-je kí mɛɛ kasi-ɲə lə-dé ɔr njuti, bè kɔ kadi dow-je kí dɔnangi-ti 'gə-né kí to i b́á 'ulə-m rəm, b́á kadi 'gə-né kí i 'ndigi-dé titi kí i 'ndigi-m-né kin bè rəm to. ²⁴ Bɔbi-m, dɛ kí 'adi-m-dé lé, lo kí m'a kisi-ti ya m'ndigi kadi d'isi-ti sə-m to; kɔ kadi d'oo ríba kí i 'ulə dɔ-m-ti kinlé k̀ kəm-dé. Kɔ kete nɔ kində gin dɔnangi-ti nɔ ya i 'ndigi-m. ²⁵ Bɔbi-m kí njèra né kí njururu, dow-je kí dɔnangi-ti nè 'gə-i al; ngà mə m'gə-i rəm, b́á dɛ kan kàrè 'gə kí to i b́á 'ulə-m rəm to. ²⁶ Mə m'adi 'gə ri-i rəm, m'a kadi 'gə ya b̂əy, kɔ kadi gə ndigi kí i 'ndigi-m kinlé t̀ mɛɛ-dé-ti rəm, b́á kadi m'isi mɛɛ-dé-ti rəm to.

Koy k̀ tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lə Jeju

18

Ta kí sɔbi dɔ kuwə Jeju

Mat 26:36-54; Mar 14:32-50; Luk 22:39-51

¹ Lokí Jeju pa ta-je kin bè ngá b́á, dɛ k̀ njéndó né-je liə 'tɛɛ d'ɔw d'ində wol man kí 'b́a-é Sedrɔ 'gangi d'ɔw kəl-é kí nɔ-ti. Lo-é kinlé, lo ndɔr t̀-iti nɔɔ b́á dɛ k̀ njéndó né-je liə d'ɔw-ti. ² ə Judasi kí to njèkun dɔ Jeju lé, gə lo ndɔr kinlé to. Kɔɔtalə to lo kí Jeju dɛ k̀ njéndó né-je liə d'ɔw-ti low-low. ³ Njèkun dɔ njégugné-je lə Lubə, k̀ Parisi-je d'ɔr kosi asgar-je, k̀ njéngəm takəy lə Lubə

* ^{17:21} ^{17:21} Ta-je kí t̀ mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔsəy kí dan-ti-je kí 'ndangi k̀ ji-dé k̀ ta grɛki.

d'adi Judasi. Beba e or nɔ̀-ɔ̀-dé ɔw sə-dé lo ndɔr-ti lé. De d'ow kɪ lampi-je, kɪ pər ngəl-je, kɪ néro-je ji-dé-ti.

⁴ Jeju gə né-je lay kí à tɛɛ dɔ-é-ti; beba e ree rɔ-dé-ti dɔji-dé panè: 'Sangi ná wa? ⁵ ɔ de d'ilə-é-ti 'panè: 'J'sangi Jeju kí Najarɛti-ti. Jeju idə-dé panè: Mə ya m'a nè tin. Rəmə Judasi kí njəkun dɔ-é lé a sə-dé nati. ⁶ Lokɪ Jeju idə-dé panè: Mə ya mə nè tin rəmə, asgar-je, kɪ njéngəm takəy lə Lubə lé, 'təl 'gir kɪ go-dé ə 'tusi nangi. ⁷ Beba Jeju təl dɔji-dé ya bəy panè: Ná bá 'sangi-é wa? De 'panè: 'J'sangi Jeju kí Najarɛti-ti. ⁸ Jeju idə-dé panè: M'idə-si m'panè: Mə ya m'a nè tin. Kinə to mə bá 'sangi-mi rəmə, inəi njéndó né-je lə-m kin adi d'ow. ⁹ Jeju pa ta kin bə kɔ kadi ta kí ndɔki e pa lé, né-é ra-né né; ndɔki e panè: «Bɔbi-m, dow-je kí 'adi-m-dé kinlé, kí káre ya kàrè m'inə-é m'adi tujɪ kɔgɪ al.»

¹⁰ Simɔ Piyər ulə kiyəro rɔ-é-ti nɔɔ ə or tugə-né mbi ngonnjəkullə lə burə dɔ njégugnə-je lə Lubə. Rəmə tugə mbi-é kí dɔ jikɔl ndəti ya gangɪ. Ngonnjəkullə kinlé ri-é lə Malkusi. ¹¹ †Rəmə Jeju idə Piyər lé panè: 'Ulə kiyəro lə-i saba-é-ti gogɪ. Kɔ́ kí Bɔbi-m ində dɔ-m-ti kadi m'ingə lé, m'a kingə ya al wa?

Jeju a nɔ̀ An-je-ti kɪ Kayipi, Piyər najɪ panè n'gə Jeju al

Mat 26:57-75; Luk 22:54-65

¹² Beba njəkun dɔ asgar-je, kɪ kosi asgar-je, kɪ njégəm né-je lə jipi-je d'uwə Jeju 'tɔ-é. ¹³ Rəmə de d'ow siə be lə An ya kete. An lé to məm Kayipi*. Mɛɛ bəl-é-ti kinlé, Kayipi bá to burə dɔ njégugnə-je lə Lubə. ¹⁴ † ɔ Kayipi

† 18:11 18:11 Mat 26:39; Mar 14:36; Luk 22:42 * 18:13 18:13 Kayipi lé bá taa ngon lə An kí dené. † 18:14 18:14 Ja 11:49,50

kinlé bá ndòki ɔ̄ji ta jipi-je panè: «Dow káre-rè kí kadi oy ə jipi-je lay d'oy-né al lé to né kí maji n̄a.»

¹⁵ Ngà Simɔ̄ Piyər d̄e k̄i njèndó né lə Jeju káre d'un go Jeju. Njèndó né lə Jeju kinlé, burə dɔ̄ njégugné-je lə Lubə gə-é kete ə ɔ̄ bá ɔ̄w k̄i Jeju nati m̄eɔ̄ ndògi-ti lə burə dɔ̄ njégugné-je lé. ¹⁶ Ngà Piyər bá ɔ̄ ndaa-ti tarəbi-ti ngosi. Rəmə njèndó né lə Jeju kí burə dɔ̄ njégugné-je lə Lubə gə-é lé, t̄eɔ̄ pa ta k̄i dené kí njək̄a takəy-ti ə adi Piyər ree kəy. ¹⁷ Rəmə ngonnjəkullə kí dené kí njək̄a takəy-ti lé, pa k̄i Piyər panè: I ya kàrè 'to kí dan njèndó né-je-ti lə dingəm kanlé tɔ̄ al wa? ə Piyər panè: Kuy! M̄a m'to kí dan-dé-ti al. ¹⁸ Ngannjəkullə-je lə burə dɔ̄ njégugné-je lə Lubə d̄e k̄i njéngəm takəy lə Lubə 'ra pər d'ɔ̄ ta-ti d'ɔ̄ 'ndibi kdɔ̄talə kul ɔ̄; Piyər kàrè ɔ̄ sə-dé ta pər-ti lé ɔ̄ ndibi tɔ̄.

¹⁹ Burə† dɔ̄ njégugné-je lə Lubə d̄əji Jeju ta kí dɔ̄ njèndó né-je-ti liə rəm, bá d̄əji-é ta kí dɔ̄ néndó-ti liə rəm tɔ̄. ²⁰ Bəba Jeju ilə-é-ti panè: M̄a m'pa ta rəsi-rəsi m'idə dow-je. M'ndó né dow-je m̄eɔ̄ kəykəwn̄a-je-ti lə jipi-je, k̄i takəy-ti lə Lubə kí to lo-je kí jipi-je 'kəw-n̄a-ti; ə ta kí m'pa k̄i gid̄i ngəy ya goto. ²¹ M̄a ə i 'd̄əji-m ta kdɔ̄ ri wa? 'D̄əji d̄e kí m'ndó-dé né lé ya 'oo se ri bá m'ndó-dé wa? Né-je kí m'ndó-dé lé, d̄e 'gə maji. ²² Loki Jeju pa ta kinlé bè rəmə, kí káre dan njéngəm takəy lə Lubə ində mbó-é ə panè: Burə dɔ̄ njégugné-je lə Lubə lé ya bá i 'pa siə ta bè wa? ²³ Jeju ilə-é-ti panè: Kinə ta kí m'pa lé maji al ə 'idə-m adi m'oo; ə kinə ta kí m'pa lé maji ə 'ində-m kdɔ̄ ri wa?

²⁴ Bəba An ulə k̄i Jeju k̄i ji-é kí dɔ̄w lé bè ya rɔ̄ Kayipi-

† 18:19 18:19 Njèd̄əji Jeju ta nè kinlé to An kí ndòki to burə dɔ̄ njégugné-je kete.

ti[‡] kí to burə do njégugné-je lə Lubə. ²⁵ Ə Simɔ Piyər lé rəmə ɔ ta pər-ti nɔɔ ɔ ndibi. Beba 'pa siə 'panè: I ya kàrè 'to kí dan njéndó né-je-ti liə to al wa? Piyər naji panè: Kuy! Mə m'to kí dan-dé-ti al. ²⁶ Rəmə dow káre dan ngannjékullə-je-ti lə burə do njégugné-je lə Lubə kí to noji dingəm kí Piyər tugə mbi-é gangi lé panè: «I kan, m'oo-i siə mɛɛ ndɔr-ti to al wa?» ²⁷ Piyər təl naji ya bəy rəmə, tajinati nè ya kunjə nɔ.

Kə Jeju nɔ Pilati-ti, Piyər təl naji kí n'gə Jeju al

Mat 27:1-2,11-30; Mar 15:1-9; Luk 23:1-25

²⁸ Go-ti, 'boy-je lə jipi-je d'i kə Jeju bee lə Kayipi kə ndoge rati d'ow siə mɛɛ ndògi-ti lə Gubərnər. Ngà dɛ b́a d'andi mɛɛ ndògi-ti al, kɔo kadi 'ngəm rɔ-dé kadi d'aa njay kɔo kɔw-né lo nékuso Paki-ti. ²⁹ Beba Pilati ɔw ingə-dé ndaa-ti dəji-dé panè: Ta ri b́a sɔi iləi do dingəm-ti kan wa? ³⁰ Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: Kinə ɛ ra né kí maji al al lé, j'a ree siə rɔ-i-ti nè al. ³¹ Beba Pilati idə-dé panè: Sɔi ya 'taai-é owi 'gangi ta dɔ-é-ti kə ndukun lə-si. Dɛ jipi-je lé, d'idə-é 'panè: Jɛ lé, j'ow kə tógi kí kadi j'tol-né dow al. ³² †Bè kɔo kadi ta kí Jeju pa sɔbi do kəm rəbi koy-é lé, né-é ra-né né.

³³ Pilati təl ɔw mɛɛ ndògi-ti gogi ə ba Jeju dəji-é panè: «Se i ya b́a 'to ngar lə jipi-je lé wa?» ³⁴ Jeju ilə-é-ti panè: «Ta kinlé, i ya ɔji mɛɛ-i-ti b́a 'pa, əse to dow-je kí rangi b́a d'idə-i ta kí dɔ-m-ti wa?» ³⁵ Pilati ilə-é-ti panè: «Mə m'to jipi to wa? Dow-je lə-i ya dɛ kə njékun do njégugné-je lə Lubə b́a 'ree sə-i rɔ-m-ti nè; ə to

‡ 18:24 18:24 An ulə kə Jeju rɔ Kayipi-ti kɔo bal-é-ti kinlé, Kayipi b́a to burə do njégugné-je. § 18:28 18:28 Jipi-je 'mbati kɔw mɛɛ kəy-ti lə gubərnər kɔo ɛ to jipi al. Jipi kí ɔw mɛɛ kəy-ti lə dow kí to jipi al lé, à kuso né lo ra nɔy Paki-ti al. † 18:32 18:32 Ja 3:14; 12:32

ri b́a i 'ra wa?» ³⁶ Jeju ilə-é-ti panè: «Kɔ̀be lə-m to kí dɔ̀nangi-ti nè al. Kinə kɔ̀be lə-m to kí dɔ̀nangi-ti nè rəmə, lé ngannjékullə-je lə-m d'a rɔ kɔ̀ ta lə-m, kɔ̀ kadi dow ilə-m ji jipi-je-ti al; ngà kí nè kinlé kɔ̀be lə-m goto dɔ̀nangi-ti nè.» ³⁷ Beba Pilati pa k̀ Jeju panè: «'Adi i 'to ngar ɔ̀n nà?» Jeju ilə-é-ti panè: «Ta ya 'pa ta-i-ti tin, m'to ngar ya. Gin koji kí d'oji-m, k̀ ree kí m'ree dɔ̀nangi-ti nè lé, to ta lə kadi m'pa ta kí tɔ̀grɔ-ti m'adi dow-je. Dow kí rá-rá kí to dow lə ta kí tɔ̀grɔ-ti rəmə à koo ta lə-m.» ³⁸ Pilati dɔ̀ji-é panè: «Ri b́a to ta kí tɔ̀grɔ-ti wa?» Go ta-ti kinlé, Pilati təl ɔ̀w rɔ jipi-je-ti ndaa-ti idə-dé panè: «Né kí m'a gangi-né ta dɔ̀-é-ti ya m'oo al.» ³⁹ Ngà to nékobe lə-si kadi b́al-é b́al-é ya kaglo ra n̄ay Paki rəmə, m'ilə dangay káre taá m'adi-si lé, se 'ndigi kadi m'ilə ngar lə jipi-je taá m'adi-si wa? ⁴⁰ Beba d̄e 'təl d'ur kɔ̀ɔl boy-boy 'panè: «Barabasi b́a ilə-é taá, b́i dow kan al!» ə Barabasi lé, to bɔ̀kaya dow.

19

¹ Beba Pilati adi d'uwə Jeju d'ində-é k̀ ndəy marɔ̀w.

² Asgar-je d'oji kɔ̀n d'adi to jɔ̀gi ngar d'ulə dɔ̀-é-ti, b́a d'ulə kubi kí kər yəl-yəl kí là-é n̄a rɔ̀-é-ti; ³ ə d'ɔ̀ti kí rɔ̀-é-ti 'panè: Lapiya b̄oo, ngar lə jipi-je! Lapiya b̄oo, ngar lə jipi-je! ə 'tində mbó-é tɔ̀.

⁴ Go-ti, Pilati təl t̄ēe ndaa-ti idə jipi-je panè: Ooi, m'a təl ree siə ndaa-ti goḡi kadi-si, kɔ̀ kadi 'ḡəi kí né kí m'a gangi-né ta dɔ̀-é-ti ya m'oo al. ⁵ Beba Jeju t̄ēe ndaa-ti k̀ jɔ̀gi kun lé dɔ̀-é-ti rəm, b́a k̀ kubi kí kər yəl-yəl kí là-é n̄a lé rɔ̀-é-ti rəm tɔ̀. ə Pilati idə-dé panè: Ooi dingəm lé ə ɔ̀ tin!

⁶ Loki njékun dɔ̀ njégugnə-je lə Lubə, k̀ njéngəm takəy lə Lubə d'oo Jeju rəmə, 'tur kɔ̀ɔl boy-boy 'panè:

'Bə-é kagdəsi-ti! 'Bə-é kagdəsi-ti! Beḅa Pilati idə-dé panè: Səi ya 'taai-é 'ḅəi-é kagdəsi-ti; kdotalə né kí m'a gangi-né ta dɔ-é-ti ya m'oo al. ⁷ Rəmə jipi-je d'ilə-é-ti 'panè: Jə j'ow kà ndukun lə-ji káre nɔɔ ə kí go ndukun-ti lə-ji kinlé, tò kadi Jeju oy, kdotalə ɛ ɓa rɔ-é Ngon lə Lubə.

⁸ Loki Pilati oo ta kin bè lé, ɓəl n̄a ya ɓəy. ⁹ Beḅa ɛ təl ɔw mɛɛ ndògi-ti gogi ə dəji Jeju panè: I lé 'to dow kí rá wa? Ngà Jeju ilə-é-ti al. Beḅa Pilati idə-é panè: ¹⁰ Ma ɓá ilə-m ta-ti al wa? I 'gə kí m'ow kà tógi kadi m'ilə-i taá rəm, m'ow kà tógi kadi m'ḅə-i kagdəsi-ti rəm al wa? ¹¹ Jeju ilə-é-ti panè: Kinə Lubə adi-i tógi al rəmə, tógi káre ya kàrè 'a kow-né dɔ-m-ti al. Gin-é kin ɓá, dow kí njèkilə-m ji-i-ti kinlé, ra majal kí al dɔ lo.

¹² Gangi-é-ti kinlé, Pilati sangi rəbi kadi n'ilə Jeju taá. Ngà jipi-je 'tur kɔɔl boy-boy 'panè: Kinə 'ilə-é taá rəmə, i 'to nam Sejar al. Kdotalə dow kí rá-rá kí ɓa rɔ-é ngar lé, to njəta lə Sejar. ¹³ Loki Pilati oo ta-je kin bè lé, adi d'ow kà Jeju ndaa-ti ə isi dɔ kali gangta-ti, lo-ti kí 'ḅa-é gaji ə-je kí d'osi nangi kí ɓa-é kà ta əbrə Gabata. ¹⁴ Ə to ndo ra go né-je kdɔ ra n̄ay Paki. To ta kí kàdì à k̄a jam dɔ ɓe-ti je bè ngá. Pilati idə jipi-je panè: Ooi ngar lə-si! ¹⁵ Ngà də 'tur kɔɔl boy-boy 'panè: 'Tɔl-é! 'Tɔl-é! 'Bə-é kagdəsi-ti! Pilati idə-dé panè: Kadi m'ḅə ngar lə-si kagdəsi-ti wa? Rəmə njékun dɔ njégugnə-je lə Lubə d'ilə-é-ti 'panè: «Jə lé, Sejar ya kár-é to ngar lə-ji.» ¹⁶ Beḅa Pilati inə-é jidé-ti, kdɔ kadi 'ḅə-é kagdəsi-ti. Beḅa d'uwə Jeju [d'ow siə.]*

* 19:16 19:16 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔs̄ay kí dan-ti-je kí 'ndàngi kà ji-dé kà ta grɛki.

'Bə Jeju kagdəsi-ti

Mat 27:32-52; Mar 15:21-37; Luk 23:26-46

¹⁷ Jeju uti kagdəsi liə t̪e̪-né gidi ɓe-ti ɔw-né lo-ti kí 'ɓa-é: Ka dɔ dow ə 'ɓa-é Golgota k̪i ta əbrə. ¹⁸ ə 'ɓə Jeju kagdəsi-ti lo-é-ti kinlé; ə 'ɓə dow-je joo kagdəsi-ti nati siə tɔ; dow káre kagdəsi-ti kí dɔ jikɔl-é-ti ə dow káre dɔ jigəl-é-ti, adi Jeju ɔ dan-dé-ti dana.

¹⁹ Pilati adi 'ndàngi ta bəgrə-ti 'ɓə dɔ kagdəsi-ti lé 'panè: Jeju kí Najarɛti-ti, ngar lə jipi-je. ²⁰ Jipi-je n̪a ya 'ndó ta kí 'ndàngi bəgrə-ti lé, kɔ lo kí 'ɓə Jeju titi lé, tò ngɔsi k̪i ɓebo ə ta kí 'ndàngi m̪e̪ bəgrə-ti lé, tò k̪i ta əbrə rəm, k̪i ta lat̪ rəm, ɓá k̪i ta gr̪eki rəm tɔ. ²¹ Beɓa njékun dɔ njégugné-je lə Lubə 'pa k̪i Pilati 'panè: I 'Ndàngi Ngar lə jipi-je al; ngà kadi 'ndàngi 'panè: ɛ̪ panè n'to ngar lə jipi-je. ²² Ngà Pilati ilə-dé-ti panè: Né kí m'ndàngi ə m'ndàngi ya ngá.

²³ Lok̪i asgar-je 'ɓə Jeju kagdəsi-ti lé, d̪e̪ 'kay kubi-je liə lo ɔ ə 'ləbi-n̪a káre-káre; ɓá d'un kubi kul liə kí to takubi kí káre-rè ya d'oji d'adi ɔ taá ree njal nangi kin tɔ; ɓá d'idə-n̪a 'panè: ²⁴ Kubi kul kinlé, adi j'uwəi j'gangi al, ngà adi j'ɔsi-n̪a mbare dɔ-ti j'ooi se n̪a ɓá à to kí liə wa? Né kinlé tò bè kɔ kadi ta kí tò m̪e̪ mbete-ti kí aa njay lé, né-é ra-né né. 'Ndàngi m̪e̪ mbete-ti kí aa njay 'panè: «'Ləbi-n̪a kubi-je lə-m ə d'ɔsi-n̪a mbare dɔ kubi kul-ti lə-m.» Né-é ɓá asgar-je 'ra tin.

²⁵ K̪ɔ Jeju d̪e̪ k̪i ngonk̪ɔ k̪ɔ-é rəm, Mari kí ne Klopasi rəm, ɓá Mari kí Magdala rəm, d'ɔ taá ngɔsi k̪i kagdəsi lé. ²⁶ Lok̪i Jeju oo k̪ɔ-é ɔ mbó njëndó né-ti kí ɛ̪ ndigi-é n̪a lé rəmə, idə k̪ɔ-é panè: «Dené, 'oo ngon-i ə ɔ tin.» ²⁷ Go-ti, idə njëndó né lé panè: «'Oo, k̪ɔ-i ə ɔ tin.» Rəmə dɔkàd̪i-é-ti kin ya njëndó né lé ɔw k̪i Mari ɓee rɔ-é-ti.

*Koy Jeju**Mat 27:45-56; Mar 15:33-41; Jq 19:28-30*

²⁸ Go né-je-ti kinlé, Jeju gə kí né-je lay asi ngá adi panè: «Kundə ra-m», bè kɔ kadi ta kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé, né-é ra-né né. ²⁹ Lo-é-ti kinlé man nduu kí masi tò mɛɛ bay-ti rusi nɔɔ. Beba asgar-je d'un kagi kí 'bá-é ijopi ə 'dɔɔ ndɔkrɔ ta-ti bá d'ulə kəm man nduu-ti kí masi lé d'ulə ta Jeju-ti. ³⁰ Loki Jeju njibi man nduu kí masi lé rəmə panè: «Né-je lay asi ngá.» Go-ti, Jeju ulə dɔ-é nangi rəmə inə ndil-é adi tɛɛ. ³¹ Ndɔ-é-ti kinlé, to ndɔ ra go né-je kɔ ndɔ taakoo lə jipi-je. Adi jipi-je 'bəl kadi nin dow-je tò kagdəsi-ti ndɔ taakoo-ti lə-dé, kɔɔtalə to ndɔ kí boy nɔ; gin-é kin bá de 'dəji Pilati kadi adi 'təti nja-dé ə d'ɔr-dé nangi.† ³² Beba dow-je kí 'bə-dé kagdəsi-ti kə Jeju lé, asgar-je 'təti nja ɛ kí dɔsay rəm, 'təti nja ɛ kí njəkungi-ti joo rəm tɔ. ³³ Loki 'ree 'tɛɛ dɔ Jeju-ti rəmə, d'oo kí Jeju oy ngá, adi 'təti nja-é al; ³⁴ ngà dow káre dan asgar-je-ti bá ɔsi kàdì-é kə ningə mbuti adi tajinati nè ya məsi-je kə man ay-ti. ³⁵ Né-je kinlé, dow kí oo kə kəm-é bá pa ta kí dɔ-ti tin; ə ta liə to ta kí tɔgrɔ-ti; ɛ gə kí n'pa ta kí tɔgrɔ-ti, kɔ kadi səi kàrè adi-né mɛɛ-si tɔ. ³⁶ Né kinlé ra né bè kɔ kadi ta kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè: «Singə-é káre ya kàrè dow à təti al‡» kinlé né-é ra né. ³⁷ †Mbete kí aa njay pa lo kí rangi-ti bəy panè: D'a koo ɛ kí d'ɔsi kàdì-é kə ningə 'mbuti lé kə kəm-dé§.

*'Dubì Jeju**Mat 27:57-61; Mar 15:42-47; Luk 23:50-56*

† 19:31 19:31 Dow-je kí 'bə-dé kagdəsi-ti lé, 'təti nja-dé kɔ kadi d'oy kalangi. ‡ 19:36 19:36 Tɛt 12:46; Kni 9:12; Pa 34:21

† 19:37 19:37 Ntd 1:7 § 19:37 19:37 Jkr 12:10

³⁸ Go né-je-ti kinlé, Jojepi kí ðe liə to Arimate, kí to njèndó né lə Jeju ya, ngà toji bá toji rɔ-é ndaa-ti al kɔɔ ðəl kí ɛ ðəl 'boy-je lə jipi-je lé, ɔw dəji Pilati kadi n'ɔr nin Jeju lé. Beba Pilati ɲə tarəbi adi-é, ngá bá ɛ ɔr nin Jeju lé ɔw-né. ³⁹ †Nikodēm* kí ndɔki ɔw rɔ Jeju-ti ndɔɔ lé, ree kì ubi kí 'ða-é mir kí 'pote nati kì ubi kí 'ða-é aloé kí à kasi litir ðu je bè. ⁴⁰ ɔ dɛ joo lay d'un nin Jeju lé, 'ndəm-é ubi kí 'ra kì puti kagi kí ətɪ maji bá 'ɸir-é kì kubi, titi kí jipi-je 'ra-né low-low. ⁴¹ Rəmə, loki 'ðə Jeju kagdəsi-ti titi lé, lo ndɔr tɔ-ti nɔɔ; ə ðe nin kí 'ra sigi, kí 'dubi dow-ti al ðəy ya tɔ lo ndɔr-ti lé nɔɔ tɔ. ⁴² Be-é kinlé bá tɔ ngosi adi d'ilə nin Jeju-ti, kdɔtalə to ndɔ kí jipi-je d'isi 'ra-né go né-je kɔɔ ndɔ taakoo.

20

Tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lə Jeju Kristi

Mat 28:1-10; Mar 16:1-8; Luk 24:1-12

¹ Nɔɔ Dimasi kì ndɔge rati kí lo aa lay al ya ðəy, Mari kí Magdala ɔw dɔɸadi-ti. Ɛ oo kí ər kí boy kí d'uti-né ta ðe nin lé toki nduburu kilə rangi. ² Beba ɛ ay ngɔdi ɔw ingə Simɔ Piyər-je kì njèndó né káre kí Jeju ndigi-é nɔ, ə idə-dé panè: «D'ɔr 'Babe ðe nin-ti adi j'gə lo kí d'ilə-é-ti al.» ³ Piyər-je kì njèndó né kí káre lé, 'tɛɛ d'ɔw kì dɔɸadi-ti. ⁴ Dɛ joo lay ya d'ay ngɔdi; ngà njèndó né kí káre lé ay itə Piyər, adi ɛ tɛɛ ta ðe nin-ti lé kete. ⁵ Ɛ dɔgi nangi rəmə, takubi-je kí tɔ nangi bá ɛ oo; ngà kandi bá ɛ andi ðe nin-ti al. ⁶ Rəmə Simɔ Piyər kí ore go-é lé bá ree andi ðe nin-ti ə oo takubi-je kí tɔ nangi lé. ⁷ Takubi kí 'ɸir-né dɔ Jeju lé tɔ nati kì takubi-je kí

† 19:39 19:39 Ja 3:1,2 * 19:39 19:39 Ja 3:1-2

'ḥir-é-né lé al, ngà tokì ḥir kilø gay. ⁸ Go-ti, njéndó né* kí káre kí t̥ɛɛ ta ḥe nin-ti kete lé, andi ḥe nin-ti lé tɔ. E oo né-je kinlé ə adi m̥ɛɛ-é. ⁹ Kdo ta kí mbete kí aa njay pa panè Jeju à tɔsi ndəl kində lo t̥ɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy lé, njéndó né-je 'gə m̥ɛɛ-é al ḥəy. ¹⁰ Go-ti, njéndó né-je 'təl d'ow ḥee lə-dé.

Jeju t̥ɛɛ kɔy k̥i Mari kí Magdala

Mar 16:9-11

¹¹ Dɔgangi-é-ti kinlé, Mari ɔ ta ḥe nin-ti ndaa-ti ɔ nɔ ə d̥ugi nangi kdo kad̥i n'oo ḥe nin rəmə, ¹² oo malayka-je joo d'ulə kubi kí nda rɔ-dé-ti d'isi-né lo-ti kí d'ilə nin Jeju-ti lé. Malayka kí káre isi lo-ti kí dɔ-é-ti, ə ɛ kí káre isi lo-ti kí nja-é-ti tɔ. ¹³ D̥ɛ 'd̥əji Mari lé 'panè: «Dené, i 'nɔ kdo ri wa?» E ilə-dé-ti panè: «D'ɔr 'Babe lə-m adi m'oo lo kí d'ilə-é-ti al.» ¹⁴ Loki ɛ ɔ pa ta kin bè ya rəmə təl kəm-é ə oo Jeju ɔ taá nè. Ngà gə ḥá ɛ gə kí to Jeju al. ¹⁵ Jeju lé d̥əji-é panè: «Dené, i 'nɔ kdo ri wa? Ná ḥá i 'sangi-é wa?» E g̥ir kí to njəndɔr lé, adi ɛ idə-é panè: «'Ba-m, kinə to i ḥá ɔr-é rəmə, 'idə-m lo kí ilə-é-ti ə m'a kow kun-é.» ¹⁶ Jeju panè: «Mari!» Beḥa Mari təl kəm-é rəmə, pa siə ta k̥i ta əbrə panè: «Rabuni», adi kɔr m̥ɛɛ-é to Njéndó dow-je né! ¹⁷ Jeju idə-é panè: «'ɔdi rɔ-m al, kdo m'ow rɔ Bɔbi-m-ti al ḥəy. Ngà kow ḥá 'ow rɔ ngankɔ-m-je-ti, ə 'idə-dé kí m'isi m'ow k̥i rɔ Bɔbi-m-ti kí to Bɔbi-si tɔ, m'isi m'ow k̥i rɔ Lubə-ti lə-m kí to Lubə lə-si tɔ.» ¹⁸ Mari kí Magdala lé ɔw idə njéndó né-je kí n'oo 'Babe ə idə-dé ta-je kí ɛ pa adi-é.

Jeju t̥ɛɛ busi rɔ njéndó né-je-ti liə

Mat 28:16-20; Mar 16:14-18; Luk 24:36-49

* 20:8 20:8 Lok̥i njéndó né kinlé oo kí Jeju goto ḥe nin rəmə, ɛ adi-é m̥ɛɛ-é ə gə kí tɔgrɔ-ti Jeju lé tɔsi ndəl ində lo t̥ɛɛ ya

¹⁹ Ndo Dimasi-é-ti kin ya, loki ndo isi il rəmə, njéndó né-je kí 'kəw-nə mɛɛ kəy-ti lé, d'uti takəy-je ta-dé-ti, kdo dɛ 'bəl 'boy-je lə jipi-je. Ə Jeju ree ɔ taá dan-dé-ti b́á idə-dé panè: «Kadi lapiya nà y sə-si!» ²⁰ Go ta-ti kí ɛ pa kinlé, ɛ tɔji-dé ji-é-je k̀ k̀àd̀i-é-je. Loki njéndó né-je d'oo 'Babe rəmə, rɔ-dé nəl-dé ǹ. ²¹ Jeju təl pa sə-dé ta nja káre ya b̀y panè: «Kadi lapiya nà y sə-si. Titi kí Bɔbi-m ulə-m-né lé, m̀ k̀àrè m'ulə-si tɔ.» ²² Go ta-je-ti kinlé, ɛ tó koo puu ki dɔ-dé-ti ə idə-dé panè: «'Taai Ndil kí aa njay. ²³ †Dow-je kí a kin̄əi go majal-je lə-dé kɔgi lé, majal-je lə-dé à toki kin̄ə go-é kɔgi tɔ. Ə dow-je kí a kin̄əi go majal-je lə-dé kɔgi al lé, majal-je lə-dé à toki kin̄ə go-é kɔgi al ya tɔ.»

Jeju tɔji rɔ-é Tomasi

²⁴ Loki Jeju tɛɛ dɔ njéndó né-je-ti liə lé, Tomasi kí 'ba-é Nduŋə kí ɛ to kí káre dan njéndó né-je-ti kí dɔgi gidi-é joo lé goto. ²⁵ Beba ndəgi njéndó né-je d'idə-é 'panè: «'J'oo 'Babe!» Ngà Tomasi idə-dé panè: «Kinə m'oo tó dò pɔiti-je kí ji-é-ti al rəm, m'ulə ngon ji-m tó dò pɔiti-ti al rəm, b́á kinə m'ulə ji-m k̀àd̀i-é-ti al rəm lé, m'a kadi mɛɛ-m ndə bè al.» ²⁶ Ndo jinà y joo go-ti lé, njéndó né-je lə Jeju 'təl 'kəw-nə mɛɛ kəy-ti, ə Tomasi isi sə-dé nati. Dɛ d'uti takəy-je ya rəmə, Jeju tɛɛ ɔ taá dan-dé-ti ə idə-dé panè: «Kadi lapiya nà y sə-si!» ²⁷ Go-ti, ɛ idə Tomasi lé panè: «'Ulə ngon ji-i nè, ə 'oo ji-m. 'Ulə ji-i ki kete, ə 'ulə k̀àd̀i-m-ti lé. 'Inə mɛɛŋga lə-i, ə 'adi mɛɛ-i!» ²⁸ Beba Tomasi ilə-é-ti panè: «'Babe lə-m, Lubə lə-m!» ²⁹ Ə Jeju idə-é panè: «Kdɔ koo kí i 'oo-m b́á i adi-né mɛɛ-i. Dow-je kí d'oo-m al ya d'adi mɛɛ-dé kin b́á 'to njénékumə-je.» ³⁰ Jeju ra nékɔji-je kí rangi ǹ ya

† 20:23 20:23 Mat 16:19; 18:18

Ɔøy takəm njéndó né-je-ti liə, ngà ta-é Ɔá to kí ndàngi mɛɛ mbete-ti kinlé al. ³¹ Ngà nékoji-je kí 'ndàngi ta-é mɛɛ mbete-ti kinlé, tò bè kɔɔ kadi adi-né mɛɛ-si kí Jeju to Kristi†, to Ngon lə Lubə, adi kinə adi-é mɛɛ-si rəmə, a kisi kəm kì ri-é.

21

Jeju tɔji rɔ-é njéndó né-je liə ta babo Tiberiadi-ti

Mat 28:16; Luk 5:1-11

¹ Nɔɔ-je kí rangi go-ti, Jeju təl tɔji rɔ-é njéndó né-je liə ta babo Tiberiadi-ti. Ooi, kəm rəbi kí tɔji-né rɔ-é éon: ² Simɔ Piyər-je kì Tomasi kí 'Ɔa-é ndungə rəm, Nataniyel kí to dow kí Kana kí dɔnangi Galile-ti rəm, ngan lə Jebede rəm, Ɔá njéndó né-je lə Jeju kí rangi joo Ɔøy rəm, d'ə kəm-na-ti lay. ³ †Simɔ Piyər idə-dé panè: M'a kow mbow-ti. Rəmə də 'panè: Jə kàrè j'a kow sə-i tɔ. Ə də 'tɛɛ d'ow d'al mɛɛ tò-ti, ngà ndoo nɔɔ lé d'uwə kanji al. ⁴ Loki lo aa yərərə rəmə, Jeju ree ə ngangɪ ba-ti; ngà njéndó né-je 'gə kí to Jeju al. ⁵ BeƆa ɛ dəji-dé panè: Ngan-je, uwəi kanji nɔɔ wa? Dɛ d'ilə-é-ti 'panè: Kanji káre ya kàrè j'uwə al. ⁶ †Rəmə idə-dé 'panè: Iləi burə kì dɔ jikɔl tò-ti bè ə a kuwəi kanji. Loki d'ilə burə lé rəmə, burə saa kanji mbing ya adi d'asi kər tɛɛ-né ndaa-ti al. ⁷ BeƆa njéndó né lə Jeju kí Jeju ndigi-é idə Piyər panè: Dow lé to 'Babe! Loki Piyər oo kí to 'Babe rəmə, ɛ un kubi liə ulə; kɔɔ kete ə kì rɔ-é kare ə ur mani. ⁸ Ngà ndəgi njéndó né-je 'ndər burə kí kanji rusi lé, 'nəl-né tò kɔɔ ree-né ngangɪ ba-ti; kɔɔ lo kí ngangɪ ba-ti tò ngosi sə-dé, à kasi mɛtər Ɔu je bè.

† 20:31 20:31 Kristi lé kər mɛɛ-é to dow kí Lubə mbəti-é.

† 21:3 21:3 Luk 5:5 † 21:6 21:6 Luk 5:6

⁹ Loki d'ur nangi ngangì ba-ti rəmə, d'oo yalpər kí kanji tò dɔ-ti bá d'oo mbə tɔ. ¹⁰ Beba Jeju idə-dé panè: Kanji kí uwəi lé, ɔyi kí dan-ti-je 'reei-né. ¹¹ Beba Simɔ Piyər təl al mɛɛ tò-ti ɔr burə lé nangi ə kanji-je kí boy-boy ya 'rusi burə lé ə dɛ ɓu kì kormì gidi-é mutə; bə ya kàrè burə gangi al. ¹² Jeju idə-dé panè: 'Reei usoi né; ya rəmə dow káre dan njéndó né-je-ti kí kadi dəji-é panè i 'to ná wa ya goto, kdɔtalə dɛ 'gə kí to 'Babe. ¹³ Beba Jeju ree rɔ-dé-ti, un mbə lé adi-dé bá adi-dé kanji lé dɔ-ti tɔ.

¹⁴ To nja mutə ngá kí Jeju tɔji-né rɔ-é njéndó né-je liə loki tɔsi-né ndəl ində lo tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy.

Jeju adi kullə Simɔ Piyər

¹⁵ Go né kuso-ti, Jeju dəji Simɔ Piyər panè: Simɔ, ngon lə Jonasi 'ndigi-m itə ndəgi-é-je kin wa? Simɔ panè: Oiyə, 'Babe 'gə kí m'ndigi-i. Jeju panè: 'Ul ngan bati-je lə-m! ¹⁶ Jeju təl dəji-é dəji kí nja joo panè: Simɔ, ngon lə Jonasi 'ndigi-m wa? Piyər idə-é panè: Oiyə 'Babe, 'gə kí m'ndigi-i. Jeju idə-é panè: 'Ul bati-je lə-m. ¹⁷ Jeju təl dəji-é dəji kí nja mutə panè: Simɔ, ngon lə Jonasi, 'ndigi-m wa? Rəmə rɔ Piyər ati-é kanana kɔ dəji kí Jeju dəji-é nja mutə panè: 'Ndigi-m wa? Bá ilə-é-ti panè: 'Babe i 'gə né-je lay, 'gə kí m'ndigi-i ya. Jeju idə-é panè: 'Ul bati-je lə-m. ¹⁸ 'Oo maji, m'a kidə-i rəsi; loki i 'to basa ɓəy lé, i ya 'dɔɔ ndaá dɔɔ ɓədi lə-i, ə lo kí mɛɛ-i ndigi ya ə i 'ɔw-ti, ngà loki i 'a ɓugə lé, i 'a kɔy ji-i kí taá kadi dow kí rangi bá à dɔɔ ndaá dɔɔ ɓədi lə-i, ə lo kí mɛɛ-i ndigi al ya ɛ à kɔw sə-i-ti. ¹⁹ Jeju pa ta kin bə kɔ tɔji-né kəm rəbi koy kí Piyər à koy kɔ kɔsi-né gaji Lubə; go ta-ti kinlé, Jeju idə-é panè: 'Un go-m.

Jeju dɛ kì njéndó né kí ɛ ndigi-é

²⁰ †Loki Piyər təl kəm-é ki gogi rəmə, oo njëndó né kí Jeju ndigi-é ɔw ree go-dé-ti; njëndó né kinlé bá ndoki tò kàdì Jeju-ti ta nékuso-ti bá dəji-é panè: «'Babe, ná bá à kun dɔ-i wa?» lé. ²¹ Loki Piyər oo-é lé, dəji Jeju panè: «'Babe, ngà ɛ kan ri bá à tɛɛ dɔ-é-ti wa?» ²² Jeju idə-é panè: «Kinə m'ndigi kadi-é isi bè-bè ya sar kadi m'təl m'ree-né lé, 'usi-i ri-ti wa? I, 'un go-m.» ²³ Beba njékadmɛɛ-je 'tilə ta kinlé mbi-na-ti ki kete-kete 'panè: «Njëndó né kinlé à koy al.» Ngà kí tɔgrɔ-ti bè lé, Jeju idə-é panè: «À koy al al» ngà ɛ panè: «Kinə m'ndigi kadi-é isi bè-bè ya sar kadi m'təl m'ree-né lé, 'usi-i ri-ti wa?»

²⁴ Njëndó né kinlé ya bá pa ta kí dɔ né-je-ti kin adi dow-je rəm, ɛ ya ndàngi ta-je kin rəm. ə j'gə kí ta liə to ta kí tɔgrɔ-ti.

²⁵ Jeju ra né-je kí rangi n̄a ya bəy; ngà kinə kadi 'ndàngi beti-beti lay lé, m'oo kí tati dɔnangi kin lay ya kàrè, mbete-je kí d'a ndàngi lé à kubə.

---

† 21:20 21:20 Ja 13:25

Ta lə Lubə Kunmindī kī Sigi

Mango: Ta lə Lubə Kunmindī kī Sigi (New Testament)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Mango)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 13 Jun 2022

a2451d3b-54b4-50ec-847f-e964bc48641a